

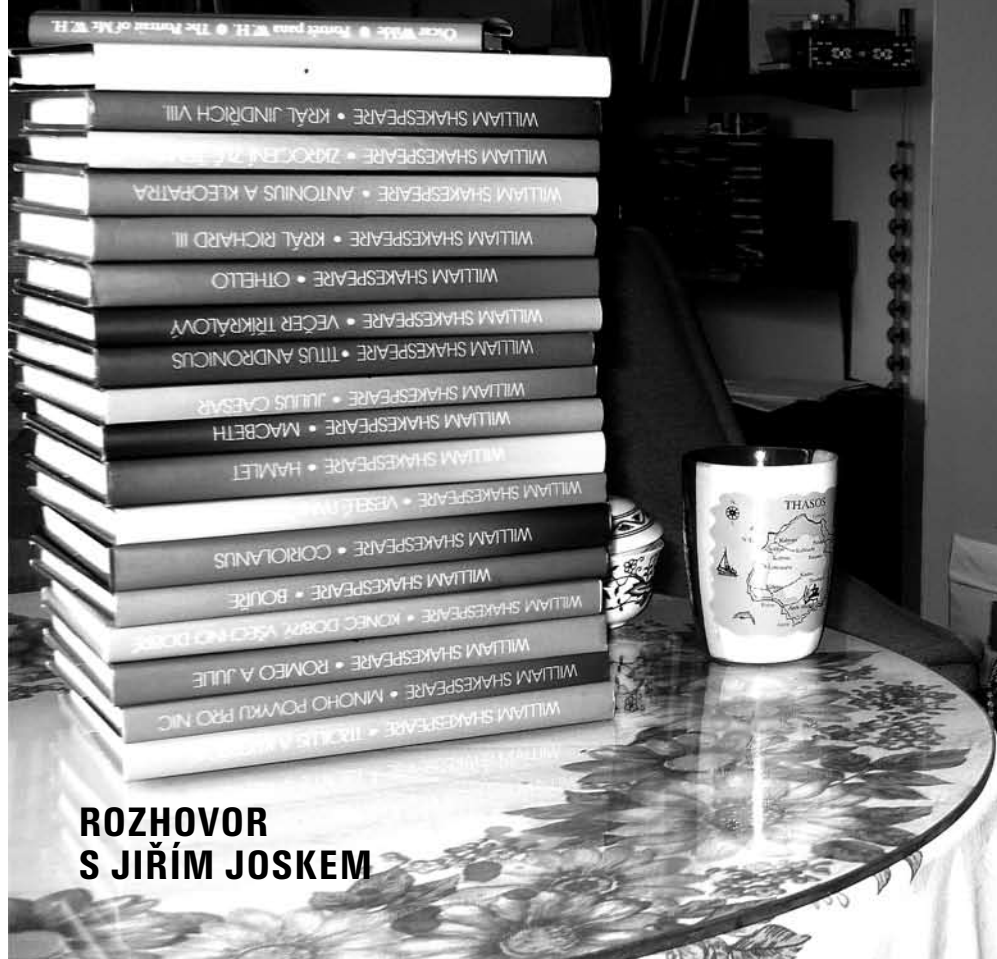
příběhy Josefa Kocourka str. 6 až 9
 k čemu je vám dobré umět číst? str. 8
 Ladislava Chateau o dámách uměleckého světa str. 9
 pioreckého polemika o literárních serverech str. 10
 obsah ročníku 2008 str. 11 až 14
 autor Quijota Ivan Matoušek str. 15
 povídky Rudyarda Kiplinga a Ivana Binara str. 16 a 18

22/01/2009, 25 Kč

www.itvar.cz

mezi autorem, vlastním přínosem a čtenářem

ROZHOVOR
S JIŘÍM JOSKEM

Jiří Josek se svými překlady Shakespearových děl, foto Tvar

William Shakespeare

123.

*Nechlub se, Čase, že poroučíš všem
a stavíš monumenty pokroku.
Ne, nic nového není pod sluncem,
všechno je staré, v novém převleku.
Život je krátký, proto za nové
bereme všechno, co nám podvrhneš,
a vrháme se po tom dychtivě,
přestože předci prahli po tomtěž.
Nemám o tobě valné mínění,
přítomnost, minulost, to vše je lež,
ukazuješ nám pouhé mámení,
nic jiného v tom spěchu nestihneš.
Proto ti přísahám, že navzdor tobě
já budu mluvit pravdu v každé době.*

Sonety (Romeo 2008)

Přeložil Jiří Josek

Jiří Josek se narodil v roce 1950 v Brně. Po maturitě studoval v letech 1968–1974 angličtinu a češtinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; na téže fakultě na Ústavu translatologie od roku 1991 vyučuje literární překlad. V letech 1975–1991 působil jako redaktor v nakladatelství *Odeon*, v roce 1999 přibyla rovněž zkušenost vydavatelská: ve vlastním nakladatelství *Romeo* publikuje mimo jiné své překlady Shakespearových her, jichž dosud vydal osmnáct. Překládá z angličtiny, především divadelní hry; nejednu i sám zrežisoval. Dále se zabývá moderní anglo-americkou prózou (Kerouac, Doctorow, Saroyan), poezií (Ferlinghetti, Ginsberg), muzikály (*West Side Story*, *Vlasy*, *Čarodějky z Eastwicku*), ale i jinými žánry, jako je např. dabing či titulky.

Celé dopoledne jste strávil u postupových zkoušek. Jací jsou dnešní studenti v porovnání se začátkem devadesátých let, kdy jste začal učit?

Když jsem tady začínal, studenti byli vykulení, učitelům všechno věřili a nic moc si neověřovali, po pravdě řečeno anglicky moc neuměli. Podíváte-li se teď na studenty po osmnácti letech, tak mnozí umějí anglicky líp než já, využívají možností, které doba nabízí, jezdí po světě a přivázejí si zkušenosti. Je to oboustranně výhodné: rozdíl mezi učitelem a žákem se stírá a jde už víceméně o dialog, o partnerskou debatu. Na začátku byl silnější vztah učitel–žák, teď je to rozmanitější, studenti jsou asertivní, nenechají si cokoli vnutit.

Sdílette většinový pesimistický názor, že úroveň vědomostí studentů čím dál víc klesá?

Studenti, kteří mají skutečnou motivaci a zájem, vědí mnohem víc, než jsme v jejich věku věděli my. Je tu velký rozdíl mezi těmi, kteří nabízených možností využívají, a těmi, co se jen tak vezou, procházejí studiemi, ale motivace jim schází. Říká se, že se obecně mňe čte, ale myslím si, že u nadaných, moti-

vovaných studentů to neplatí. Naopak mají proti nám, co jsme vystudovali za socialismu a v tzv. době normalizace, náskok.

Máte přehled o svých žácích, o jejich překladatelských drahách?

Přehled vyloženě ne, ale občas se dozvím o lidech, kteří se skvěle uchytli jako tlumočníci v Bruselu nebo jinde. Řada mých studentů se etablovala v českém překladatelském prostředí: namátkou Viktor Janiš, Zuzana Šťastná, Pavla Horáková, Stanislav Rubáš...

Mnozí se domnívají, že psát beletrii se naučit nedá. Lze se naučit ji překládat?

Naučit někoho, kdo nemá talent, aby se stal dobrým překladatelem uměleckých textů, myslím nejde. Studentům se dají jen vysvětlit určitá pravidla, naučit je jistým řemeslným dovednostem. Když přijdou k nám, někteří teprve začnou zjišťovat, že umělecký překlad je něco jiného, než na co byli zvyklí na gymnáziu – tedy že se nepřekládá slovo za slovo. Řada nadaných lidí už si ale tento prvotní přístup k překladu stejně přináší s sebou.

Jak se pozná nadějný literární překladatel?

Docela snadno, a hned zpočátku, nadnější se nad ty průměrné sami vyloupnou. Rozdávám na začátku pár testovacích textů, ledacos napovědí už přijímačky.

Říkává se, že ideálním prototypem překladatele je bohemista věnující se nějakému filologickému oboru. Co si o tom myslíte?

Možná studium bohemistiky, ten korektiv češtiny, dává určité dispozice, určitý náskok, ale jsou vynikající překladatelé, kteří vystudovali matematiku nebo práva. Vnější impulzy jsou důležité a pomůžou, ale nevytvoří základ, ten musí mít dotyčný člověk v sobě: smysl pro rytmus, vybavovací jazykové schopnosti apod.

Jak obohatila vaši pedagogickou zkušenost dvouletá učitelská stáž v USA v polovině devadesátých let?

VÝZNAMNÝ POČIN ČESKÉHO PÍSEMNICTVÍ

1 Je zcela možné, že bude-li literární historie s dostatečným časovým odstupem zkoumat produkci druhé poloviny 20. století a zejména jeho sklonku, poslouží jí Svatava Antošová jako velice modelový příklad. Autorka, narozená v roce 1957, začala systematicky pracovat na zveřejňování svých textů na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, přičemž – nejspíš záměrně – se nerozhodla zamezit si vstup na žádnou z tehdy bipolárních cest. Ve svých medailonech se dnes rovněž nebrání tomu, aby minulostí dala pravdivý průchod a uvádí jak oficiální publikace, tak samizdat. Je-li typickou představitelkou tzv. šedé zóny, pak právě třeba díky ní dostává tato „zóna“ punc kvality, založené nikoliv na občanském postoji autora, nýbrž na hodnotách textu. A to textu výjimečného natolik, že i zodpovědní redaktoři tehdejší *Mladé fronty* by považovali zřejmě za *faux pas*, kdyby v roce 1987 prvotinu Svatavy Antošové *Ríkají mi poezie* nevydali.

Za dvacet let se z Antošové grafomanka nestala a porevoluční svobodu *nezneužila* k narcistní egoizaci předchozí „známosti a slávy“. Jako básnička se prezentovala pouhými šesti knihami poezie. Sedmou vydává v nakladatelství *Protis* v roce 2008 pod názvem *Vlčí slina*. Některé z předchozích obecných úvah platí i ve vztahu k této konkrétní knize. Vznikala-li v rozmezí let 1996–2006 a deseti letům stačilo devadesát pět stran, pak je to výmluvné svědectví o autorské zdrženlivosti, jisté askezi a snad dokonce o možných pochybách jak o textu, tak o sobě.

Jestliže jedna z definic poezie může znít „způsob hledání světa, jeho smyslu, kladení si otázek, odkrývání tajemství a řešení

autorova vztahu k němu“, potom opravdu moudrý, poučený a inteligentní autor současně ví, že výsledkem této činnosti nemůže být nikdy definitivně platný nález, vyslovitelný postulát, něco, co lze pokládat za konečnou a nezvratitelnou pravdu. Spíše jde o proces kontinuální, v jehož průběhu je mnohem více *nalézání* než *nálezi*.

Po stránce formální je obdivuhodná kontinuita tvůrčí: deset let udržet totéž naladěni, deset let vyladovat týž text. V opozici k tomuto zjištění však stojí autorčina formální proměna od prvotiny *Ríkají mi poezie*. Svatava Antošová se nikdy nepohybovala v *iluzivním světě*, přesto však její básně čerpající z prostředí českobudějovické továrny *Sfinx* lze vnímat jako *surreálně burleskní*, barvitě hýřící metaforikou. Je tedy možno hovořit o nárůstu deziluze?! Ztrátě iluzí? V psaní se projevuje především snížení počtu barev, „křeče veselí“, redukce historek až od piva hospodských ve prospěch jakéhosi před-návratu a pokusu o časový zvrat.

Neméně zásadní je pocítovaná přítomnost Sudet jako autorčina rodiště a přítomnost obou živil, majících oprávnění na toto teritorium, totiž Germánů a Slovanů. Píši záměrně Germánů a Slovanů, nikoliv Čechů a Němců, protože historicky nazíráno, Germáni osidlovali tuto krajinu podstatně dříve, a zanechali-li zde stopy, pak mytičtější a archetypální. Mísení obou kultur je rozděleno do strohé germánské, temné a mrazivé výstavby konstrukce a slovanské lexikální ozvláštňující výplně. Mýty, legendy, přenesené pak pohádky a báje, respektive i písně jsou tím, nač se Antošová odvolává, nač navazuje a kde se snaží pokračovat. Nutně se tu vynořují i spekulace, které by dávaly její poezii do souvislosti s antropologickými studiemi Lévi-Strausse a *Mytologií* Imre Trencsényi-Waldapfela. Přidejme konzer- vativní baladičnost Erbenovu, stavící na

tradici a transkribující v umělou literaturu i lidovou, anonymní tvořivost.

Jako v každé skutečně dobré poezii i zde je možné nacházet přítomnost, inspiraci a ozvuky toho nejlepšího, co v českém prostředí zejména v 20. století vznikalo. A byť mohou být podobná jmenování odvážná, zcela vyloučit nelze Halase, Skácela...

Vlčí slina je trilogie, obsahující oddíly *Churmukum*, *Dav Beznoh* a *Bohoděj* – neologismy jsou komplementárně rozporuplné s názvem celé knihy. A jejich účelem bude signalizovat přítomnost univerzálního jazyka, vlastního vyvolenému, totiž šamanovi (tedy: Antošové), provádějícímu nikoliv pouhé psaní poezie, nýbrž žijícímu v jakémsi obřadu a obracejícímu se ke shromážděnému lidu ve snaze iniciovat jej, působit na jeho psýché až bolestně fyzicky. I z tohoto důvodu jsou verše *minimalizovány*, a to metodou ohlo-

dání na kost. Zuby. Ale v tom *minimální* zůstalo velmi mnoho *animálního*, přičemž toto slovo si úzkostlivě chrání svůj dvojvýznam, odkazující nás k duši i zvířeti, nebo ke zvířecí duši v nás. Hojnost fyziologických pochodů, hojná přítomnost tělních tekutin, jak základních, životodárných (krev), tak exkrementních (sliny, moč). Místy v starodávném (runami psaném) textu mihne se moderní *terminus technicus*, abychom nezapomněli, že ritus se odehrává v přítomnosti („scéna z pornofilmu“). Účastník ritu není nikterak šetřen, je nucen vše s autorkou prožívat a „očista“ není ani jednoduchá, ani bezbolestná. Ve výsledku jde tedy o poezii tvrdou (ženy dokáží být mnohem tvrdší než muži). Přes různá svá životní hledání však Svatava Antošová ve *Vlčí slině* žádnému z obou pohlaví nestraní a jejich vzájemný vztah je vyslovován s úctyhodnou objektivností a snahou po *pravdě*.

Vlčí slina je bilanční knihou celého dosavadního autorčina života (či *existence*), a je-li v doslovu Radimem Kopáčem tato skutečnost zvýrazněna, pak zcela oprávněně. Pro čtenáře je ale od Antošové už odtržena, má a bude mít svůj vlastní život a už v tuto chvíli, nedlouho po vydání, je jasné, že nepůjde o život jepičí, ale vřazuje se mezi významné básnické počiny českého písemnictví jako celku. Po jejím boku nechť si každý postaví jména, jaká chce sám. Nemělo by jich být mnoho.

Na závěr se sluší dodat pár doplňujících technických poznámek. Působí nezvykle graficky pojatý lichoběžníkový formát knihy i ilustrace dlouholeté soupoutnice a důvěrné znalkyně díla, chebské básničky Viktorie Rybákové. Její kresby tuší zhodnocují nejlepší výtvarné tradice šedesátých let. Kniha je „bonusována“ CD s nahrávkou recitace autorky, doprovázené duem Martin Bechynský (klávesy) a Otta Chalupný (trubka).

Jiří Staněk

DVOJSEČNÁ POSELSTVÍ

2 Vlčí slina, to není nic příjemného. Je těžká jak kámen a musí se do ní dlátem. Hned na začátek je třeba říct, že jde o básnickou skladbu úctyhodného rozměru i záměru – znovu a od podlahy převyprávět sama sebe. Při čtení (natož posuzování) takových věcí asi záleží na trpělivosti a preciznosti cizího elementu (čtenáře), na jeho ochotě investovat: odevzdat na chvíli v šatně všechno své, včetně momentálních nálad. Autorka žádá opravdu hodně – umanutost a vyzývavost textu potřebuje důstojného protihráče v nekonečně umanuté empatičnosti čtenářově. Udělala jsem, co jsem mohla, ale jestli to bylo dost, jista si nejsem.

Ríká se, že literární dílo má tzv. strhnout. Otázkou je, k čemu. Obvykle se myslí bezstarostná jízda, radostné výskání či rozvášněné voyerství (tj. samé lehké a splavné radovánky), případně hrůza – rovněž radostná, protože cizí. *Vlčí slina* naznačuje, že literární dílo může strhnout také k něčemu zcela opačnému, co se vlastně dost podobá neradostné drině. Může vyprovokovat ctižádost přeprat to, dostat se dovnitř a nenechat se usmýkat drhnutím a rozpory; vydobýt si z textu zářící celek. Nedovedu přesně rozpoznat, kde se bere má důvěra, že nebudu podvedena; že se má investice nezmarí a já neodejdu s prázdnou. S kým vlastně tu „dohodu“ uzavírám? Se samotným textem při jeho počátečním ohmatání? A co když jen se jménem autorky? Bylo by to v tom případě méně čestné a hodnotné než přistupovat k textu tzv. nepředpojatě? Možná... Ovšem za Svatavou Antošovou stojí už celá hromada textů, které svědčí o tom, že neplácá do větru – dokonce ani ve chvíli, kdy se do takového plácání sama stylizuje. Takže směle do *Vlčí sliny* – tentokrát tedy třeba předpojatě.

Poema *Vlčí slina* má tři části: *Churmukum*, *Dav Beznoh* a *Bohoděj*.

První, *Churmukum*, začíná jako pohádka – *Byl jednou jeden les...* Jenže ta pohádka je pěkně hnusná. Les je zkamenělý a všechno v něm je mrtvé – přesto si to nějak žije svým přízračným životem – muž, žena, dítě, opilý generál, dívka, oheň, na kterém se cosi proměnlivě ohavně vaří, vlci a pár dalších zvířat. Pohádkové jsou i tyto postavy, děsivé či ubohé, v každém případě beznadějně zakleté a nevysvoboditelné. Pohádkové jsou také jazykové prostředky, průzračnost a refrénovitá zaklínání. Výsledkem je úporná a velmi působivá noční můra, archetypální druh děsu, o kterém nevíme, odkud se přesně vzal – jakási stará nehybná hrůza, která se nepodobá ničemu lidskému, nemá příčiny ani hranice a mohla by se stupňovat a vršit, kamenět a obcházet v cyklech donekonečna, kdyby... Kdyby tuto noční můru neukončilo lehoučké zafoukání větru, jenž tento příšerný Sarkoles (který má ovšem každý z nás v sobě, lépe či hůře ukrytý) prostě nechá zmizet. Jednoduché a přitom úlevné vysvobození, dost ze života. Kdo se někdy něčím opravdu trápil, ví, o jakém kouzlu je řeč.

Ale neradujeme se předčasně, *Vlčí slina* pokračuje *Davem Beznohem*, z kamenné a temné noční můry se stává hrdinský epos, neboť z nevědomí vykolikovaného v *Churmukum* posílá na svět hrdinu, dítě, chlapečka nadaného zvláštními schopnostmi. Krákoravým hlasům sedmi sudíček dítě utíká, ale neuteče. Jedna po druhé mu předají svá dvojsečná poselství, aby pak jedna po druhé zemřely strašlivou smrtí a své sudby tak zatížily definitivou, neodvolatelností. Ta nejzávažnější ze všech sedmi sudb, která jediná skýtá trochu naděje – *Budeš se učit být sám, ale také být sám sebou* – provede hrdinu až na konec Dava Beznoha a zanechá ho – sice v samotě a dost šílené situaci, zřejmě ale nezloženého, odhodlaného nevzdat to: *Maličký spratek / z rodu psanců / na těle granát // Stačí pošimrat*.

Bohoděj, to je jiná story, hnusná zase na jiný způsob. Ubylo na slavnostnosti hrůz a morbidností, zato je jich víc, jsou tělesnější, krvavější, naturalističtější – slévají se jedna do druhé v jedinou ohyzdnou změť: Lidé tu vstupují do vztahů, hledají lásku a tak. Ústup morbidního „posvátna“ pouští do hry nový druh hrůzy: banalitu a otupění z přežranosti krví, lidským masem a ze sápaní orgánů, další druh zoufalé nekonečnosti. A také něha, láska a smutek – na těch nejnepravděpodobnějších místech; v této třetí části se vlastně poprvé pořádně dostává ke slovu bolest. Konec vypadá jako divné opatrné smíření, které spočívá snad i v tom, že o konci vlastně nic pořádně nevíme, známe jenom jeho vnější podobu a o prožitcích se můžeme jen dohadovat.

Humoru, ba ani ironie se ve *Vlčí slině* ne a ne dohledat, když už, tak černého či jedovatého sarkasmu. Svatava Antošová ďábel-sky pracuje s kontrasty, dovede vytvořit spoustu druhů napětí – například už tím, o jakých věcech píše a jakým způsobem, vzniká rozpor mezi precizně vystavěným, prokomponovaným textem a jeho bezhraničím, jeho libovolně nastavitelnou délkou. Ačkoli píše o samých hrůzách a krutostech, nejvýraznější krutostí je právě ta délka, podřízená demiurgovské libovůli (demonstrované vlastně už na konci první části náhlým „zrušením“ toho všeho); rozpor je slyšet z přiloženého CD – mezi agresivními zlými slovy a svěžím dívčím hlasem autorčím; mezi čistým, oproštěným textem a silně nepravouhlým formátem knihy, najdeme ho i v samotné žlutosti obálky – žluté přívětivá a zároveň jedovatá (kombinaci žluté a černé používají jako výstražnou jednak nebezpečná zvířata, jednak c. a k. dráhy); napětí bych viděla rovněž mezi trvale přítomnou smrtí, umíráním, mučením a vražděním ve slovech a tím, že celá *Vlčí slina* je vlastně o smrti a umírání ze všeho nejméně – chápu ji spíš jako knihu o zrození a žití. Jestli je

povedená či nepovedená? V každém případě je silná. Něco z *Vlčí sliny* bych si ale obzvlášť ráda pro soukromou potřebu vybrala – totiž zmiňovaný konec části *Churmukum*: Poznat, kdy je načase probudit vítr, aby nechal zmi-zet Sarkoles, to by bylo pěkné. Nebo aspoň nezapomenout, že to lze. A od toho zakládnadla jsou.

Božena Správcová

ZASLÁNO

TRÁVNÍČKOVY MYLNÉ SPEKULACE

Ve *Tvaru* č. 21/2008 kritik Jiří Trávnický v závěru své recenze charakterizoval Darvasiho *Legendu o kejklířích se slzami* (kterou jsem měl tu čest vydat) jako *kašovitý kaleidoskop* a vznesl otázku, zda ji nakladatelství objevilo *vlastními silami*. Trávnický mj. napsal: „Dochází tak k novému jevu: nakladatelství (...) přestávají být subjekty, tedy i garanty toho, co vydávají, a stávají se více-méně publikačním servisem, zkratka institucemi, které s grantovými dotacemi začasté přijímají i knihy, které tento grant v původních zemích obdržely.“

Dovoluji si poznamenat, že mé nakladatelství není publikačním servisem – osobně a plně garantuji všechny knihy, jež vydávám. K obsahu literární kritiky se nemohu vyjadřovat, ale k práci nakladatelství jsem nucen se vyjádřit, neboť jsem tím povinován před Bohem, čtenáři, milými spolupracovníky, před sebou a koneckonců i před oněmi váženými institucemi, které vydání knihy podpořily. A tak odpovídám: Ano, román László Darvasiho nakladatelství *Dauphin* skutečně objevilo vlastními silami.

Daniel Podhradský, majitel nakladatelství Dauphin

S novinkami prózy se jako kritik obvykle setkávám ve chvíli, kdy mám pocit, že jsem jejich prvním – a možná také posledním – čtenářem. Beru tedy na sebe povinnost je pojmenovat, charakterizovat a také nad nimi vynést soud, jenž by měl potenciální další čtenáře hodnotově orientovat. V případě románu Tomáše Zmeškala je to však poněkud jinak. Tato kniha se sice na mém pracovním stole usadila bezprostředně po vydání, ale čert ví proč, nadlouho se jí zalíbilo v početné hromádce čekatelů, které si možná... snad... jednou... přečtu (anebo také nepřečtu). A zatímco si tam tiše ležela, v českých médiích nad ní proběhla hlasitá vlna nadšení, které z ní učinilo překvapivý objev roku a jedno z klíčových děl současné české literatury. Když tedy nyní „přišel její čas“ i v této rubrice, jsem zbaven povinnosti vyprávět její děj a nemusím snad ani dokazovat, že jde o debut překvapivě zralý a dobrý, a předhánět se s předchůdci v její chvále. Jako zajímavější se mi v tuto chvíli jeví analyzovat, čím nás to vlastně Zmeškal oslovil, zaujal a překvapil.

Ponechme zatím stranou vlastní základní příběh, ono vyprávění o smutných osudech jedné rodiny během druhé poloviny minulého století, a povšimněme si toho prvního, co čtenáře po otevření knihy upoutá, totiž autorova poměrně neobvyklého způsobu vypravování. Součástí Zmeškalovy poetiky totiž je jeho schopnost psát tak, aby svým textem před čtenáře v poklidném tempu kladl otázky a nespěchal s odpověďmi na ně. Jeho vypravování má podobu jakéhosi bludiště, kterým musíte projít, abyste poznali skryté ústřední tajemství, současně se však na cestě za ním potkáváte se spoustou všelijakých odboček a vedlejších uliček.

Mnohé z těchto odboček jsou slepé a zavádějící, jiné se vám však po čase ukážou jako ty správné, neboť – jak posléze zjistíte – autor vás po celou dobu pevně vedl a vaše nejisté „bloudění“ textem a jeho významy bylo součástí jeho strategie. Zmeškalova próza je stylově polymorfní, nabývá rozmanitých vypravěčských podob a poloh (od klasického vyprávění ve třetí a první osobě až po dopis, životopis, legendu, pohádku či historický výklad), nicméně „technika labyrintu“ ji určuje ve všech rovinách. Počítá rovinou obšírných vět (až na drobné výjimky psaných spisovným či někdy až koženě knižním jazykem) přes myšlenkově rozbiňhavé odstavce a situace až po vlastní výstavbu celku. Ta je sice ve své ústřední ose pevně komponována, současně si však pohrává s chronologií děje a bez ohledu na ni je poskládána z kapitol, které působí tak, jako by byly do románu integrovány dodatečně.

Proč to vykládám? Protože v tomto postupu se skrývá tajemství Zmeškalovy tvůrčí metody i přitažlivosti jeho prózy. Zvolená narativní technika labyrintu je totiž schopná pohltit a do celku „zakódovat“ nejen jakoukoli slovní frázi, ideu, situaci, děj, ale také mnohé literární inspirace. Čtenář, který přistoupí na hru a pokusí se z textu „dekódovat“ významy, tak jednak prochází příběhem směrem k jeho vyřešení, současně se však jen jakoby mimochodem může také kochat nečekanými atrakcemi: například sečtělostí autora, jakož i sečtělostí svou (neboť je to přece on, kdo autorovu sečtělou pozná).

Byť má tato myšlenková hra u Zmeškala nejednou povahu povytce ornamentální, takto chytrými díly, která se nepodbízí

a umožňují čtenáři testovat míru své vzdělanosti, česká literatura příliš neoplyvá. Již dnes lze v jednotlivých recenzích obhlédnout obrysy budoucích diplomových a doktorských prací, které budou analyzovat, kdy a jak Zmeškal tvůrčím způsobem využil svou obeznamenost s dílem toho či onoho spisovatele (Kafka, Čapka, Haška, Gruši, Borgese, Márqueze a mnoha dalších), se starověkými mýty, případně s jednotlivými zahraničními literaturami (zejména anglosaskou), jakož i s jednotlivými románovými formami a vzory.

Důležitou součástí čtenářova bloudění ve Zmeškalově labyrintu jsou však také atrakce dějové a motivické. Autorovy příběhy rozhodně nejsou nuda, nuda, šed, šed. Neulpívají ve stereotypech každodennosti a průměru, neboť autor se nebojí všelijakých romantických, žánrových, bizarních či drastických nápadů a efektů. Již v úvodní kapitole se tak jedna z hrdinek v den své svatby probouzí v místnosti plné květin (uprostřed socialismu konce šedesátých let) a její budoucí manžel (a tyran) je rodem šlechtic. A je-li ústředním prohrěškem příběhu opakovaná nevěra manželky s estébákem, který na počátku let padesátých jejího muže dostal do vězení, tak tu nejde o obyčejný sex, ale o sadomasochismus podtrhující zrudnost jejího podrobení i ďábelskost moci, jejímž tvořivým vykonavatelem tento sadista je. Efektní je ostatně také dějová linie spjatá s titulním motivem milostného dopisu klínovým písmem, který potvrdí lásku ústřední dvojice, nicméně jeho doručení zabrání smrti.

Tím se ale dostávám k ději románu, jehož vlastní přitažlivost je v tom, že je a také není

o české minulosti. Jestliže v dějinách literatury můžeme identifikovat řadu přístupů k problematice komunistického režimu a života v něm, tak podstatou novosti přístupu Zmeškalova je, že v jeho pojetí se tento režim mění – aniž by se autor zřekl jasné hodnotové orientace – v obecně lidskou situaci a volný prostor pro fabulaci. Zmeškal při vykreslování životních osudů svých hrdinů nepátrá po konkrétních historických a politických příčinách nadvlády zla, které určilo jejich existenci, nýbrž pracuje s abstraktním modelem tohoto zla a jím pokoušenými jednotlivci. Jeho obrazu komunistické minulosti tak mnohdy chybí věcná konkrétnost a přesnost (např. rodná čísla byla zavedena až v letech 1953–1954), nicméně jako obecnější model vychází vstříc vnímání dnešních čtenářů, pro které tento režim také už není konkrétní žitou a tíživou realitou. Mění se tak v příběh nadčasový, jenž by se vlastně mohl odehrát kdekoli. Potřeba vyprávět příběhy a obecný mýtus neutěšenosti složitého lidského bytí tu vítězí nad potřebou přímočaře obžalovávat a překotně soudit.

Útočnější je autor tam, kde se tematicky přibližuje k současnosti a chce ji nahlédnout prostřednictvím postavy, která do Čech přichází zvenčí. Paradoxem je, že i v těchto pasážích zůstává věrný mýtům, neboť jeho odsudek toho, jak tu žijeme, velmi souzní s klíčovou součástí českého národního sebevědomí, totiž s hrdostí nás českých intelektuálů, že na sebe vůbec, ale vůbec nejsme ani trochu hrdí – a že to dokážeme o sobě naplno říci a napsat.

Zkrátka, život této knihy v české kultuře bude ještě velmi dlouhý.

Pavel Janoušek

POLEMIKA

METÁNÍ METAFOR, MÁCHA A MLADÁ ŽENA Z NEWCASTLU

V prvním letošním čísle časopisu A2 publikoval Jan Štolba *Slavíka v temnotě*, článek o básnících – co jsou zač a proč jsou na světě. Úvaha rozvíjí Štolbovu dlouhodobou literárněkritickou koncepci – například: „*Osobně je mi bližší představa básníka jako poutníka (i jím Mácha byl), „východního“ zaznamenavatele daností. Někoho, kdo se nevidí tak výlučným, ale kdo dokáže, touží splývat se světem, chápe ho jako řád na básnictví nezávislý a jím neovlivnitelný, řád, jehož on, básník či poutník, není prorokem, strážcem ani strýcem, ale spíš provazčem, prázdnou »protiváhou«.*“ V zajímavém textu jsou však dvě věty, které si neodpustím polemicky glosovat.

Především – autor *Slavíka* píše: „*Některé současné sbírky vyvolávají spíš dojem, že poezie jsou dostihy v šklebení, snažnosti, neobvyklosti, povinných piruetách, metání metafor...*“ Takové sbírky možná převažovaly v českém básnictví před deseti patnácti lety, ale dnes rozhodně nikoliv. V současnosti jde spíše o dostihy v tom, kdo bude tišší, do staré deky schoulenější, kdo předvede větší

ušlechtilství a více vznosných, „nepochybně básnických“ slov a „obrázků“ – tento dojem aspoň mám z velké části básnických knížek, jež se od nakladatelů hrnou do redakce *Tvaru*.

Druhý můj nesouhlas, připouštím, je motivován mj. i tím, že se mě Štolba na jednom místě svého článku tak trochu osobně dotkl, a sice touto větou: „*Patří ke zdejšímu folkloru, že nám Máchu a poezii takto velkorysým šouchancem připomene až mladá žena původem z Newcastle.*“ To je, s prominutím, ukázkový žurnalistický prsk dnešního typu. Pominuli, kolik jen papíru už jsme o Máchovi v tom „zdejším folkloru“ popsali (*Tvar* naposledy Máchovi věnoval – u příležitosti sto sedmdesátého výročí jeho úmrtí – valnou část svého čísla 19/2006), je zjevné, že současní básníci Máchu mají v sobě. Ono totiž – jsem pevně přesvědčen – ho ani dost dobře nejde nemít v sobě a zároveň být český básník, o němž stojí za to psát literární kritiky. Mladé ženě z Newcastle Bernie Higinsové děkuji vřele, že se za našeho klasika bere, je to milé, ale troufám si tvrdit, že i bez ní bychom věděli, co pro českou poezii Mácha znamená.

Lubor Kasal

JEDNA OTÁZKA PRO

LUKÁŠE HEJLÍKA

Stojíte za projektem scénického čtení LiStOVáNí. Můžete jej představit?

LiStOVáNí není žádné fanzinové čtení, recitace zajímavých ukázek z intonačních festivalů, ale ani avantgardní paskvil pro chápajících dvacet. Je to opravdový seriál scénických čtení, který už pět let představuje každoděsíčně na svých stálých scénách po celé republice – v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Havlíčkově Brodě, ale třeba i v Bratislavě – nějakou zajímavou aktuální knihu. Ve zhruba hodinovém představení s muzikou, světly, kostýmy a rekvizitami a především stále s knihou mají diváci šanci zvolený titul dokonale poznat – úprava je akční, ale přitom z knihy a děje nevynechá nic podstatného.

LiStOVáNí uvedlo doposud 45 titulů a každý rok jich dalších dvanáct představí. Byly to všechny možné žánry, styly, autoři, země, z nichž pocházejí, nakladatelství, jež knihy vydaly – prostě projekt se nestihá opakovat, jak dramaturgicky, tak formálně. V kostce se dá říci, že jde o poutavé a v dobrem slova smyslu zábavné čtené divadlo. Přijďte či si zalistujte více na www.listovani.cz.

miš

foto Blanka Kratochvílová

ZASLÁNO

INTERNETOVÁ EDICE HOSTŮ DO PÁTÉHO ROČNÍKU

Když občanské sdružení Prácheňský syndikát V-ART Horažďovice – Písek otevřelo v srpnu roku 2004 internetovou *Edici hostů*, už prvním titulem naznačilo, že v edici je místo pro literaturu současnou. Vždyť tím, kdo edici zahájil, nebyl nikdo jiný než básník, novinář a překladatel Zdeněk Janík, dlouholetý člen redakční rady čtvrtletníku *Dokořán*, vydávaného občanským sdružením Obec spisovatelů. Po Janíkově sbírce *Nepřišel ještě zaklepat čas*, která vyšla

právě elektronicky, se ještě v tomtéž roce přihlásil s prvním vydáním sbírky *Písně kosmické po 125 letech* básník Čestmír Vidman, tvořící v češtině a v esperantu. Vidmana následovala Zdenka Bergrová s překladatelským počinem *Ze sonetů Williama Shakespeara*. Uvážíme-li, že nejmladšímu z této trojice bylo v době vydání jeho elektronické knihy osmdesát jedna let, jeví se být překonaným ještě před málo lety unisono opakované tvrzení, že publikování na internetu je výhradní záležitostí nesebekritických, začasto právě začínajících grafomanů páté šesté garnitury.

V roce 2005 objevili *Edici hostů* první z těch autorů, kteří v ní publikovali a publikují opakovaně – prezentaci v elektronickém médiu totiž nepovažují za podružnou. K takovým průkopníkům na serveru *Prácheňské rezonance* (www.v-art.cz), kde lze *Edici hostů* otevřít v subprojektu *Taxus Bohemica*, patří Z. Janík, A. Koenigsmark, R. Cílek, R. Sobotka, L. Macháček, H. Hosnedlová, M. Dušek, M. Černík a další. Jeden z těchto spisovatelů (ve čtenářské obci velmi úspěšný) se před časem vyznal: „*Za čas bude literatura především na internetu.*“ Považme, že od milénia, kdy přibližně se první řídí

prozíraví spisovatelé přiklonili k elektronickému médiu, ještě neuplynulo celé desetiletí. A když v roce 2006 přibýlo v *Edici hostů* dalších sedmačtyřicet jmen, šlo o skutečný průlom.

Není bez zajímavosti, jaké tituly jsou v *Edici hostů* otevírány nejčastěji. Zatímco po dva roky (2006–2007) kraloval soubor esejů *Robinson v šumu příboje* z pera Ivo Fencla, vloni triumfovala literatura faktu, práce Romana Cílka o kauze Olgy Hepnarové – *Oprátka za osm mrtvých*.

(redakčně kráceno)

Miroslav Vejlupek

mezi autorem, vlastním přínosem a čtenářem

ROZHOVOR S JIŘÍM JOSKEM

V USA jsem na Cornellově univerzitě jako stipendista Fulbrightova programu učil Američany český jazyk a okrajově i literaturu. Studenti to byli velice rozmanití jak věkově, tak, překvapivě, i co do znalostí a studijních předpokladů. Ve skupině jsem například měl osmnáctiletou studentku operního zpěvu, která netušila, jaký je rozdíl mezi samohláskou a souhláskou, sportovce, manekýny a vedle nich padesátiletou vědkyni, odborníci na absurdní drama, sedmdesátiletou emeritní profesorku hudby či nadaného samouka, který si češtinu objevil tak, že se mu dostalo do ruky LP s dílem Jára Cimrmana. Pochopil jsem, že základním úkolem učitele tam bylo být zábavný a pojmát učení jako show, aby se tak rozdily stíraly či dokonce využívaly. Měl jsem dostatek studijního materiálu: knihy, kazety s filmy, hlavně s pohádkami, a až tam mi došlo, jak unikátní a přitom světoví jsou Werich, Trnka, Macourek a další. Kam se hrabe Harry Potter.

Obdivuhodný výčet vašich aktivit vzbuzuje dotěrnou myšlenku, dokáže-li člověk dělat tolik věcí najednou se stejným nasazením a zápletem. Hierarchizujete je nějak?

Jednotlivé věci mezi sebou vzájemně souvisejí, jedna vychází z druhé. Překládám-li například divadelní hru, musím si ji zároveň představovat režijně. Ale nedokázal bych být režisérem soustavně, natož se tím živit. Aspoň pro mě je to hodně zábavná, ale vyčerpávající práce. Tu příležitost ale čas od času vítám, i proto, že se tato zkušenost zúročí zpět při překladu. Když učím na škole, využívám většinou své zkušenosti překladatele, takže dávám občas studentům texty, na kterých jsem pracoval. A nakladatelství jsem si zřídil proto, že nad texty mívám rád kontrolu, pořád mám potřebu se k nim vracet, často je předělávám – což je snad známka toho, že k tomu moc povrchně nepřistupuji.

Za co se tedy považujete především?

Za překladatele – to je má prvotní profese a od ní je odvislé všechno ostatní. Když překládám, můžu se o to ať už podělit se studenty nebo to dotáhnout do podoby divadelní či filmové.

Čím vším byste ještě chtěl být?

Do politiky vstoupit nehodlám, ale rád bych se ještě někdy pokusil o nějakou divadelní adaptaci svých překladů, něco jako byl *Tracyho tygr*.

Při pohledu na vaši práci pokrýváte prakticky celý řetězec, od výběru díla přes překlad a jeho vydávání až po jeho režii. Jediné, co tedy nemáte pod kontrolou, je recepce. Sledujete ji? Jak moc je pro vás důležitá?

Nedovedu si představit, že by někoho nezajímalo, jakou má jeho práce odezvu. Samozřejmě že čtu recenze a kritiky. Nejraději ovšem ty, ze kterých je zřejmé, že kritik hru zná, něco si o ní myslí, něco si o ní přečetl, a dokonce neviděl pouze premiéru, ale třeba i třetí nebo čtvrtou reprízu. Velice rád poslouchám třeba recenze Vladimíra Čecha v ranní Mozaice, který nejen nadšeně a vzletně chválí, ale i ostře strhává; jeho názor je ale vždy podložený argumenty a snahou pochopit, proč inscenátoři volili právě takový nebo makový přístup, případně debakl pak prezentuje spíše jako politováníhodnou nehodu než jako vlastní triumf.

Studoval jste na FF UK v letech 1968 až 1974, tedy v době nastupující normalizace. Jaká tu panovala atmosféra po svobodném ovzduší šedesátých let?

Začal jsem studovat na podzim 1968, takže jsem hned vstoupil do stávk, spal ve škole ve spacáku a všechno to hodně prožíval, ty debaty, Palachův týden atd. Vzpomínám si na Zdeňka Zbořila, to byl už tenkrát obrovský rétor, nebo na Jana Frolíka, který mi jednou řekl: Hele, víš co, jdem sehnat dlažební kostky, ať se tu můžeme vyzbrojit. Byla to pohnutá, tragická doba, obrovské zklamání, ale nezapomenutelná atmosféra. Pak přišel zlom – v dubnu 1969 nastoupil Husák a začala normalizace, šed' a roztrpčení. Naštěstí se mi podařilo v létě přes tzv. studentský podnik odjet do Anglie, nejdřív na brigádu na vesnici do konzervárny jahod, ale pak jsem se různě potloukal po Londýně, Skotsku, Francii. Školu jsem na rok přerušil, ale myslel jsem si, že už se do ní nevrátím.

Přemýšlel jste o tom v cizině zůstat?

Jistě, já už byl víceméně rozhodnutý emigrovat, ale cítil jsem obrovský tlak ze strany rodiny tady v Praze. Měl jsem se vrátit nejpozději do 31. prosince, a šileně jsem váhal. Ještě na toho Silvestra 69, poslední den lhůty, jsem stál v Paříži na nádraží Gare de Lyon a přemýšlel, jestli se vrátit, nebo zůstat. Nastoupil jsem do vlaku, ale ještě v Paříži na Gare de l'Est jsem zase vystoupil. Pak jsem znovu nastoupil, ale dojel jsem jen k francouzsko-německým hranicím, kde jsem zase vystoupil. Nechal jsem si kufr ve skřínce na nádraží a vyrazil slavit Silvestra. Seznámil jsem se tam s partou Španělek a táhli jsme nočním městem... a pak mám okno. Dál si vzpomínám až to, jak se mnou někdo třese – byl to český pohraničník, který říkal: Ukažte mi doklady!

To muselo být kruté vystřízlivění.

To bylo. A pointu to mělo ještě dva nebo tři roky poté. To už jsem byl zase zpátky ve škole. Jednou jsem přišel domů, máma stála v předsíni se dvěma příslušníky VB, ukazovala na mě a říkala: To je on. Oni totiž chtěli vědět, kam jsem emigroval, automaticky to předpokládali, protože jsem se nevrátil ve stanovené lhůtě, a máma je musela přesvědčovat, že ten člověk v předsíni jsem skutečně já. Za normalizace už ta atmosféra na škole byla zcela jiná, ale na anglistice většina učitelů zůstala, takže po téhle stránce bylo vše v naprostém pořádku. Chtěli sice po mně, abych vstoupil do SSM, celý můj kruh to korporativně udělal, ale protože jsem na škole na rozdíl od svých o rok mladších spolužáků zažil stávku a pobyl si pak pár měsíců na Západě, tak mi to přišlo jako mnohem větší problém a vykroutil jsem se z toho.

Ještě před skončením školy jste začal pracovat coby redaktor v Odeonu. Jak na něj vzpomínáte?

Už na škole jsem pro *Odeon* psal lektorské posudky, a když tam nabírali nové redaktory, doporučila mě dr. Jarmila Emmerová, má učitelka z anglistiky, která tam dřív pracovala. *Odeon* byl zvláštní podnik, režim asi potřeboval výkladní skříň, aby mohl západnímu světu alibisticky tvrdit: Podívejte se, co tu vychází za autory.

Není dnes často připomínaná slavná minulost tohoto nakladatelství tak trochu mýtem? Je dnešní redaktorské řemeslo skutečně vepsí?

foto archiv J. J.

Je to různé: teď tu vycházejí jak knížky neredigované, tak redigované takovým způsobem, že to dokázal jen málokdo i v *Odeonu*. Je řada redaktorů, kteří svou profesi nesou a povznášejí dál, např. Milan Macháček z Paseky, Jana Martinová, Jan Zelenka, Jan Šulc a řada jiných. Nedá se tedy o tom mluvit paušálně. Pravdou však je, že v *Odeonu* byla příprava knihy věnována obrovská pozornost, někdy až přehnaná. Než se knížka vydala, musela mít dva až tři kladné posudky, o každé se hodně diskutovalo, přemýšlelo se, jakou bude mít podobu, v jaké edici vyjde, kdo k ní bude psát doslov. Existoval velký tlak na to, aby knížka nebyla odbytá, aby byla vypravena se vším všudy. Dnes knihy vycházejí často bez komentářů, bez doslovů, což je možná škoda – pomáhá to dílo zařadit do určitého kontextu, vycházelo to vstříc čtenáři, jeho orientaci ve světové literatuře. To ovšem byla doba, kdy si lidé své domácí knihovničky pěstovali a používali je jako okno do světa, kam jinak nesměli.

Překládáte od konce 70. let, začal jste s beatniky. Jsou beatnici vůbec vhodným začátkem překladatelské dráhy?

V šedesátých letech jsem se v časopise *Světová literatura* setkal s ukázkami z beatnické tvorby, z Kerouaka a Ginsberga, a v tu chvíli mě tito autoři úplně nadchli. V osmašedesátém se hranice protřhly a člověk měl pocit, že svět je jen jeden. Život popsaný Kerouakem v románu *Na cestě* byl tenkrát vlastně způsob naší existence: chodili jsme po hospodách, po mejdanech a zažívali jsme věci proto, abychom si o nich potom mohli povídat, případně o nich psát. To je beatnický pohled na život – být odtržen od všech oficiálních struktur, vytvořit si svět vnitřní svobody a kašlat na to, co tomu řeknou ostatní. Když jsem byl jako student na brigádě v Anglii, tak jsem si jako první koupil knížku *Na cestě* a ještě na škole jsem si ji začal pro sebe překládat, protože mě to bavilo.

Nebylo vydat Kerouaka v roce 1978 problém?

To bylo velice nevypočitatelné – knihy, o nichž jsme si mysleli, že půjdou jen těžko prosadit, prošly občas překvapivě snadno, třeba právě Kerouac. A naopak s knihami, u kterých by člověk problémy nečekal, byly velké potíže: například titul *Německé pohádky* – jak to vyřešit, když máme východní a západní Německo? U Kerouaka se vycházelo z docela jednoduché premisy: beatnici jsou nepřátelé kapitalistického

světa a tím pádem jsou automaticky přátelé světa socialistického. Když ta knížka vyšla, tak mě dokonce zvali do televize, abych o ní promluvil, ale vymluvil jsem se na trému.

Dnes překladatel běžně komunikuje s žijícím autorem prostřednictvím internetu. Jak komunikovala vaše generace?

Nijak, museli jsme si vystačit s knihami a slovníky. Pokud ovšem neměl překladatel to štěstí, že autor sám přijel do Čech. A ono to nebylo nic tak výjimečného. Pověstná je skandální návštěva Allena Ginsberga v Praze v roce 1965. Viděl jsem ho tenkrát na pár kroků v tehdejšímu Parku kultury a oddychu Julia Fučíka, když byl korunován králem majálesu. V 70. a 80. letech zvala zas do Prahy řadu autorů americká ambasáda a oni sem zřejmě rádi jezdili. Mnozí z nich zaslí, jak vysoké náklady jejich knih tady vycházejí a jak psané slovo silně rezonuje v nesvobodné zemi. Jako student jsem se tehdy ještě s kamarády na některé z nich drze nalepil, například na Williama Styrona nebo Philipa Rotha, a chodili jsme s nimi po Praze po hospodách. Jako redaktor a překladatel jsem pak měl tu vzácnou příležitost setkat se s Williamem Saroyanem a popovídat si s ním o *Tracyho tygrovi*. Zažil jsem tu letmo i Edwarda Albeeho, Josepha Hellera, E. L. Doctorowa, Harolda Pintera a jiné věhlasné autory.

Na cestě vyšlo v několika vydáních, stejně jako jiné vaše překlady, např. Tracyho tygr. Jak se díváte na svá starší díla? Revidujete je? Jak moc?

Ano, reviduji je. Když jsem začal překládat, spoustu reálií jsem musel všelijak dohledávat. Takže občas je třeba něco zpřesnit. Jazyk se vyvíjí, je svázán s kontextem doby, tudíž leccos mi už dnes nezní tak dobře a cítím potřebu to přestylizovat. Literární text je živý organismus, který žije přinejmenším tak dlouho jako ten, kdo je za něj odpovědný. Texty, které žijí déle, patří k těm šťastnějším. Překlady přitom stárnou mnohem rychleji než původní tvorba.

V polovině 80. let jste začal překládat Shakespeara, jemuž jste zůstal věrný dodnes. Není člověk na začátku svázán bázní z takové autority, respektem k ní? Jak se s tím vypořádává?

Jistě že je to svazující, ale na druhou stranu je to činnost, která mě hodně chytla; neznám žádného jiného autora, co by mě tolik oslo-

voval. Já ale nezačínal úplně z nuly, už předtím jsem se podílel na jednom projektu pro *Odeon*, na monografii *Alžbětinské divadlo*, pro jeden ze tří svazků tohoto projektu jsem přeložil hru Shakespearových současníků, Francise Beaumonta a Johna Fletchera *Král nem být či nebyt*; v Činoherním klubu se to po letech hrálo s názvem *Král nekrál*. S návrhem přeložit Shakespeara pak přišel jeden z editorů této publikace Alois Bejblík. Ten dostal v polovině osmdesátých let nabídku z divadla v Chebu, aby přeložil *Romea a Julii*. Přišel za mnou a velkoryse mi řekl: Ty jsi mladej, to je hra pro mladý lidi, tak to udelej.

Shakespeara do češtiny překládalo nespočet autorů. Kdo z nich byl podle vás nejvýznamnější? Koho máte za vzor?

Svého času mě fascinovaly překlady Saudkovy, tam jsou naprosto geniálně přeložená místa, inscenace jeho překladů mě vlastně přivedly k divadlu. Vzpomínám si třeba na představení *Jak se vám líbí* v tehdejším Realistickém divadle s Růženou Merunkovou v roli Rosalindy. Ve svých třinácti jsem v Národním divadle viděl Krejčovu inscenaci *Romea a Julie* v překladu Josefa Topola s Janem Třískou a Marií Tomášovou v titulních rolích. Dodnes zavřu oči a vidím jednotlivé scény. Tenhle úžasný pocit jsem si chtěl prostřednictvím překladu vyvolávat znovu a znovu.

V čem je váš překlad jiný? Jak pojmáte Shakespeara vy?

Snažím se hledat rovnováhu mezi třemi aspekty překladu: autorem, vlastním přínosem a divákem či čtenářem. Kdybych absolutizoval autora, překlad by byl natolik svázaný s dobou svého vzniku, s reáliemi alžbětinské doby, že by byl těžko srozumitelný, byl by jen pro vzdělance, a ne jako v Shakespearově době určený co nejširšímu publiku. Kdybych akcentoval svůj tvůrčí přístup, nešlo by o překlad, ale o svévolnou adaptaci, a kdybych bral přílišný ohled na diváka, používal bych jen libivá řešení, text aktualizoval a nadmíru modernizoval. Snažím se v co největší míře respektovat autora, jeho záměr, styl, hledám způsoby, jak co nejvěrněji převést obrovsky bohatou škálu výrazových prostředků, ale tam, kde se originál zásadně míjí se znalostmi a zkušenostmi dnešního diváka, hledám řešení, která jsou originálu věrná ne po literě, ale po obsahu, smyslu a funkci.

Smí překladatel převzít konkrétní řešení, když ho považuje za nepřekonatelné?

To je etický problém. Opisovat se nemá. Do značné míry to ovšem záleží na konkrétním příkladu – takové *To be or not to be* se mnoha způsoby přeložit nedá. Jindy logika dramatické situace i češtiny nabízí optimální řešení, takže jít proti němu by bylo ke škodě věci. Já to dělám tak, že do jiných překladů nenahlížím, abych nebyl ovlivněn. Když mám část za sebou, podívám se na některé starší překlady, abych zjistil, jestli má vůbec cenu v překladu pokračovat, jestli můj překlad má smysl, protože přináší jiný pohled, jinou interpretaci, jiná řešení. Takhle jsem před řadou let začal překládat na zakázku Městského divadla v Mostě *Hamleta*, ale když jsem měl za sebou první jednání a nahlédl zpětně do překladu Milana Lukeše, přišlo mi, že můj přístup je vlastně hodně podobný, takže jsem od toho odešel. Po pěti letech jsem pak začal znovu a už to bylo jiné. Při zpětné revizi pak shodná nebo podobná řešení raději měním.

Překlady Shakespearových her vydáváte ve svém nakladatelství Romeo, které jste založil v roce 1999. Vedly vás k tomuto kroku neblahé zkušenosti s nakladateli?

To možná taky, ale spíš mě lákala ta nezávislost a svoboda rozhodovat o všech aspektech knihy, mít možnost do dalšího vydání

vtělit revizi textu a podobně. Například *Romea a Julii* jsem už vydal třikrát a pokaždé s novými úpravami. Navíc mě práce redaktora v *Odeonu* moc bavila, a tak jsem to chtěl zkusit znovu na vlastní pěst, když to doba umožňuje.

Romeo je úzce profilované nakladatelství. Kromě Shakespeara a jiných kanonických děl světové literatury tu vyšly také dvě knihy autorů české provenience; ani jeden z nich, přiznáme se, nám není znám. Jak se rozhodujete pro české tituly? Sledujete současnou tuzemskou knižní produkci?

Já nemám ambice se profilovat jako vydavatel české literatury, je to založené tak trošku na kamarádech, náhodných kontaktech a na tom, co mě zaujme. Tak tomu bylo například u povídek scenáristy Jiřího Reichla, které si psal do šuplíku v době normalizace, kdy nesměl točit a dělal někde hlídače, a které za jeho života nikdy nikde nevyšly. Svěřila mi je vdova po autorovi paní Reichlová, a protože se mi velice zalíbily, rozhodl jsem se je vydat. Velkou zásluhu na tom má i Vlastimil Venclík, který na výrobu knihy finančně přispěl.

Jak těžké je být malým nakladatelem v dnešní době?

Zabírá to samozřejmě spoustu času, protože si musím dělat i účetnictví, faktury a DPH – účetní si nemůžu dovolit. Jinak po technické stránce to zas tak složité není: dnes už je možné udělat celou knížku na počítači. Mám kamarády a spolupracovníky, kteří udělají grafickou úpravu, obálku, jiní se ujmou redakce a pak už se to pošle z počítače rovnou do tiskárny. Ještě nedávno jsem to všechno tiskl na fólie, ale to už díky technickému pokroku odpadlo. Nakonec dám výtisky distributorům a už to jede víceméně mimo mě. Čili je to řada činností, které jsou sice organizačně a časově náročné, ale není to nic nezvládnutelného.

Kromě beletrie překládáte i vyučujete také opomíjené typy žánrů, na které se často dívá skrz prsty: filmy, muzikály, titulky. Je v tom opět snaha o co největší pestrost?

To všechno jsou věci, které mě zamlada bavily a ke kterým se rád vracím: poslouchal jsem Beatles, dost četl, psal texty písniček, viděl v kině *West Side Story* a v Londýně *Vlasy*, chodil jsem do divadla na Shakespeara a Albeeho; všechno jsem to tenkrát prožíval naplno a z těchto zážitků vzešlých v šedesátých letech dál žiju a navazuji na ně. Kromě toho mě baví nečekané spojitosti: když čtu v Kerouakovi o Saroyanovi a v *Hair* citují Shakespeara, udělá mi to radost. Připadá mi pak, že ty věci jsou nějak propojené,

EJHLE SLOVO

ŘEPOVAT

Zastesklo se mi na sklonku roku po exaktních vědách, však je to také nějaký pátek, co jsem s nimi naposledy – na gymnáziu – poctivě obcoval. Protože jsem však chtěl být poučen nenásilnou, lehce stravitelnou formou, sáhl jsem po dětském čtivu. *Matematický čert* Hanse Magnuse Enzensbergera se ukázal ideální volbou, čtu si teď v „knize pod polštář pro všechny, kteří mají strach z matematiky“ a odhaluju spolu s hlavním hrdinou knihy Robertem a jeho průvodcem, čertem Matematikusem, zajímavé a dosud netušené půvaby světa čísel, umocnění pokorným přiznáním, že některá tajemství nedokážu vysvětlit ani špičkoví matematici, jen je konstatovat. Ba co víc, rozšiřuju si i slovní zásobu. „Vzpomínáš si přece, jak to bylo s tím hopsáním. Jak jsme to prováděli s desítkou a s dvojkou. Deset krát deset krát deset se rovná tisíc, což stručněji napíšeme jako 10^3 = 1000. A totéž s dvojkou,“ rozkládá Matema-

mají svou logiku, takže to snad není jen nesmyslné přeskakování sem tam.

Máte pro výběr divadelních her stejná kritéria jako pro výběr prózy a poezie?

Přečíst dobře divadelní hru není snadné. Stalo se mi, že jsem po přečtení hry odmítl její překlad, a když jsem ji pak viděl na divadle, líbila se mi. Pro mě osobně bylo vždy výhodou, když jsem hru nejdřív viděl. Takhle třeba vznikl překlad hry Tracyho Lettse *Zabiják Joe* nebo *Záhadná Irma* Charlese Ludluma, které jsem nejdřív viděl v USA, a vlastně i zmíněné *Vlasy*, když jsem se v roce 1969 v Londýně vetřel do sálu alespoň na druhou půlku po přestávce.

S překladem Shakespeara jste zhruba v polovině. Hodláte ho přeložit celého?

Už se vlastně stalo. Přeložil jsem hru *The Compleat Works of Willm Shkspr (abridged)*, která se teď hraje jako *Souborné dílo Williama Shakespeara ve 120 minutách* v Divadle v Dlouhé. Autoři, tři američtí herci, připravili fastfoodový výcuc ze Shakespeara a opepřili ho řadou aktuálních vtípků a narážek. Režisér Jan Borna a pánové Miroslav Táborský, Jan Vondráček a Martin Matejka se textu chopili a do značné míry ho přetvořili ke svému obrazu, takže mi vlastně nezbyvá než v překládání kus po kuse pokračovat. Nemám žádný pevný plán. Dokud mám pocit, že to má smysl, že tam něco nacházím, a dokud mě to baví, tak to dělat chci. Jakmile však zjistím, že se s tím nadmíru peru a že mě to nebaví, tak to dělat přestanu. Když přijdu před každého nového Shakespeara, není vůbec jisté, že mi překlad bude naskakovat. Měl jsem i takové nepříjemné období, kdy jsem seděl u počítače a prostě mě nic nenapadalo. To se překladateli taky stane, a to pak propadá panice, neví, co se to děje, proč to najednou nejde...

Jak si má s takovou tvůrčí krizí poradit?

Počkat, až pomine. Člověk to musí vyse-

Nicméně ta představa mít přeloženého kompletního Shakespeara láková je, ne?

Jistě, tak trošku jsem si na sebe upletl bič – ten věčný tlak, vědomí, že je tu dalších zhruba dvacet textů, které bych chtěl eventuálně časem přeložit. Je pravda, že existuje pár her, které mě asi moc bavít nebudou; a jak se potom rozhodnu, to teď nevím. Dosud se mi naštěstí dařilo dělat věci, které mě těšily, ne ty, které bych dělal z musu, jen pro obživu nebo abych naplnil nějaký předem daný počet.

Připravili Michal Škrabal a Ondřej Vímr

tikus. Bystrý hoch přizvukuje: „Jistě a když tu dvojku nechám skákat, jde to: 2, 4, 8, 16, 32 a tak dále (...)“ „Tak tedy,“ řekl Matematikus. „Dvě na čtvrtou je kolik?“ „Šestnáct,“ odpověděl Robert. „To přece umím!“ „Skvělé! Teď uděláme totéž, jenomže obráceně. Budeme takřkajíc hopsat dozadu. Já řeknu šestnáct a ty skočíš o jednu zpátky.“ „Osm!“ „A když řeknu osm?“ „Čtyři,“ řekl Robert. „To je jasné.“ „Musíš si ale pamatovat, jak se tenhle trik jmenuje. Neříká se skákat dozadu, ale říká se tahat řepu nebo řepovat. Tedy: řepa ze sta je deset, z deseti tisíc je sto. A kolik je řepa z pětadvaceti?“ „Dvacet pět,“ zamyslel se Robert, „je pět krát pět. Tak řepa z pětadvaceti je pět.“ „Když to takhle půjde dál, bude z tebe jednou můj učeň.“ (...)“

Vida, hopsání a řepování mi všechny mé učitelky matematiky zatajily, učice mě suchopárným mocnínám a odmocnínám. Kolik takových výrazů asi ještě existuje, říkám si s novickou nervozitou, v matematice, fyzice, chemii...?

Michal Škrabal

Slušný člověk, to si prosím zapamatujte, nemyslí. Poslouchá, co mu vštěpují předchozí pokolení, bífuje, co učí škola. Pak vstoupí do zaměstnání, kde rozhoduje šéf, do štěstí, kde velí manželka, a na zbytek dne má denní tisk. Tisk vytvářejí příčinliví žurnalisté, a mají-li trochu slušnosti v těle, hledí netahat slušné lidi z křidu. Slušný člověk nerad slyší o negrech, a tak novinář píše o Afroameričanech, ať jsou to třeba černoši od Zambesi.

Slušný člověk se vyhýbá novotám a nové myšlenky konzumuje po etapách. Proto se zprávy neustále recyklují. V neděli v poledne zazní z televizoru několik velkolepých myšlenek, jež tisk tráví až do příští neděle. V tom jsou redaktori podobni hovězímu dobytku s jeho žalu-deční soustavou. Zatímco dřív redaktor, známe to z literatury, odkládal po vstupu na pracoviště klobouk, dnes odkládá – klobouku nemaje – celou myslivnu. Myšlení zabíjí.

V časopise Vesmír nedávno popisovali svou zkušenost s novinářem čeští biologové. Podaril se jim objev. Už to, že skot a vysoká zvěř v sobě mají magnetickou střelku a na pastvě se stavějí a po pastvě si lehají orientováni severojižně, by mohl být sólokapr. Přibalte k tomu příběh, že k podobnému objevu dneska může dojít každý: významnou část dat vědci získali ze satelitních snímků volně dostupných na internetových stránkách Google Maps... Neslušní novináři po celém světě mohli výzkumníky roztrhat. Ráno rozhovor pro novozélandský rozhlas, večer totéž pro Austrálii. Hulváti. Ameriky, Asie, Evropa... Jen v Česku ticho. Biologové se domnívali, že věda potřebuje popularizaci a popularitu, cpali svůj objev do našich žurnalistů horem i dolem. Ti ale cudně vyčkali, až zprávu zpracují světové agentury. Profesor Hynek Burda se pak nemůže divit, že se stal „německým biologem s českým jménem“. Může si za to sám, v Česku slušný člověk servíruje myšlenky na příští týden v neděli k obědu. (A nejezdí učit na německé univerzity.)

Pokud slušný člověk na něco myslí, pak na to, co by tomu řekli druzí. Tak nám to vštěpovala pokolení předků, například naše babička: Neoblíkej se jak vandrák, co řeknou lidi? Slušný novinář taky počká, až co řekne někdo jiný. Pak to napíše a maličko zjednoduší, aby nás to poránu neporazilo a abychom si koupili noviny i zítra. Někdy se ale může stát, že se novinář přece jen zamyslí, ba něco z toho se dostane i na papír... To je pak zle. Takový musí na ozdravnou kúru do redakce specializující se na zahraniční události, v níž se úchylnka myšlení nevyskytuje. Jak na holátka do hnízda prší do „redakcí zahraničí“ vývržky tiskových agentur, natrávené nezávadné zprávy.

Letos jsme ale s přicházející zimou zaznamenali řadu náhlých úmrtí právě ve zmíněných redakcích. Souviselo to s aférou Mumbaj-Bombaj.

Alláh tomu chtěl, a tak agentury začaly psát o městě jménem Mumbai. Podle přiložených mapek se rozkládalo přímo tam, kde dřív hrdě čněla i ohavně páchla Bombaj. Cholesterollem měkce obalené srdeční pumpy těch nejzodpovědnějších a nejslušnějších žurnalistů nevydržely souboj mezi tím, co znali ze školy – Bombaj, přístav na šest –, a příkázáním nepřemýšlet a opsat. Opsat Mumbai. Než přišel zápis Mumbaj, kompromisní řešení, bylo často pozdě. Náhlá průtrž myšlenek s následkem smrti těch nejslušnějších.

Smutné. A příště: Ve sportovní rubrice Ovechkin, ruský hokejista. Pokud si chcete řadit svou diskotéku podle abecedy, kulturní přehledy poradí, kam s Khachaturianovým houslovým koncertem, v příloze Dovolena si povíme, kam za památkami: Drážďany, či Dresden? Cáchy, nebo Aachen? Pohovíme o Kaunasu a nebudeme mluvit o Kovnu. Praha – Prague, či Prag? A na prvních stránkách se pověnujeme tématku, které teď hýbe literárním světem: Smrdí Smerdyakov stejně jako Smerďakov?

Gabriel Pleska

příběhy Josefa Kocourka

22. LEDEN 2009 – 100 LET OD AUTOROVA NAROZENÍ

Menšinový učitel Josef Kocourek za katedrou

Jedněmi obdivován jako guru, druhými jaksí přehlížen. Kým vlastně byl? Víc prozaik, nebo básník? Učitel, nebo malíř, anebo fejetonista Lidových novin? Jeho letošních 100 let by se mělo oslavit už konečně nějak důstojněji, konečně shrnout všechny ty pokusy o jeho oživení. Kocourek překážel a překáží, ale jeho význam ještě pořádně není ani zhodnocen. Protože bohémský expresionista, nebojící se erotiky ani snových vizí, byl nepřilíš vhodný pro škatulky, a protože socialista, po roce 1989 nějak „odsunut“. Můžeme ho charakterizovat jako solitéra, ale sotva to pobere jeho velikost. Kdo to vlastně byl ten Josef Kocourek?

Narodil se 22. ledna 1909 v Brdě u Nové Paky, po maturitě na novopacké reálce (1919–1927) absolvoval v Jičíně doplňovací kurz na učitelském ústavu. Kvůli vztahu ke spolužačce není připuštěn k maturitě, ale reparát udělá v září 1928. Od října nastupuje jako menšinový učitel na školy na severní Moravě – nejprve Mírov. Zde napíše mj. svou novelu Žena, která vyšla až v roce 1968. Žena je jedním z vrcholů českého expresionismu (sám vzpomínám na hodiny s Martinem Podivínským v Olomouci, kde byla tato kniha zařazena mezi Weinera, Weisse a Klímu), vedle toho udržuje čilou korespondenci, píše deníky a – zamilovává se. V dubnu 1929 je na vlastní žádost přeložen do moravského Šilperka (dnešní Štítý). Zde napíše další novelu Srdce (vydáno 1932), temnou, expresivní a beznadějnou. Zamiluje se do své žáčky, zároveň se projevují první příznaky celkové zchátralosti. Založí zde Klub Podivných Živností a začne s jeho členy vydávat časopis Šíp (a nešťastně se zamiluje do rozvedené paní). Korespondenční styk s ním navazuje Jugoslávec Vladimír Zorzut, který přeloží do slovinštiny většinu Kocourkových povídek. V květnu 1931 je přeložen do Řepové

u Mírova. Píše novelu Kalendář, v němž se obrací listy (dočká se časopiseckého vydání, 1932–1933). V Řepové jako učitel naráží na odpor vůči tomu, že je Čech (má zde problémy jako menšinový učitel). Píše poemu Frývaldov, reakci na události související s hospodářskou krizí. (Frývaldov vyšel knižně v roce 1961.) Přivádí svou dívku do jiného stavu. Jeho fyzický stav se zhoršuje, v říjnu 1932 je propuštěn z nemocnice jako beznadějný případ a začne psát svůj asi nejznámější román Zapadlí vlastenci 1932, který dokončuje jen několik dní před svou smrtí. Vlastenci vycházejí v roce 1961, avšak se zásahy Kocourkova třídního učitele Miloslava Jirdy, kterému odkázal svou

písemnou pozůstalost. Umírá 31. března 1933 v rodném Brdě.

Od mládí byl Kocourek neustále pronásledován nutkavou potřebou psát, jako by věděl, že se dožije jen „wolkerovských“ 24 let. Ovšem jeho rukopisné nebo po časopisech roztroušené dílo vycházelo a vychází poněkud zvláště. Kniha Kalendář, v němž se obrací listy vychází v roce 1937 (a pak až v roce 1949 s pozměněným názvem Déšť spláchl ohniště). Zapadlé vlastence 1932 připravil k vydání učitel Miloš Jirda v roce 1961 (ovšem tato edice je podobně jako všechny Jirdovy edice poznamenaná více než problematickými zásahy téměř cenzurní povahy), takže Kocourkův vlastní text můžeme číst až v edici Jiřího Skaličky z roku 1982. Jirda vydal (místy ve spolupráci s Jiřím Skaličkou a Zdeňkem Filipem) v průběhu 60. let ještě knihu povídek Šest milostných (1964), soubor textů Srdce v dlani (1964), již zmíněnou novelu Žena (1968) a asi nejproblematičtější svazek, výbor z deníků nazvaný Extáze (1971), o kterém pojednává blíže příspěvek Vít Ondráčka a Jana Dvořáka v tomto čísle Tvaru. Kupodivu ani tyto zásahy nezahubily dílo Josefa Kocourka, naopak se vytvořila (zejména v nastupující normalizaci) kolem jeho odkazu zvláštní, neformální a neorganizovaná skupinka obdivovatelů a nadšenců. V roce 1980 vyšel výbor z Kocourkovy tvorby nazvaný Z konce světa (1980), Jiří Skalička je autorem také Kocourkovy monografie Průvodce životem a dílem Josefa Kocourka (1984), Zdeněk Filip se dlouhodobě zabýval Kocourkovou pozůstalostí. Ta je nyní v šumperském vlastivědném muzeu, protože Památník národního písemnictví o ni prý nejevil zájem...

Devadesátá léta a současnost jsou pro Kocourka znovu poněkud chudé – našel své obhájce v Jaromíru Typltovi a Vítu Ondráčkovi, vycházejí v reedici povídky Šest milostných (1999) a Žena (2000), ale k zásadnímu rozhodnutí vydat z Kocourkovy pozůstalosti bez dřívějších zásahů jeho dílo v nějaké alespoň rozumné úplnosti ještě nedošlo. Dovedl bych si představit svazek básní, svazek sebraných povídek, svazek deníků a korespondence i svazek fejetonů a svazek novel. Známe toho z Kocourka vlastně málo, nebo nás pořád mimoděk zastrahuje jeho osud a solitérství? Ale možná se blýská s tou stovkou na lepší časy. Vít Ondráček vydal loni v reedici nedostupný román Srdce, nakladatelství Dauphin uvažuje o vydání původních a neupravených deníků. Nezbyvá než jen držet palce všem dalším nadšencům Kocourkova díla – třeba se k další stovce dočkají jeho sebraného díla a konečně i důstojného zařazení tohoto expresionistického autora k vrcholům českého písemnictví přelomu dvacátých a třicátých let.

Michal Jareš

foto archiv Petra Flejberka

Rodný dům Josefa Kocourka v Brdě u Nové Paky, 60. léta 20. století

Třetí úvod k anketě

O tom, že dílo Josefa Kocourka si žije zvláštním životem, který se ne tak docela slučuje s obvyklým údělem tzv. zapomenutého spisovatele, jsem už za studentských let v Nové Pace slyšel mnoho bájí a legend.

Bez písemných záznamů se ale všechny takové příběhy rychle rozplývají v mlhách, a proto jsem asi od roku 2002 začal dotírat na každého, u koho jsem zjistil sebemenší stopu po uhranutí Kocourkovými texty, aby se pokusil zachytit, jaký u něj mělo průběh:

Vážený pane, chci Vás poprosit, zda byste si našel čas a napsal pro mne „vyznání“ týkající se spisovatele Josefa Kocourka – kdy a za jakých okolností jste se setkal s jeho dílem, jakými texty Vás nejvíce oslovil a jak se to promítlo do Vašeho života. Zajímají mě konkrétní události, místa, inspirace, vztahy... Podobu a rozsah odpovědi nechávám na Vás.

Odpovědi do takto vypsané ankety se mi scházely postupně a po každém zveřejněném pokračování – první vyšlo v Hostu č. 3/2003, druhé v Souvislostech č. 1/2008 – jsem hned dostával další tipy, kdo ještě by měl ke Kocourkovi co dodat. A tak, i když bych to původně nečekal, předkládám nyní ke 100. výročí autorova narození už třetí soubor odpovědí, které se navíc od předchozích liší tím, že jsou to vyznání od básníků a spisovatelů. Z nich mi totiž několika deníkovými zápisky do ankety přispěl zatím jen Jiří Červenka.

Dosud převažovala vyznání od výtvarníků (malíř Vít Ondráček, fotograf Jan Sauděk, sochař Miloslav Pluháček), výtvarných teoretiků (Jaromír Zemina, Josef Kroutvor) a literárních vědců (Zdeněk Filip, Martin Pilař), doplněná porůznu o zástupce dalších profesí – např. jičínského gymnaziálního profesora Jana K. Čeliše, provozovatele česko-japonské firmy v Jokohamě Milana Hubáčka nebo rockového hudebníka Miroslava Wanka. Se zpětnou platností jsem také do ankety „anektoval“ vzpomínkové texty tři dnes už nežijících Kocourkových přátel: grafika Quido Romana Kociana, sochaře Ladislava Zívra a slovinšského překladatele Vladimíra Zorzuta. Už u nich se totiž život autora méně v literární fikci: Vladimír Zorzut dokonce Josefa Kocourka nepoznal jinak než z dopisů a raných imaginativních próz, které si ho ovšem podmanily na celý život.

Pro část předchozích odpovědí byla příznačná silná čtenářská identifikace s postavou rozháraného básníka Mikuláše Koukola, do níž Kocourek promítal svoje pocity a životní osudy v posledním románu Zapadlí vlastenci 1932, ale také v deníkové knize Extáze (v ní ovšem o úplném přejmenování Kocourka na Koukola rozhodl editor Miloš Jirda). „Pročítaje Kocourkovy texty, říkal jsem si: proboha, vždyť to znám, tohle jsem už jednou žil! Měl jsem dojem důvěrně známých událostí a obrazů a mnohdy jako by se autor vyjadřoval přímo za mne,“ popsal to výstižně Miloslav Pluháček.

Autoři, kteří anketu obeslali v posledních měsících, jsou o poznání zdrženlivější – přece jen Kocourkovi jako spisovateli vidí víc do karet a mnohé z jeho stylizací už na ně s odstupem času působí jaksí „prošle“ – a přesto se i u nich dá zaznamenat prolomení obvyklé hranice mezi čtenářem a textem. Prolomení dočasné, vázané na určitá léta nebo dokonce jen jeden večer, ale zapsané do paměti mezi těmi zvláštními zážitky, kdy „se něco děje“. Poměrně nedávná vzpomínka Jakuba Řeháka je navíc vzácným dokladem, že Kocourkova Extáze může i dnes zapůsobit mocí, jakou měla pod poklopem normalizačních let, kdy se stala pro tolik lidí osudovou knihou.

Když už jsem se zaměřil na různé způsoby ožiti Kocourkova literárního díla, určité

Portrét Josefa Kocourka, foto M. Hák

bych neměl vynechat alespoň krátkou poznámku o adaptacích jeho textů ve filmu a rozhlase.

V roce 1983 natočil režisér Jiří Svoboda pro Českou televizi dvoudílný film *Horečka*, který vycházel z románu *Zapadlí vlastenci* 1932. Těžko předvídat, jestli se někdy najde dramaturg, který by toto dílo vysvobodil z archivu, kde zůstává založeno už celé čtvrtstoletí.

„Film byl vyslán snad jen jednou v premiéře a pak v repríze, jak bylo zvykem, a pak už nikdy,“ napsal mi Jiří Svoboda v dopise z 3. 3. 2008. „V hlavní roli hrál polský herec Marek Probosz a Tereška Brodská, Ondřej Pavelka, Jiří Schmitzer, Jiří Ornest, Jiří Adamíra, Soňa Valentová... Próza mne tehdy zaujala nejen fakticky – popisem sociálních rozdílů českých a německých obyvatel pohraničí –, ale především halucinativní atmosférou a nesmírně moderním způsobem vyprávění v ostrých střizích významů i nálad. Takový film bych zase někdy rád natočil.“

O deset let později, v roce 1993, připravil plzeňský rozhlasový režisér Miroslav Buriánek v rámci *Schůzek s literaturou* na stanici Český rozhlas Vltava dramatizaci románu *Žena*. Buriánek je proslulý tím, že uvádí do vysílání autory, kteří jsou jinak v literárních redakcích bráni spíše za kuriozitu. Přirozeně mě proto zajímaly důvody, proč si tehdy například vedle Oldřicha Wenzla, Zdeňka Barborky nebo Ladislava Klímy vybral právě Josefa Kocourka:

„K autorovi nemám žádný svůj osobní příběh. Někde v časopise jsem o něm četl studii a zaujala mne jeho citovost, smyslovost, pohlavnost, palčivá posedlost Ženou, která uchvacuje jemným tajemnem, rozněcuje a drásá smysly. Tak nějak mám Kocourka vrytého jako člověka nešťastného, ale posedlého štěstím psát. Ženu napsal ve věku adolescenta! Byl to velký talent, tolik nabitý energií, a to v zapadlých koutech severozápadní Moravy. Ve své rozhlasové inscenaci jsem citoval z jeho deníků a snažil jsem se rozněcovat, drásat smysly hudebně zvukovými obrazy.“ (Z dopisu 11. 11. 2008)

Je pravděpodobné, že než bude anketa definitivně uzavřena – snad jednou v podobě tištěného sborníku? –, objeví se ve věci Josefa Kocourka ještě řada překvapení. Dosud o ně rozhodně nebyla nouze. Řekl bych, že tento způsob „zapomenutí“ by mu mohl závidět nejeeden čítankový autor...

Jaromír Typlt

Dovětek:

K Buriánkovým *Schůzkám s literaturou* připojila 18. ledna stanice Český rozhlas 3-Vltava nový titul věnovaný Josefu Kocourkovi: ke 100. výročí autorova narození odvysílala pořad s názvem *Srdce*, který připravil Vít Ondráček a režíroval Ivan Chrz.

Anketa

Bratr a syn...

Kocourek se mi dostal prvně do ruky roku 1977, v Nuslích, kde jsem obhospodařoval malou prodejnu (sám); první, co jsem udělal – všechny knihy vytahal z regálů a rozdělil je „podle svého“, beletrii podle jazykových oblastí, což mého „instruktora“ (nadřízený dohlížitel, „slušný člověk“, pochopitelně komunista) dost zmátlo, a při té příležitosti objevil jsem asi deset titulů s názvem *Extáze*, autor Josef Kocourek. Upoutal mne nejenom nezvyklý titul, ale neméně netradiční grafická úprava. A začel jsem se, a bylo... Autora jsem neznal. Otevřenost a spontaneita, se kterou dával v řádcích napospas nejen druhé, ale především sám sebe, pro někoho možná až příliš exhibicionistická, mne strhla: takový úder jsem nečekal, ne, zjevení to bylo! Nabitost a pulzující ustavičné napětí prostupovalo stránkami jak elektrické výboje. Lokál jsem řádky. Stránky. V duchu nazval jsem jej „bratrem“ (pochopitelně) – tudíž se připojil ke Campanovi a Vaillandovi a Henry Millerovi a Pavese a Stachurovi atd. Běsovství a sebeničivost a vypjatá erotika a barokní (často až sentimentalizující) manýrismus, konvulze jeho pocitových erupcí mávaly se mnou pořádně. Psal se leden 1977, normalizační mravní pobližník tekla z novin, lidských hub, televizních komentářů, visel na žerdích a svítil rudě ze tmy, které bylo dost i za dne.

Povinně četli *Extázi* všichni moji přátelé. V antikvariátech začal jsem hledat ostatní autorovy tituly. Dokonce jsem si koupil i knihu Jiřího Skaličky o J. K., byly tam fotografie, včetně nápisu na škole ve Štítěch „Zde žil etc. spisovatel-komunista Josef Kocourek“ – schopnost manipulovat účelově s fakty podle ideologického lineálu byla charakteristická. Musím navštívit „ta“ místa, říkal jsem si (Štít, Brdo...). Musím vidět jeho hrob. Ale nejsem člověk cestovavý. Zůstalo u plánů. Pár let nato jsem začal pracovat v antikvariátu (ulice 28. října, blízko Václavského náměstí). *Zapadlí vlastenci* 1932.

Děšť spláchl ohniště. Šest milostných. Žena. Co jsem opomenul? A opakuji, že *Extázi* jsem četl v „extázi“: otevřená a vybuchující citovost hluboce souzněla s mým vnímáním – bylo to opravdu „setkání srdcí“ (soudím, že podobně prožívá každý mladý člověk, jehož emotivita a senzibilita najde v podobných textech spojení), světlo v obludném zvrhlínu tehdejší politické kurately.

A mnohokrát jsem se u jeho „deníku“ opil..., ovšem nebyla to opilost do beznaděje, ale naopak, do zjištěné svrchovanosti závratě. Tak, tak. Fascinoval mě fakt, že v sedmnácti dokázal spálit, co do té doby napsal – mě aspoň, pro kterého byl čas „kapitálem“, nedotknutelnou žízni, jejímž ostrím lze kovat sebe, plnil jeho čin upřímným obdivem (vždyť čas je ukrytý ve všem, co napíšeme, říkal jsem si – tolik na vysvětlenou).

Bydlel jsem tehdy na Zbraslavi, s manželkou a našimi syny (mladší se narodil právě onoho roku *Extáze*, i *extáze*), nedaleko řeky. Taky tam jsem si chodíval číst. Západ slunce nad radotínskou rovinou a slova (nejen Kocourkova), podobné podvečery nezapomínám. Matku našich synů jsem miloval naprostou, všeprostopupující láskou („šílenou láskou“, řečeno s Barbussem). Tohle dodávám jen proto, abych plastičtěji vykreslil podobu času, ve kterém Josef Kocourek, přes desítky let smrti, spojil se s mým srdcem. On byl (a zůstal) člověkem lásky – v celé její neústupné nedobytnosti, v sebeničivé krivolakosti jejího objímání, byl (a zůstal) člověkem krajností, které absolutno nemohou než – zdánlivě – protnout, člověkem, který ale plnými hrstmi touží svět uchopit, obejmout, přijmout, pochopit. Byla tam sebedestruktivita mládí s (nevinou) arogancí sobectví, ale vždy vykupovaného ponorem slov a pocitů a vztahů bez cenzury vypočítavosti, kalkulu či opatrnickví.

„Jsem mrzákem lásky,“ píše Kocourek 30. prosince 1926. To je mu sedmnáct. „Což nemáme nejraději to, co nám nepatří?“ zapisuje si 27. července 1931. Dvaadvacetiletý. Jeho emfatický výkřik „My komunisti

dobudeme svět. PŘÍSAHÁM.“ z února 1927 beru jako daň iluzionismu mladého člověka enormně vnímavého, který o necelý týden později se stejnou horoucností říká „Bylo by krásné, kdyby Terinka nebo Žofka nebo Eva Mixová nebo mladá paní lesní Ema Ferstová uprostřed sálu zdvihly sukně až po bradu a ukázaly nám mladým svůj klín, svá buclatá nadra.“ Množné číslo obou adorací je dojemné – i výstražné – ještě po letech (kdo chce, ať čte aberaci); jen bych rád věřil, že jeho zájem napřel by se v pozdějším životě více k ženskému elementu než k ideové patologii. Rytmus, který udává tóninu jeho skoupě vymezeného času takt, je žížeň, zbláznělá, konvulzivní, žížeň plná hladu nejen „duchovního“, sebeničivá a všeničivá žížeň horkého a citlivého srdce, jemuž sobectví a bezohlednost promíjíme právě proto.

Hledal jsem ve svých sešitech z roku 1977 zmínky o J. K. – než jsem si uvědomil, že právě texty a záznamy onoho roku jsem ztratil (následkem „žízne“ velmi světské). A tak jsem po letech vzal do ruky *Extázi* a četl, tak, napřeskáčku, vždyť knihou procházel jsem druhdy tolikrát. A horkost a napětí a sebestavá vášnivost básnickových vjemů a záznamů mne opět strhla, jen z někdejšího uchvácení je spíše dojetí... Při prvním čtení (právě roku '77) vnímal jsem jej jako „bratra“, bratra v úzkostech, touhách, neklidu, nejistotách, surového milovníka a něžného pijana (taky milovníka něžného a surového pijáka). Po více než třiceti rocích je z něho „syn“... obdiv zůstal stejný. A soucit – s životem bezpříkladně autentickým, kde sebedestruktivnost a sebetřýzeň nebyly pózou, ale jedinou alternativou; zda by se stala jedinou cestou právě tato alternativa, se již nikdy nedozvím.

Poslední obrázek: jedu autobusem z Prahy na Zbraslav (rok 1982?), v Chuchli přistoupí dívka, hnědovlasá, hezká. Přistoupí prvními dveřmi, s knihou, kterou okamžitě otevírá. Byla to *Extáze* Kocourkova. (V té chvíli a také nyní, po letech, i moje: extáze autenticity.)

(červen a prosinec 2008)

Tašo Andjelkovski (1949), básník a antikvář

Definitivní akord Josefa Kocourka

Nejsem si jist, zda by pro mne bylo setkání s Josefem Kocourkem stejně osudové, kdyby k němu došlo o pět let dřív nebo o pět let později, avšak počátkem roku 1973 mne oslovil nadmíru silně. Žil jsem v té době už nějaký čas na severu Čech. Na podzim 1971 jsem odešel studovat do Ústí nad Labem, neboť mne v rodné Praze ke studiu nepřijali vinou jakýchsi směrných čísel, zvýhodňujících uchazeče z dělnických, rolnických a funkcionářských rodin. Znal jsem do té doby život v provinciích jen jako turista. Ztracené kouty pohraničí, o nichž mi vyprávěli noví spolužáci, pro mne znamenaly dráždě neznámé území. Sálala z nich beznaděj. Rodná Praha mi však za počínající normalizace připadala ještě bezútěšnější. Byla dokonale umrtvená, zatímco surovost českého severu odpovídala mému pocitu ze života.

Hodně času jsem tenkrát trávil i v menších severočeských nemocnicích; dobrých šest měsíců jsem ležel s komplikovanou zlomeninou nohy v České Kamenici a podruhé mne o rok později převezl s podobným úrazem z Krkonoš do Vrchlabí. A právě v tamním knihkupectví mi maminka při své první návštěvě koupila Kocourkovu *Extázi*, abych měl na lůžku, z něž jsem se nesměl hnout, něco na čtení. Autor mi byl nejdřív dost protivný. Deníkové záznamy, které napsal v šestnácti sedmnácti letech, prozrazují, jak strašně moc chtěl být básníkem. Jsou nepřírozené, sladkobolné afektované, apartně blouznivé, plně schválnosti. Trapně jsem v něm rozpoznával sebe sama v jeho věku. Takhle jsem ještě nedávno také psal, ale teď už mi táhlo na dvacet. Svět byl studený, nepřátelský a žádné poetizování si nezasloužil.

Ladislav Zivř, Masky Josefa Kocourka, kolorovaná sádra, 1933, Národní galerie v Praze

příběhy Josefa Kocourka

Josef Kocourek s Miloslavem Jirdou

V normálních podmínkách bych Kocourkovu knihu možná odložil, ale v nemocnici jsem neměl jiné čtení po ruce. Můj odstup k textu postupně mizel. I pisatel stárnul, ztrácel iluze, špinil se životem. Doháněl mne. Když po maturitě opustil domov, aby pokračoval ve studiu na učitelském ústavu v cizím městě, popisoval zážitky, které jsem měl rovněž v čerstvé paměti. Laciný alkohol, bezpočet cigaret, zcyničtělý sex, těžké kocoviny. Od nějaké osmdesáté stránky mi víc a víc mluvil z duše. Oba jsme tíhnuli k podobným zhýralostem, jenže já v tomto ohledu znal spíš jen Prahu. Kocourek mi v dokonale odstíněné škále šedí a černí předvedl jedy vesnic a maloměst.

V nemocnici jsem *Extázi* přečetl naráz a na koleji jsem ji pak měl vedle postele až do promoce. Nacházel jsem v ní nové a nové záchvěvy zářivě potemnělých nálad. Snít o nějakém společenském vzestupu mi tehdy připadalo jako zrada na všem, co mne formovalo, na poezii, malířství či bigbitu. Veřejný úspěch působil jako hanebnost. Příměrným programem se zdála uměřená sebedestrukce. Pražské chándry jsem znal výtečně a ty ústecké nebyly o moc jiné. Kocourkovy obrazy venkova slibovaly ozvláštnění, nabízely únik z kalné prázdnoty, kterou mi vnucovalo panelákové milieu svazáckých kariéristů. Když už si mám zoufat, tak v té nejhorší prdeli světa, říkal jsem si.

A tak jsme s několika přáteli, kteří rovněž chtěli nějak tvořit, nastoupili jako učitelé do zdevastovaných vsí a městeček na krušnohorské náhorní pláni severovýchodně od Klínovce. Kocourka jsem pak už nečetl, protože jsem přímo žil v terénu, který se mi poprvé zjevil v jeho textech. Potloukal jsem se řadu let po různých zapadákověch, sedával ve venkovských lokálech, přihlížel tancovačkám, obdivoval efemérní královničky krásy, rozuměl stárnoucím femfatálkám, prohrávajícím svůj boj s marností, i ztraceným mužským, kteří kdysi měli na víc, ale pak uvízli v nejpochmurnějších okresech znormalizovaného Československa.

Dílo Josefa Kocourka si netroufám hodnotit. Víím, že *Extáze* je z hlediska autenticity poněkud sporná. Vzal jsem si z ní ostatně jen jediný znak, jediný akord, v němž se protíná krása s marností, euforie s depresí, sex se smrtí, beznaděj s okouzlením. Ten akord ke mně dodnes v různých prostředích občas dolehne a já si pokaždé vzpomenu, odkud pochází – stal se pro mne jakousi citovou definicí, něčím, co nelze vyjádřit výstižněji.

(prosinec 2008)

Viktor Šlajchrt (1952),
básník a publicista

Kniha

Se vzpomínkou na *Extázi* Josefa Kocourka se mi poji vidina zimních měsíců roku 2001 – listopadu a prosince. Byla to doba přerodů a různě nově srůstajících švů. Bydlel jsem tehdy v Praze necelé dva roky, ale mám pocit, že se za tu dobu přihodilo víc, než v kterémkoli jiném životním období. Scházeli jsme se tehdy s kamarády Bohdanem Karáskem a Zdeněkem Eliášem nejčastěji v hospodě U Pivrnce, dnes už zrušené.

Eliáš za mnou a Bohdanem přijížděl většínou z Hranic na Moravě, vždy plný nových objevů a postřehů. Jednoho dne s sebou přivezl i knížku Josefa Kocourka – *Extáze*, jakýsi deník, do kterého jsem nejprve lehce opovrhlivě nahlédl, ale po přečtení několika stránek už mi hořel mozek. Sedávali jsme rádi v prvním patře Pivrnce, protože tam nehrálo rádio a kalné světlo se tam rozlézalo do všech koutů. Ten večer jsme si Kocourkovu *Extázi* předávali z ruky do ruky a četli si v ní jako v neuvěřitelném orákulu, které nám bylo sesláno vyšší mocí. Byla to v pravdě Kniha, přímo mytická Kniha, tak jak ji popisuje ve stejnojmenné novele Bruno Schulz.

V hospodském šeru z jejich stránek mezi nás proudila téměř hmatatelná ektoplazma a já jsem jí přes svůj počáteční odpor zcela propadl. Když jsem poprvé pomyslel na to, že bych tuto úsměvnou vzpomínku přenesl na papír, byl jsem doslova posedlý představou, že v *Extázi* najdu jednu jedinou větu, kterou jsem si z ní nejasně pamatoval. Jednu jedinou anticipační, magickou, zaříkávající formuli, která onoho kalného zimního večera

U Pivrnce způsobila, že jsem přátele poprosil o tužku a kus papíru a v divokém chvatu začal psát. Stav, který jsem v přítomnosti druhých lidí nikdy předtím nezažil. Během hospodského sezení jsem načrtl svoji vůbec první povídku, a měla příznačně blbý název: Hotel Štvanice.

Ten kus papíru s prvním náčrtem mám ostatně dodnes někde schovaný. Je to ale paradox: zatímco Kocourkovu formuli jsem už znovu v *Extázi* nenašel, své juvenilní blouznění zde pro pohoršení či pro pobavení odcitovat mohu: „*Šrapnely úplňku zářily jako vnitřnosti z právě vykuchaných zvířat.*“ Že je v té větě víc z Kocourka, byť značně zkari-kovaného, je nábíledni. Co dodat?

Pro pořádek ještě mohu poznamenat, že *Extázi* jsem shodou okolností našel v jednom libeňském antikvariátu až tento rok. Krčila se v regálu s ezoterickou a duchovněd ní veteší a tohle zařazení mne vskutku pobavilo. Když jsem potom knihu ne bez jistého rozechvění doma otevřel a zalistoval si v ní, muselo přijít zákonité zklamání – ano, tohle bezesporu byla *Extáze* Josefa Kocourka, ale už to nebyla naše zázračná Kniha. Tato kniha už byla obyčejnou knihou. Ale nepovažuji to za definitivní stav. Život probíhá v periodách, které mají tendenci se v obměnách znovu opakovat. Teď už mohu jenom spekulovat, která věta z Kocourka ve mně tehdy vyvolala horečku. Byla to třeba tato věta? „*V pustinách kvetou zakrslé pomeranče. Jitko je jaro. Cítím teplotu krve jako kapalnou měď. Vidím Vás Jitko oranžovou.*“ Kdo ví?

(prosinec 2008)

Jakub Řehák (1978),
básník a publicista

Musela se tomu trochu... narovnat linie (Deníky Josefa Kocourka)

Zcela stručně. Po smrti Josefa Kocourka přešly deníky spolu s ostatní rukopisnou pozůstalostí do vlastnictví jeho učitele z novopacké reálky profesora Miloslava Jirdy. Ten nejprve otiskl v Kultuře 1961 na pokračování ukázkou nazvanou *Z milostného deníku Mikuláše Koukolu*. Druhou verzi pak vydalo pod názvem *Extáze* v roce 1971 nakladatelství Kruh v Hradci Králové. Jde opět o Jirdou upravené deníky, doplněné navíc i korespondencí. Úpravy ale přesáhly únosnou míru a naplnily místy výhrady jiných soudruhů, které se objevily už za autorova života nad Kocourkovým románem *Kalendář v němž se obrací listy*:

„...Doporučil jsem, aby byl knize dán stručný úvod, který by jí trochu narovnal linii. Patrně jej asi napíše sám...“ (Bedřich Václavěk 11. 3. 1932)

„...Mám však některé námitky a myslím, že bys udělal dobře, kdybys některá místa přepracoval...“ (Ladislav Štoll 1932)

Z deníků, uložených dnes v archivu šumperského muzea, je zachováno devět z původních patnácti (čísla 7 až 12 chybí). Jirda totiž originály nezištně půjčoval a mnohé se mu už, jak si sám později stěžoval, nevrátilo zpět. K úplnému vydání deníků tedy pravděpodobně nedojde nikdy, v případě ztracených čísel by byl editor závislý na Jirdově verzi z *Extáze*. Považuji za zajímavé otisknout ukázkou původního deníkového zápisu, týkajícího se střelby do dělníků ve

INZERCE

Na podzim 2008 vyšlo 55–56. dvojčíslo
revue

ANALOGON
SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY

věnované tématu

Od avantgardy k postmoderně?

Z obsahu:

Vratislav Effenberger: Psychoideologie;
Julien Gracq: Přízrak „Rozpuštěné ryby“;
André Breton: Rozpuštěná ryba; **Louis Aragon:** Pojednání o stylu; **Tristan Tzara:** Esej o postavení poezie; **Bertrand Schmitt:** Surrealismus ve službách revoluce: nemožná dialektika?; **Bruno Solari:** Z dob, kdy surrealisté viděli neviditelné; **Henry Miller:** Otevřený dopis surrealismu všude;
V. Effenberger: Poznámky k otevřenému dopisu H. Millera; **Petr Král:** Poesie v hodině krize; **Boris Uspenskij:** Anatomie metafory u Mandelštama; **Anthony Elliott,**
Charles Spezzano: Psychoanalýza a její limity: navigace postmoderním směrem;
František Dryje: „Obrazy nejsou zajiště k tomu, aby se jim rozumělo...“; **J. Brynda:** Avantgarda, underground a vztah k budoucnosti; **L. Gumiljov:** Kultura a etnogeneze; **Benjamin Péret:** V ráji fantomů; **Guy Debord:** Příspěvek do diskuse „Je surrealismus mrtvý, nebo živý?“; **Petr Král:** Po slavnosti: Christian Bouillé; **Jan Richter:** Poesie; **Peter Bürger:** Vznik postmoderního myšlení; **Roger Caillois:** Kameny; **Tanizaki Juničiro:** Fumičina nožka

Vydává: Sdružení Analogonu, Mezivřší 31,
147 00 Praha 4

(tel. 244460258, e-mail: dryje@surrealismus.cz)
Distribuce: KOSMAS, spol. s r. o., Lublaňská 34,
120 00 Praha 2 (tel: 222 510 749; www.kosmas.cz);
předplatné: Eva Dryjová, tel. 607548259,
e-mail: evadryj@hotmail.com

Milan, mechanik-opravář, turbinový technik, tč. bezdomovec

K čemu je vám dobré umět číst?

Čtení potřebuje člověk k tomu, aby poznal, na kterou stranu fouká vítr. Já bych to nazval prospěchářství. Co je pro mě dobrý, to je pro mě aktuální. Příklad z praxe: Když někdo tvrdí, že Prahu zbaví bezdomovců, tak nemá smysl pro realitu. Protože když se podíváte na ty okolní města a přečtete si, co říkají ostatní, tak se podle toho zařídíte a jedete sem. Všechno se stahuje sem, to je bez debat. Čtení, to je získávání informací, a získávání informací, to je vlastně zkušenost do života, podle který člověk může správně fungovat. Je to vlastně taková masáž mozku. Jako když máme unavený tajdle svaly, tak si zajdem na masáž do masážního salónu a můžeme pak získat jiné pohled na svět a na život. Je ale důležitý, co člověk čte. Samozřejmě že když bude číst nějaký ty spajdrmeny nebo tohleto, tak je předem jasný, že po mrakodrapech běhat nebude. Když ale čte něco reálného, může se správně rozhodovat. Když čte nerealitu, tak to podle mého názoru už hraničí s debilitou, to je naočkované zřejmě už od rodičů a to je konec. Člověk, kterej čte správné věci, jde vždycky rovnou za tím, co je reálný a co jde uskutečnit. Nějaký sci-fi samozřejmě uskutečnit nejde. Ona ta fantazie má cenu, ale nesmí se to s ní přehánět. Hranici fantazie určuje realita. Taková dovolená na Floridě, to je pro mě přijatelná fantazie, ale dovolená někde na Melmeku s Alfem, to už nejde. Tam už je ta jasná hranice mezi realitou a debilitou. A reálný je taky to, že já dokážu třeba vyčíst, když se podívám člověku do očí, tak já dokážu třeba vyčíst, jestli mi dá dvacku nebo nedá. Většinou je tarif. U vás jsem šel natvrdo, to bylo jasné, ale fakt jsem neměl tušení, že na mě vytašíte foták a holicí strojek.

Připravil a fotografoval Pavel Novotný

Frývaldově (dnešním Jeseníku), a tentýž text z *Extáze* v „úpravě“ Miloslava Jirdy.

DNES
možná poteče krev do špinavého sněhu, hladoví dělníci bez práce a příležitosti krádeže budou ohmatávat očima četnické bodáky, neschopni je vyrvat z rukou zlosynů a postřílet je, maminky se budou doma strachovat o své muže, milenky o své špinavé samečky a Josef Kocourek by si přál, aby se nikdo z nich nevrátil živý. Lomcuje mnou vrozená nenávisť ke všemu co vládne, okrádá, pomoci lžispravedlnosti a lžiumění. Jak bych JÁ mohl být vojákem revoluce, když bych musil první zradit krále!

DNES
jsem nemocen, nemohu kouřit, nejraději bych se položil doprostřed světnice, natáhl hnáty a zdechl jako kůň, který dotáhl cirkus na poslední stanoviště a končí cesta páně.
(Deník Josefa Kocourka 25. února 1931)

DNES *možná poteče krev do špinavého sněhu, hladoví dělníci bez práce budou očima ohmatávat četnické bodáky, neschopni vyrvat jim je z rukou. Lomcuje mnou vrozená nenávisť ke všemu, co vládne a okrádá pomoci lžispravedlnosti a lžiumění.*
DNES *jsem nemocen, nejraději bych se položil doprostřed světnice, natáhl hnáty a zdechl jako kůň, který dotáhl cirkus na poslední stanoviště a končí cesta Páně.*
(Extáze, Kruh, Hradec Králové, 1971)

Tato ukázka ovšem nechce nijak zastírat fakt, že Kocourek, rozhořčený (stejně jako mnozí jiní intelektuálové) událostmi v Radotíně, Košutech, Duchcově a Frývaldově, napsal poemu *Frývaldov* s věnováním „Památce zabitých soudruhů“, která zcela jednoznačně obžalovává stávající řád a volá po rudé revoluci.

Mimochodem, Jirda text *Frývaldova* neznal, po téměř třiceti letech jej poskytl k otištění Kocourkův přítel z Šilperka Ota- kar Václavík, který jej dostal s věnováním autora 5. 12. 1931 jako „málo vhodný dar k Mikulášské zábavě“.

„Nelze však dnes Jirdovi vyčítat, že postupoval tak, jak postupoval. Činil tak určitě bona fide. Avšak je bohužel zároveň zřejmé, že texty upravoval podle svých představ a vlastního uznání,“ říká Jiří Skalička v *Průvodci životem a dílem Josefa Kocourka*. (Profil, Ostrava 1984)

Právě Skalička – společně se Zdeňkem Filipem – se při editorské práci na druhém vydání Kocourkových *Zapadlých vlastenců* 1932 vrátil k původnímu textu a očistil ho od Jirdových úprav z roku 1961. Uvádí, že jen v první kapitole našel takových oprav 124; někdy šlo o editorský omyl nebo přehlédnutí, i drobnější škrty však pozměnily text věcně, občas Jirda vynechával místa, která pokládal za vulgární, přisouval verše, škr- tal naopak místní označení, ušlo mu někdy nesprávné znění v textu a jindy nedocenil význam Kocourkovy původní myšlenky.

Při srovnávání některých deníkových pasáží jsem se podívil, jak Jirda v upřímné snaze zvýraznit Kocourkův talent neváhá omladit autora o více než rok: „já, sedmnáctiletý (přidal Jirda) nejsem ještě tak dospělý a silný, abych uměl regulovat příliv vlivu na mou zha- vou duši.“ (dopis Martě Suchardové z února 1927 – Kultura, 1961)

Na jiném místě, kde Kocourek zachytil návrat z šumperského baru – „...kdy už svítá, kdy pepek spí na zadních sedadlech a já, nevy- spalý po mnoho nocí, řídím pikolu a je mi celkem jedno, vřítím-li se s ní po horském svahu nebo vyštvu tachometr někam k sedmdesátce...“ –, Jirda zase přidal deset kilometrů: „někam k osmdesátce“.

Snad tento malý textologický exkurz nevznívá samoúčelně. Vydání *Extáze* bylo v sedmdesátých letech pro mnoho čtenářů

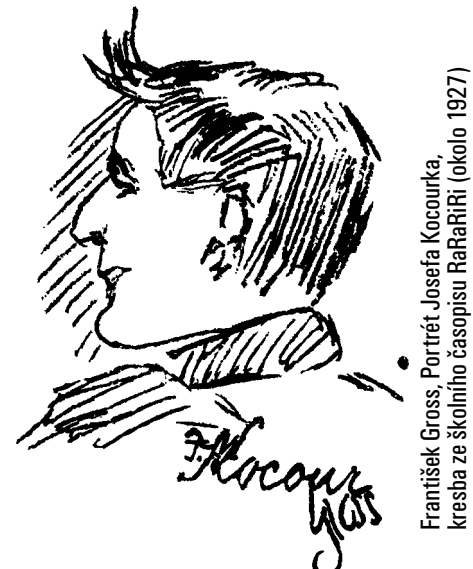
skutečnou událostí a v atmosféře normali- zace působilo svou otevřeností, syrovostí a bohemstvím jako zjevení. Víra v rudou hvězdu na východě se ovšem mezitím roz- plynula, změnila v pravý opak. Navrátila se ke svému významu původnímu – zna- mení muří nohy. Několikrát se mi vrátil v těch časech sen, kdy sedím s Kocourkem v nějakém zaniklém hostinci, snad v Pace U Nálevků nebo na Bergschenke, a vím, jak to s tou vysněnou zemí dopadne, vím, ale zároveň nemohu najít odvahu Kocourkovi těmito fakty vzít poslední naději...

Vít Ondráček (1959), malíř a grafik žijící v Kunštátě

K okolnostem vydání Kocourkových textů v nakladatelství Kruh

Výrazem mého širšího zájmu o dílo Josefa Kocourka bylo již první vydání rukopisu novely *Žena* v nakladatelství Kruh v roce 1968. Kocourek patřil k spisovatelům, kteří mě strhovali především svou imaginací, rozbujelou sytou obrazností a filmovou skladebností (montáží), k níž jsem i já ve svých prózách inklinoval. Také jsem vzýval pocit a mnohoobsažný obraz. Proto jsem vybral k prvnímu vydání právě *Ženu*, která – soudím – výrazně reprezentovala tuto linii Kocourkovy tvorby.

Editorem svazku byl překladatel Milo- slav Jirda, autorův učitel, přítel a rádce. V komentáři obsáhle cituje z Kocourkových deníků pasáže týkající se vzniku *Ženy*. Pro- jevíli jsme zájem o jejich vydání, které Milo- slav Jirda ochotně připravil. Rozhodl se pro výbor z rozměrného textu, v němž by plně respektoval autorský záměr a potlačil pouze retardující, zbytnělé a jen okrajové pasáže. Soudil, že na to má právo, neboť se stal autorovým důvěrníkem a zároveň respek- tovanou autoritou. Myslel, že nahlédl hlu-

František Gross, Portrét Josefa Kocourka, kresba ze školního časopisu RaRaRiří (okolo 1927)

boce do spisovatelova nitra. Sice vždy viděl v Kocourkovi svého žáka, ale neuplatňoval onen pověstný „kantorský metr“. Respekto- val Kocourka ve všech jeho polohách. Jisté je, že si jako editor počínal plně v intencích autorových, že ho „nezrazoval“ a v knížce pod názvem *Extáze* spolupvytvořil pozoru- hodné dílo naší literatury meziválečného období. Svazek opět doplnil stručným komentářem.

Jak se píše v poznámce redaktorky knihy Evy Beštákové, paradoxem je, že vydání *Extáze* se nedožil ani její editor. Zemřel půl roku před jejím vytištěním. (Dodávám, že ho srazilo auto.) Paradoxy však pokračovaly. Titul byl v slušném nákladu 5500 výtisků vyroben v roce 1971, ale jeho distribuce byla z rozhodnutí „dohledajících“ orgánů pozastavena. A tak se vysněný projekt ocitl v prachu anonymních skladů. Bohu- dík nedošlo k jeho likvidaci, takže se časem – utajeně, spíš jako „studijní záležitost“ – přece jen na pultech objevil. Ale i to patří v Čechách k paralelním literárním dějinám, které skrývají pozapomenutá díla, nebo dokonce dosud nevydané rukopisy.

Jan Dvořák (1937), prozaik a literární vědec

FRANCOUZSKÉ OKNO

O AKTUALITÁCH Z FRANCOUZSKÉHO KULTURNÍHO ŽIVOTA REFE- RUJE LADISLAVA CHATEAU

Dvě velké dámy uměleckého světa

Novoroční Paříž je ve znamení mrazu a sněhu; nejen v Lucemburské zahradě zamrzly fontány, silná vrstva ledu pokryla i canal Saint-Martin; teplota klesla hluboko pod nulu. *Electricité de France* si mne ruce, obchodníci s plynem si rovněž nestěžují, takové kšefty už dlouho nebyly... Pod mosty, ve výklencích a průchodech se tísní *sans papiers* a *sans domicile fixe*, běženci bez dokladů a bezdomovci, jejichž počet nebez- pečně stoupá; přespávají v metru a odsta- vených vlcích; Červený kříž má plné ruce práce.

Ještě nepohasla vánoční výzdoba a už v centru Paříže a v Toulouse vzplála auta a zajiskřily molotovovy koktejly na protest proti bombardování Gazy a jako výčitka vládě, že *nic nedělá*... Snad i proto se Nicolas Sarkozy hned vypravil do Izraele a do Egypta. Zatímco předsedové Evropské unie se drží tiše stranou, zprávy o jejich činnosti přináší hlavně nejčtenější satirický časopis *Le Canard enchaîné*... V tomto chmurném kontextu je těžké obrátit pozornost ke kul- turním novinkám.

Nicméně ani mráz, ani protesty neodra- dily Pařížany od návštěvy výstavy v paláci Jeu de Paume na place de la Concorde, kde od října do začátku ledna probíhala retrospektivní výstava *L'Art de Lee Miller*; putovní expozice – po premiéře ve Velké Bri- tánii roku 2007 – ke stému výročí narození mytické postavy dvacátého století: mane- kýnky, umělkyně a válečné zpravodajky Lee Millerové.

Už ve dvaceti letech předváděla modely pro studio *Vogue*, pózovala pro Horsta P. Horsta nebo Edwarda Steichena, tehdy módní fotografy. V létě roku 1929 přijíždí Lee do Paříže, poznává slavného Man Raye, stává se jeho žačkou, modelkou, múzou a hlavně milenkou; spolu objevují novou fotografickou techniku *rayogramme*; Man Ray vystavuje proslulý *Portrait solarisé d'une inconnue* (*Sluneční portrét neznámé*). Následujícího roku ztvárnila Lee Millerová hlavní postavu ve filmu Jeana Cocteaua *Le Sang d'un poète* (*Krev básníka*). Krátce nato Lee svého milence opouští a vrací se do New Yorku, na Madison Avenue otevírá vlastní studio, vystavuje u galeristy Julienu Levyho a spolupracuje se známým fotografem Alfredem Stieglitzem. Po nepřilíši šťastném manželství s Egypťanem Azizem Elouiem Beyem se stěhuje zpět do Francie, obnovuje vztahy s pařížskou avantgardou, zejména s Man Rayem, Dorou Maarovou, Maxem Ernstem a Picassem.

Skutečnou legendou se však stala za druhé světové války; přihlásila se do *US Army* a až do vítězství působila jako válečná fotoreportérka, přinášela zprávy z vylodění v Normandii, z boje o citadelu v Saint-Malo, z osvobození Paříže, z Berlína; z Mni- chova pochází známá fotografie: *Lee v Hitlerově vaně*, jejímž autorem je David E. Sher- man. V roce 1945 v červnovém vydání *Vogue* vyšla její reportáž z Dachau a Buchenwaldu, jedna vůbec z prvních reportáží z osvoboze- ných koncentračních táborů: *Prosím, věřte mi, že je to pravda*, vzkázala svým čtenářům. Její reportáže obletěly celý svět, patřily k nejčtenějším, přinášely svědectví o hrů- zných událostech, ke kterým v Evropě došlo. Ani pařížská, ani anglická výstava však foto- grafie z druhé světové války, až na výjimky,

nevystavila. *Nechci, aby se z nich staly ikony*, sdělil už před dvěma lety v zářijovém vydání *Le Monde* kurátor britské výstavy.

Po válce se Lee Millerová provdala za sur- realistického malíře Ronalda Penrose a až do své smrti v roce 1977 žila v ústraní na statku v Sussexu; svoji žurnalistickou kariéru defi- nitivně ukončila v padesátých letech. O do- brodružném životě své matky dlouho nevě- děl ani její syn Antony; když několik let po její smrti náhodou na půdě objevil ve starých kufrech a krabicích matčinu pozůstalost, založil *Archive Lee Miller*; Antony Penrose nyní pečuje o její dílo a organizuje výstavy.

V době, kdy Lee Millerová přichází poprvé do Paříže, se narodila jiná neméně pro- slulá fotografka a pozdější slavná režisérka Agnès Vardová (1928). Čeští diváci si dobře vzpomínají na její film z raného období nové vlny *Cléo od pěti do sedmi*, který v šedesá- tých letech zaznamenal velký mezinárodní úspěch. Vardová začínala svoji tvůrčí kariéru podobně jako Millerová – jako fotografka; je autorkou četných známých portrétů slav- ných herců, hereček a jiných významných tvůrců, jen namátkou připomínám Gérarda Philippa, Marii Casarésovou a Jeana Vil- larda. Vardová proslula jako fotografka divadelního festivalu v Avignonu. Nyní, při příležitosti jejích osmdesátin, přichází do francouzských kin její poslední film *Les Pla- ges d'Agnès* (*Agnèsiny pláže*); působivý auto- biografický snímek plný poezie, zamyšlení, humoru a smyslových prožitků. Ve filmu se protíná několik orientačních znamení: zrcadla, pláže, písek, prvky symbolizující čas i paměť.

Pláž je pro mě naprosto ideální: písek, moře, nebe. Počínaje belgickými plážemi přes Sète až po Los Angeles, pláže mě uklidňují, inspirují

a rozradostňují, říká Vardová v rozhovoru pro lednové číslo časopisu *Trois couleurs*. A na jiném místě dodává: *Zrcadlo odráží moře, ale také vzpomínky*. Pro Agnès Var- dovou, jak sama tvrdí, je *film způsob života*; zkouškami i bolestí. Je vždy přesvědčena, že její vlastní pocity a zážitky stojí za sdě- lení, a to dodává její filmové tvorbě na opravdovosti. Přestože její poslední film je bilanční, nic nenasvědčuje tomu, že jde o *film d'Adieu*, na rozloučenou, že by se režisérka chystala definitivně na odpočinek. Naopak. Žije v Paříži v rue s výmluvným názvem *Daguerre* – v ulici nazvané po pra- otci fotografie, její dům je zároveň sídlem filmové společnosti; Vardová zde připravuje další filmové projekty.

Lze říci, že *Les Plages d'Agnès* jsou vzpo- mínáním i zapomináním zároveň; postavy zemřelých milovaných bytostí nefigurují jako přízraky, Vardová s nimi komunikuje jako s právě nepřítomnými; zvláště půso- bivé jsou ty sekvence, které připomínají jejího životního druha Jacquesa Demyho, režiséra nezapomenutelných *Slečinek z Ro- chefortu* s Catherine Deneuveovou a její sestrou Françoise Dorléacovou; v devade- sátých letech Vardová natočila film o jeho pohnutém dětství *Jacquot de Nantes* (*Hon- zíček z Nantes*); Demy zemřel deset dní po dokončení filmu v roce 1990 na AIDS.

Velká dáma francouzského filmu Agnès Vardová uzavírá svůj rozhovor úvahou, kte- rou už kdysi jinými slovy vyslovila i Lee Millerová: *V dnešní době se stáří chápe jen jako úbytek fyzických a duševních sil, což je jistě pravda, ale já v něm vidím i jistou volnost, osvobození; na mnohém mi už nezáleží, mnohé mne netíží; je v tom něco krásného. Doufám, že až se jednou budu opravdu pomalu ztrácet, moji blízcí řeknou: Je šťastná.*

udržet vědomí rozdílů

Obě polemiky, jež *Tvar* v minulých číslech otiskl a jež reagují na můj článek *Kde začíná současnost?* (viz *Tvar* č. 20/2008), mají společné především to, že si z textu o rozsahu dvou tiskových stran vybírají pouze pět odstavců, které se polemizující autorů osobně dotýkají a možná také zraňují jejich ješitnost. Nad smyslem celé úvahy se nezamýšlejí, a ani nevidí, jakou roli mé glosy o literárních serverech v celku stati sehrávají. Už tím mi Jonáš Hájek a Zdeněk Lyryk Horner potvrdili podezření, které mi přichází na mysl při každém kontaktu se servery typu *Písmák* či *Totem* – tyto rychlovýrobní autorů generují podivné virtuální bytosti, u nichž se zprvu mizivé tvůrčí sebevědomí rychle mění v sebevědomí přemrštěné, podpořované diletantstvím.

Nejprve bych chtěl reagovat na Hájkův článek *Nakažení?* (*Tvar* č. 21/2008). Ten mi z obou příspěvků připadá zajímavější, a především obsahuje určitou naději. Je totiž psán z velké části v otázkách. Jeho autor bude zřejmě překvapen, ale svým příspěvkem nevyvrátil, nýbrž spíše potvrdil domněnky, hypotézy a dílčí pozorování, z nichž jsem vycházel.

Hned zpočátku mi namítá, že si opět pletu „recepti díla s dílem samotným; prostředí, kde dílo vzniklo, s tajemstvím jeho vzniku“. To je skutečně zásadní problém, ale obávám se, nikoli můj, nýbrž autorů, jichž se moje výhrady dotýkají. Jako čtenáře a kritika mě s prominutím nezajímá, jak dílo vzniklo, ale jaké je, a na tom, jaké je, se samozřejmě nemalou měrou podílejí kontexty, do nichž je zasazeno, v nichž je vnímáno – včetně podmínek, které stanovuje médium, jímž je prostředkováno. Jinak budu čist touž báseň v kontextu básnické sbírky, jinak bude-li otištěna v časopise (jinak najdu-li ji v *Revolver Revue*, jinak v *Obrysu-Kmeni*), jinak uslyším-li ji v rozhlasovém pořadu *Zelené peří*, jinak bude-li ji čist sám autor vměstnaný do bedny televizoru, jinak bude-li zasazena do kontextu stovek příspěvků na literárním serveru. Za hlavní slabinu českých literárních serverů a autorů, kteří v jejich prostředí získávají představu o tom, co je literatura, považují právě značnou necitlivost k těmto *jinak*, tedy diferencím, jež jsou zdánlivě pouze vnějškové, ale přes to podstatně ovlivňují smysl jejich textů. Ostatně mělo by být snad všeobecně známo, že smysl textu vzniká až v procesu recepce a interpretace, není tedy do textu zakonzervován autorem, jak si snad představuje Jonáš Hájek.

Ale je mi vlastně trapné toto psát – jsou to základní fakta dotýkající se fungování mezilidské komunikace a rozumění textům, fakta, která by měla být samozřejmá každému majiteli maturitního vysvědčení. Ostatně Hájek mylně zachází i s pojmem *dílo*, ale přednášku z úvodu do myšlení o literatuře tu držet nehodlám. Jen dodám, že je to opět velmi typické pro „serverové“ autory – jsou se vším rychle hotoví, nepotřebují se zdržovat přemýšlením o tom, co je literatura, jak se o ní přemýšlelo, jak funguje rozumění textům apod. A pokud už se do takových úvah pouštějí, tak si své postoje a názory vytvářejí s rychlostí úměrnou rychlosti svého internetového připojení (dobře je to patrné v článkách Jakuba Řeháka, naposledy v jeho esaji *Můj mlhavý osud v cizím textu*, otištěném v týdeníku A2 č. 47/2008).

Jsem rovněž rád, že Hájek otevřeně sdělil, že nevidí podstatný rozdíl mezi literaturou publikovanou v tištěných médiích a na literárních serverech – dokonce tvrdí, že početní poměr mezi dobrými a špatnými básněmi je stejný na serverech i v časopisech a knihách. Mám zásadní výhrady proti veršům Hájkovým, Řehákovým a dalších především proto, že se jedná o poezii, která si není vědoma svého jazyka a svého média, zachází se svým materiálem samozřejmě, degraduje poezii na sdělování vjemů, pocitů, nápadů – tím se tito autoři de facto dostávají mimo rámec lyriky. Hájek svou necitlivost k tomu, *jak* a *čím* mluví báseň, svými tvrzeními dokládá. A zmínku o poměru dobrého a špatného nechávám bez kome-

táře, ať se každý přesvědčí sám na stránkách www.pismak.cz či www.totem.cz.

Snad mi bude Jonáš Hájek i další příznivci internetového písmáctví věřit: nemám nic proti literárním serverům samotným, naopak (a to bez ironie) mě těší a dojíímá, že každý den se (virtuálně) na serverech setkávají desítky či možná stovky lidí, které spojuje jediné – zájem o literaturu a snaha ji psát. Komunity vznikající kolem serverů jsou fascinující – mají vysokou sociální hodnotu, ale pojí se s nimi, obávám se, velmi nízká hodnota umělecká. Cítím jako nutný úkol pro současnou literární kritiku stále dokola a hlasitě říkat, že to, co se na literárních serverech objevuje, z valné většiny nejsou literární díla. Tento úkol cítím ještě silněji, když sleduji, že se ono nesnesitelně snadné pojetí literatury šíří i do knižní sféry. Jinými slovy řečeno – povinnosti kritiky v tuto chvíli je zřetelně říkat, že existují ještě jiná kritéria pro označení textu jako literárního, než jsou zájem, nadšení a schopnost nápodoby.

Můj (snad někdy skutečně hyperkritický) vztah k literárním serverům je dán zčásti taky hlubokým zklamáním z toho, jakým způsobem česká poezie vstoupila do kontaktu s internetem. Jsme až děsivě vzdáleni tendencím, které se v západních literaturách rozvíjejí pod názvy *digital poetry*, *e-poetry* či *cyber poetry* a jsou součástí širších uměleckých proudů (*net art*, *web art*). I v tom se Hájkem zmíněný Řehákův článek (z *Tvaru* č. 12/2008) miji se skutečností – tvůrčí využití možností internetu nemusí být pouze povrchním hraním. Opět jeden z rychlých soudů neopřených o znalost věci.

Z článku Zdeňka Lyryka Hornera *Kolektivní vina?* (*Tvar* č. 1/2009) vyberu jen několik dílčích momentů, které nejsou zasaženy podivnou směsí ironie a neporozumění. Předně – neměl jsem v úmyslu spojovat Ladislava Zedníka, Jonáše Hájka či Jakuba Řeháka s „*kolektivní vinou*“ za nízkou kvalitou textů publikovaných na serverech, kde začínali. Považuji jejich prvotiny za umělecky velmi slabé, a dokonce se mi zdá, že jsou slabé jistým podobným způsobem. Ptal jsem se tedy pouze, co mají společného, kde se bere ta zarážející jednoduchost, s níž jsou tito autoři schopni mluvit „zaručeně básnický“, jako by poezií bylo pouhé kladení krásných slov vedle sebe. Pak jsem se blíže podíval na prostředí, kde začínali, a všiml jsem si, že tam – tedy v prostředí literárních serverů – je tato snadnost naprosto běžná. Asi bych o zmíněných autorech vůbec nepsal, kdyby jejich tvorba nezískala tak překvapivý ohlas, především v podobě literárních cen či nominací na ně. Chtěl jsem touto cestou upozornit taky na nízkou úroveň literárního oceňování, které onu podivnou naivitu legitimizuje, a na práci nakladatelství, která jsou autory tohoto typu schopna označit za své autory kmenové (jako se to slalo v případě Jonáše Hájka a nakladatelství *Fra*). Jako by se rozmývaly hranice mezi zájmovou literární činností a umělecky ambiciózní tvorbou, jako bychom tyto dvě oblasti stále obtížněji rozlišovali. Ztráty schopnosti tohoto rozlišování se upřímně obávám.

Na rozdíl od Hornera (a také Hájka) se domnívám, že je podstatný rozdíl mezi *pseudonymy* (tak, jak je používali Nezval, Čapek či Bezruč – což jsou Hornerovy pří-

Karel Piorecký

klady) a *nicky* užívanými přispěvateli literárních serverů. *Pseudonym* je odchylkou od normy a byl (alespoň ve všech příkladech, které zmiňuje pan Horner) motivován sémanticky s úzkou vazbou k dílu. *Nick* naopak není porušením normy, nýbrž normou; prostředí literárního serveru je anonymní jako celek, proto uvažují o *nicku* jako o projevu malé tvůrčí sebedůvěry autorů, publikujících v prostředí, které je určeno především pro začínající literáty. Ostatně – proč Ladislav Zedník nevydal svou sbírku pod pseudonymem *egil* či Jakub Řehák pod jménem *cit-i-zen*? Kniha je stále ještě prestižní podoba publikování, literární server je naopak platforma velmi labilní, s níž autoři svoji skutečnou identitu a své jméno spojují jen velmi opatrně.

Trvám také na tom, že literární servery nejsou svou strukturou určeny pro čtenáře. Je těžko představitelné, že bude literární server navštěvovat člověk, který chce pouze čist básně či povídky, a že tak bude uspokojovat svou čtenářskou potřebu a nijak aktivně se nezapojí do života serverové komunity. Příslušníci komunity jsou čtenáři sobě navzájem, jinému publiku nedává literární server mnoho příležitostí. Rozvíjí se zde jakési kolegiální čtení „nás, kteří se snažíme psát literaturu“, proto slabně pozice čtenáře a serverová komunikace se degraduje na přebývání v dobrovolném literárním „vyhnanství“.

Obě polemiky se vlastně snaží říci, že mezi tištěnými literárními médii a literárními servery nejsou podstatné rozdíly – a pokud se přece jen objeví, mluví ve prospěch serverů a jejich otevřenosti a demokratičnosti. Ale k čemu taková otevřenost, když způsobuje, že jsme zavaleni zbytečnými texty, které svou mnohostí hubí i to kvalitní, co by se mezi nimi mohlo objevit? (A také se objevuje, např. texty Gabriela Plesky publikované pod nickem *g.morr.*) K čemu platforma pro literární diskuzi, když se z ní vzápětí stane pavlačové tlachání, nezřídka přisprostlé? (Pro srovnání doporučuji německý server podobného typu Leselupe.de.)

Literární servery nejsou ekvivalentem tištěných literárních médií – liší se od nich charakterem komunikace a také hodnotově. Na tom si s dovolením trvám.

INZERCE

€

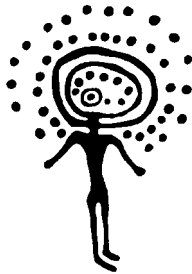
RUBB
RUBB
RUBB

t ó n y
b a r v y
v ů n ě

klub
obchod
čajovna

Mánesova 87, Praha 2
(metro A, stanice Jiřího z Poděbrad)

Otevřeno denně kromě neděle
od 10 do 22 hodin

Z diskuze na literárním serveru *Písmák*
(o Pioreckého článku z *Tvaru* č. 20/2008)

Jinovata: Von je z tý školy a ze sebe snad úplně zblblej. Apriorní soudy o motivech všech písčích jsou na přesdržku. Rozhodně nepíšu kvůli tipům, reakcím o nic víc, než tištěný autor píše kvůli otištění a kvůli tomu, aby si o jeho básních lidé pochvalně povídali, pokud možno před ním. Že taková touha v autorovi je, rozhodně neznamená, že tato touha určuje poezii. Ježíš to je blb.

Ferry: Zvratky pana Pioreckého nám, kteří jsme z těch drze se vtírajících na literární stránky bez ponětí o literární tvorbě, si lze vymýt bez újmy zrak. Prohlédnuvše, zíráme, jaký dav psychoanalytiků a počet dílen pro inteligenčně plaché *Písmák* ušetřil státnímu rozpočtu.

StvN: Ano, článek není objektivní – nevěnuje pozornost všem aspektům – a tak trochu z něj nepravdivě vyplývá, že se na internetu nemůže zrodit kvalitní text, nicméně přesně ukazuje na velký a zjevný nedostatek internetové tvorby.

Smyčec: Souhlasím s Jinovatou: Na koho si vzpomeneme z těch dnešních literárních profesionálních autorů za padesát let, za sto, za tisíc? Na hrstku, možná jednotlivce, ne-li vůbec nikoho. Tak se to má i s internetovou tvorbou!

Augustu: Možná mne zde za to ukamenujete, ale přestože ten chlap třeba manipuluje zdroji, tak má v leccm pravdu. Jen evidentně těžce nepochopil fungování nicků, které přece nejsou ničím jiným než regulérní autorské pseudonymy.

Augustu: Písmáka mám nejraději ze všech literárních serverů, ale pořád to je jen místo pro diskuzi a prezentaci děl kohokoliv. Nic víc, nic méně. Pro talentované autory by měl sloužit pouze jako odrazový můstek, startovní čára, kterou by měli dříve či později překročit a vydat se dál, jinak zahodí svůj talent.

neroušek: O Písmáku: bud' je něco v principu dobré, nebo je to zlé a Písmák je dobrem, ten princip Písmáku je naprosto dokonalý, bez vady.

chroustjazz: neroušku, vysvětlím ti to takto – snadněji už neumím – zajdi si někde do zahrádkářské kolonie a zeptej se zahrádkářů, proč vytrhávají plevel... zajdi si do místního jzd a zeptej se, proč práskují pole... zajdi si do kadeřnictví a zeptej se, proč se lidé chodí střihat... princip písmáku je dobrý i pro plevel a věřím, že se to mnohým líbí... jako poslední útočiště nejen pro svá díla, ale i názory – proto ti přijde bez vady, neb zde nacházíš vyhráté bunkry plné munice s minimem nepřátel kdesi na obzoru.

drfaust: Jen jestli to není o tom, že pak KP – jakožto dobrý literární vědec – narychlo potřeboval ještě nějakou indexovanou publikaci, a tak – v čase blížící se evaluace – narychlo sesmolil sice blábol, ale indexovaný, tudíž evaluvovaný.

O.S. to6: S panem Pioreckým nesouhlasím. Médium či forma prezentace přece nedeterminuje poezii... Poezii determinuje autor. Je to stejně hloupé jako tvrdit, že fotografové s digitálními fotoaparáty „překvapivě pronikají do zdánlivě neslučitelného světa“ skutečných, kinofilmových fotografií.

neroušek: Mezi médii na jedné straně a autorem nebo poezií na druhé straně žádný vztah determinace není. „Setkání“ autora či poezie s médiem neudělá nic ani s autorem (jeho talentem a celkovou úrovní), ani s kvalitou poezie. Hájíš tady dokonalý blud.

StvN: Přístupnost publikování textů nenutí autora být třeba si po sobě text vůbec přečíst a zbavit ho gramatických chyb. Dost autorů píše pro *Písmák* nikoli z vnitřní potřeby psát, nýbrž z potřeby být vidět. Pokud by takový autor chtěl svůj text vydat časopisecky nebo knižně, musel by se víc snažit.

Vaud: Písmák je seznamka introvertních exhibicionistů, jejíž vedlejším produktem je psaný text.

Bílá_Mista_V_Akvarelu: Tvrzení, že médium autory neovlivňuje, je stejně mimo, jako tvrzení, že prostředí tropického pralesa nemá žádný vliv na zbarvení tamních živočichů.

Safián: Bohužel, vážení, Piorecký má ve všem pravdu. Jen cudně nedodal, že zmínění autoři byli, zřejmě z nedostatku lepších textů v české poezii, a to zdůrazňuji, protože poezie jako taková je v pěkném srabu, vyzdvížení právě profesionální mašinerií, která si to nechala patřičně ocenit.

neroušek: návštěvníci Písmáku nejsou žádní hlupáci, diletanti atd., ale tvůrčí lidé – v podstatě společenská elita

Zbora: Určitě je to nějaký reklamní tah, jak podpořit zvýšení prodeje *Tvaru*. Já osobně teď asi začnu bedlivě střežit datum jeho expedice, bych se neochudil o možnost přečtení některého z reagujících článků, případně protireakce samotného mistra.

obsah tvaru, ročník 2008

První je uvedeno číslo strany, následuje číslo čísla lomené rokem

Stati, publicistika, polemiky

Alexandra Berková za katedrou (Ivana Myšková, Tomáš Vučka, Jaroslava Kavalová) 10–11 14/08

Antošová, Svatava: Dražba. Za Sašou Berkovou, jejím kocourem a larvou 8–9 14/08

Bauer, Michal: Samozřejmě čestnost života 13 04/08

Berková, Alexandra: O psaní (1) 10 01/08

Berková, Alexandra: O psaní (2) 10 02/08

Berková, Alexandra: O psaní (3) 10 03/08

Berková, Alexandra: O psaní (4) 10 04/08

Berková, Alexandra: O psaní (5) 10 05/08

Berková, Alexandra: O psaní (6) 10 06/08

Berková, Alexandra: O psaní (7) 10 08/08

Berková, Alexandra: O psaní (8) 10 09/08

Berková, Alexandra: O psaní (9) 10 10/08

Bor, D. Ž.: Na ostří nože. O vlivu spiritismu a teosofické společnosti na tvorbu Kupkovu a Váchalovu 8–10 13/08

Bor, D. Ž.: Zmeškaný hovor 9 14/08

Bubeníček, Petr: Pod prázdným nebem. Nad filmovou adaptací Durychovy Boží duhy 14 17/08

Burda, Alois: Dopis na rozloučenou 6 02/08

Bydlím v blokhauzu. Německé divadelní texty z terezínského ghetta (připravila Lisa Peschel) 12–13 07/08

Černý, Marcel: Zpozdlilý solitér pohasínající dekadence. O Emmerichu Aloisi Hruškoví 8–9 17/08

Černý-Sparrow, Mario: Severokorejský design a shakespearovské divadlo v Burundi 12 21/08

Červenková, Jana: Za Aloisem Burdou 6 02/08

Denemarková, Radka: Král svícňů. O Petru Léblvi 12–13 17/08

Děžinský, Milan: Letěli jsme proti západnímu orkánu 8–9 07/08

Druhé ucho (Polemika s Martinem Langrem – Jakub Řehák, Michal Rydval, Lubor Kasal, Martin Langer) 14 20/08

Engelking, Leszek: Zplozenci zlého ducha. Násilí a agrese v tvorbě Jáchyma Topola 6–7 16/08

Exner, Milan: Hrdý Budžes. Pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové 8 18/08

Exner, Milan: Oněgin byl Rusák. Druhý pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové 12–13 19/08

Exner, Milan: Někdo s nožem. Třetí pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové 10 20/08

Exner, Milan: Čím se liší tato noc. Čtvrtý pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové 10–11 21/08

Fialová, Alena: Návraty do šedých časů. Normalizace očima současné prózy 6–7 18/08

Fibich, Ondřej: Pravda není vznešená 3 10/08

Fišer, Bohumil: Pro spisovatele, anebo pro komerční firmy? Česká literatura a mezinárodní knižní veletrh ve Frankfurtu 13 01/08

Fröhlich, František: Tak, jak byly původně zamýšleny. O překladatelských chybách 8–9 11/08

Gilk, Erik: Hrůza a poroba. Ladislav Fuks v době normalizace 9 03/08

Hájek, Jonáš: Nakažení? 3 21/08

Haman, Aleš: Kritika humorem a parodií 7 02/08

Haman, Aleš: Senzace K. 9 18/08

Hemelíková, Blanka: Budete jej číst se zatajeným dechem. Objev v literatuře pro ženy ve 30. letech 20. století 6–7 04/08

Hník, Ondřej – Klumparová, Štěpánka: Pane učiteli, vyprávějte nám příběh 14 15/08

Hodrová, Daniela: Moji čtenáři 9 20/08

Holub, Norbert: Zeď ze strachu 14 08/08

Hostovský, Egon: Mé vzpomínky na F. X. Šaldu 6–7 08/08

Hruška, Petr: Vlastní, krvácivé jméno. O Heinovských nocích Karla Šiktance 6–7 17/08

Chalupský, Josef: Zastírací slova, chudnutí jazyka a vůbec 3 13/08

Chateau, Ladislava: Poznámky k aféře 9 18/08

Chateau, Ladislava: Zarážející comeback 13 12/08

Chateau, Ladislava: Zpochybnil svoji velikost. Znovu k Célinově antisemitismu 8 16/08

Chovanec, Ján: Antireklama – taky reklama 9 09/08

Chvatík, Květoslav: Mé setkání s českým výtvarným umění 8 08/08

Chvatík, Květoslav: Odpověď Alexandru Tomskému 3 20/08

Janáčková, Jaroslava: Za Emilem Lukešem (nekrolog) 18 01/08

Janoušek, Pavel: Antistuchlík aneb Shakespeare, ty nejsi spisovatel! aneb Kam až půjde svévole učitelů češtiny? 6 13/08

Janoušek, Pavel: Úskalí předneporozumění. Odpověď Jiřímu Brabcovi na jeho kritiku Dějin české literatury 8 10/08

Jareš, Michal: Novovlnné vymezení. Úvaha o zpodobení padesátých let v české kinematografii 12–13 16/08

Jareš, Michal: Otázky nad cenami 9 18/08

Jareš, Michal: Pod stromeček – knihu s věnováním 8–9 21/08

Jindráček, Václav: Na cestě k národní filozofii. K teritoriálnímu pojetí národa v Exhortách Bernarda Bolzana 8–9 06/08

Jindráček, Václav: Ve víru iluze i skutečnosti. K osudům postav v několika Arbesových romanech 10 16/08

Kasal, Lubor: K článku Oligarchie funkcionářů, anebo spíš paranoia? 9 04/08

Kasal, Lubor: Okamžik nepozornosti mezi teplými škvarky a hlavami na stole 8 03/08

Kasal, Lubor: Koně proti tankům 3 17/08

Kasal, Lubor: Sloupek 9 08/08

Klostermann, Karel: Slovo ku čtenáři 8–9 15/08

Knapp, Aleš: Mrzačený Houellebecq. Návrh na anticenu Skřípce 12–13 11/08

Kolařík, Karel: Kvítko v roušce bílé. Poznámky k Amerlingově Květomluvě 12–13 06/08

Komárek, Stanislav: Básník bizarnosti. O Janu Křesadlovi 8–9 20/08

Komárek, Stanislav: Hommage à Zdeněk Neubauer 10 11/08

Komárek, Stanislav: Ješitnost jako fenomén 6 19/08

Komárek, Stanislav: Karel Klostermann aneb Vzestup a pád realismu v českém písemnictví 8–10 15/08

Košnarová, Veronika: Nové velké barevné pastelky. O prózách Ivana Vyskočila 6–7 09/08

Kovářík, Mirek: Sdílet, proč báseň vznikla 6–7 15/08

Král, Jiří T.: Kdo, co, jak, proč 9 10/08

Král, Petr: A slovenská poesie? 6 13/08

Král, Petr: Dvě polemiky 14 14/08

Král, Petr: Milý Honzo... 8 12/08

Král, Petr: Milý Norberte... 14 08/08

Král, Petr: Mluvíme o tomtéž? 6–7 10/08

Král, Petr: Pocta, nebo sabotáž? 10 18/08

Král, Petr: Případ Holub 3 01/08

Kratochvilný test ješitnosti 11 19/08

Krumphanzl, Robert: K článku Oligarchie funkcionářů, anebo spíš paranoia? 8 04/08

Křivánek, Vladimír: Básník a jeho čtenář 9 19/08

Křivánek, Vladimír: Národní obrození se může opakovat. Problémy malých literatur ve sjednocené Evropě 11 13/08

Křivánek, Vladimír: Pokus o resuscitaci. Balance a výhledy Obce spisovatelů 14 21/08

Langer, Martin: Laudatio na portrét Petra Borkovce 2 18/08

Langer, Martin: Nesnadný cíl 5 09/08

Langer, Martin: Poznámky k jednomu restartu v poezii 9 01/08

Langer, Martin: Samé špatné zprávy. Aleš Knapp vs. Česká knižnice 9 07/08

Lomová, Olga: K recenzi Olgy Lomové 12 01/08

Macurová, Naděžda – Petruželková, Alena: Tradice – kontinuita – transformace. Památník národního písemnictví 9 02/08

Machovec, Martin: Jak marťani tančí rock’n’roll 12–13 08/08

Malínek, Vojtěch: Ve víru iluze i skutečnosti. K pozůstalosti Zdeňka Kalisty v LA PNP 14 16/08

Martínek, Libor: Okamžik nepozornosti mezi teplými škvarky a hlavami na stole 8 03/08

Matys, Rudolf: Nejsem sabotér díla Hermora Lilii 3 19/08

Merta, Vladimír: Pochválen buď Ješit Kristus 7 19/08

Neumann, Lukáš: Strach a úzkost, nebo velikost obav? Poznámky k Holubovu Holanovi 12–13 03/08

Piorecký, Karel: Kde začíná současnost? O současné české poezii 6–7 20/08

Piorecký, Karel: Na protilehlé straně. O Petru Královi, angažované poezii a krizi profesionality 7 13/08

Piorecký, Karel: Skutečně poezii nepotřebujeme? 7 01/08

Piorecký, Karel: William Shakespeare byl barovým pianistou. Věcná poezie Michala Šandy 8–9 05/08

Pláténík, Petr: Televize je plná hvězd. O literárním ghettu 9 16/08

Pokorná, Terezie: K článku Oligarchie funkcionářů, anebo spíš paranoia? 8–9 04/08

Poslední, Petr: Čeká nás dlouhá cesta. Jak vnímáme polskou literaturu. 12–13 13/08

Reisinger, Vladislav: Kritizuji (neexistující) kritiky 7 01/08

Reisinger, Vladislav: Lyrická podstata lidství 14 17/08

Reisinger, Vladislav: Maškarádou může být i pohřeb 14 14/08

Reisinger, Vladislav: Moji nepřátelé chytrolíni 10 12/08

Reisinger, Vladislav: Obejdeme se bez hvězd? K Nočním úvahám Jakuba Vaníčka 12–13 14/08

Richterová, Sylvie: Melancholie a pár maličkostí. Hádanka z č. 21/2008 18 02/08

Řehák, Jakub: O jaké krizi tu mluvíme? 6–7 12/08

Slabihoudová, Naděžda: Strípky z rozhlasové češtiny 3 06/08

Správcová, Božena: Čtenář 8 19/08

Správcová, Božena: O mrzut 9 08/08

Správcová, Božena: Král nechť se laskavě chytí sám 9 10/08

Správcová, Božena: Na položené dotazy se sluší odpovědět 6 01/08

Správcová, Božena: Oligarchie funkcionářů, anebo spíš paranoia? 8 02/08

Štočes, Ferdinand: K recenzi Olgy Lomové 12 01/08

Suk, Jan: Poločas rozpadu, nebo života? 6 01/08

Šiklová, Jiřina: Co je to ješitnost? 6 19/08

Šindelář, Miloš: Ve vzácných olejích čumáky ryjí. Strípky z historie Topičova Salonu 12–13 12/08

Škrabal, Michal: 21. ročník Ceny Jiřího Ortena 8 20/08

Škrabal, Michal: Letos bez Skřípce 9 10/08

Škrabal, Michal: Někdy se s ní potěším, někdy se s ní zlobím 8 09/08

Štolba, Jan: Mluvíme o tomtéž? – Moc ne 8 12/08

Štolba, Jan: V kostele se podíváte na holku. Brabcův filmový Máj 10 17/08

Teffenberg, Ludvík: Céline opět vznítíl hněv 14 13/08

Trávníček, Jiří: Démon rozkladu 13 21/08

Typlt, Jaromír: Měla psát jinak 9 19/08

Urban, Miloš: Ta čarodějnice letí, ne že ne 10 12/08

Vágnér, Ladislav: Svět ďábla již žil. Josef Váchal a Bedřich Beneš Buchlovan 12–13 09/08

Vaníček, Jakub: Blíží se půlnoc a normalizace 6–7 11/08

Vaníček, Jakub: Hlavně ta pravda 9 16/08

Vaníček, Jakub: Pravda kamene a pravda názoru 3 18/08

Vaníček, Jakub: V kraji, který nebyl doložen 12–13 15/08

Vzkazy a pozdravy (pro Alexandru Berkovou) (Jan Macháček, Miroslav Huptych, Mirek Kovářik, Martin Reiner, Josef Kejha, Božena Správcová) 6–7 14/08

Zemanová, Zuzana: Come together! Proměny ega v pop music 60. let 10 19/08

Zemanová, Zuzana: Gentlemani Východu. K počátkům československého divadelního muzikálu 12–13 14/08

Rozhovory

Bažant, Jan 4–5 19/08

Bílek, Petr A. 1, 4–5 14/08

Černík, Michal 1, 4–5 18/08

Demel, Dalibor 1, 4–5 11/08

Dryje, František 1, 4–5 06/08

Epstein, Marek 1, 4–5 09/08

Fic, Igor 1, 4–5 13/08

Hanus, Ondřej 1, 4–5 20/08

Holcová, Veronika 12–13 10/08

Kareninová, Anna 1, 4–5 12/08

Klimáček, Viliam 6–7 05/08

Kofránková, Hana 1, 4–5 15/08

Kolmačka, Pavel 1, 4–5 01/08

Křivánek, Vladimír 6 03/08

Lustig, Arnošt 14 03/08, 14 04/08, 14 05/08, 14 07/08, 14–15 09/08

Marks, Luděk 1, 4–5 17/08

Míka, Tomáš 1, 4–5 08/08

Motýl, Petr 1, 4–5 04/08

Neviditelná Ruka trhu 1, 4–5 21/08

Novotný, Pavel 1, 4–5 07/08

Padevět, Jiří 1, 4–5 05/08

Polák, Roman 6–7 21/08

Stárek, František 1, 4–5 16/08

Švec, Štefan 1, 4–5 10/08

Topol, Jáchym 1, 4–5 02/08

Weislitzová, Věra 14 01/08

Ankety

Snažíme se o rozmanitost. Anketa o časopisech. (úvod Michal Jareš, do ankety přispěli Pavel Hruška, Kateřina Tošková, Pavel Kotrla, Soňa Pokorná a Jakub Kovářik) 1, 4–5 03/08

Padesátníci (úvod Michal Jareš, do ankety přispěli Svatava Antošová, Zdeněk Volf, Petr Hrbáč, Lubor Kasal) 12–13 18/08

Próza

Ajvaz, Michal 16–17 15/08
Bernhard, Horst 12–14 05/08
Boček, Miroslav 16–17 16/08
Demel, Dalibor 18–19 11/08
El Chaar, Adam 16–17 06/08
Herrmannová, Jana 16–17 19/08
Hrbáč, Petr 16–17 02/08
Jákovsons, Valentins 16–17 03/08
Klein, Mořic 18–19 09/08
Kratochvil, Jiří 16–17 21/08
Macura, Ondřej 16–18 08/08
Machač, Filip Mnester 16–17 17/08
Maňák, Vratislav 16–17 12/08
Růžek, Pavel 16–17 14/08
Sádlo, Jiří 16–17 01/08
Shanfeldová, Yveta 17 07/08
Sorokin, Vladimír 18–19 13/08
Steiert-Raum, David 18–19 04/08
Tóth, Krisztina 18 07/08
Urban, Miloš 16–17 18/08
Vaníček, Jakub 18–19 20/08
Zemanová, Zuzana 16–17 04/08
Žadan, Serhij 16–17 10/08

Poezie

Boček, Miroslav 16–17 16/08
Bor, D. Ž. 19 14/08
Červinka, Jonáš 19 12/08
Dryje, František 18 06/08
Erhart, Gustav 18 10/08
Fajkus, Robert 18–19 14/08
Gabriel, Jan 1 09/08
Gabriel, Tomáš 16 05/08
Halas, František 1 15/08
Hanus, Ondřej 1 18/08
Hegerová, Kamila 19 08/08
Heinrichová, Wanda 19 16/08
Hjo-Jung, Kim 1 20/08
Hložek, Ondřej 18 03/08
Hradecký, Daniel 18 16/08
Janele z Liků 16–17 13/08
Jirous, Ivan Martin 1 13/08
Kabeš, Petr 1 12/08
Kolmačka, Pavel 1, 18 01/08
Král, Petr 19 01/08, 19 17/08
Křivánek, Vladimír 17 19/08
Kyas, Ondřej 18–19 06/08
Lorenc, Zdeněk 1 07/08
Machulka, Guido 1 16/08
Mariewicz, Marika 18–19 02/08, 18–19 21/08
Marks, Luděk 1, 18 17/08
Maršálek, Michal 1 06/08
Míka, Tomáš 1 08/08
Motýl, Petr 1, 17 04/08
Novák, Jan J. 16–17 20/08
Novotný, Pavel 19 07/08
Obří broskev 1, 18 10/08
Panexin 18 12/08
Racková, Simona 18 15/08
Robeš, Bohumil 19 10/08
Schulz, Jindřich 18–19 03/08
Slavík, Ivan 1 03/08
...slova zkoušena (miniantologie padesátníků; Svatava Antošová, Petr Hrbáč, Petr Halmay, Pavel Rajchman, Lubor Kasal, Jiří Staněk, Zdeněk Volf) 14 18/08

Sova, Antonín 1 11/08
Staněk, Jiří 19 15/08
Steiert-Raum, David 19 04/08
Studený, Jiří 1 21/08
Šrut, Pavel 1 05/08
Šťastný, Milan 17 05/08
Těsnohlídek, Jan 16–17 09/08
Topol, Jáchym 1 02/08
Urza, Milan 1 14/08, 18–19 18/08
Vašínska, Radim 18–19 19/08
Vlk, Robert 17 09/08
Zajíček, Pavel 1 19/08

Čtenář poezie (s. 11)

Cílek, Václav 14/08
Demel, Dalibor 17/08
Dryje, František 12/08
Dumková, Věra 11/08
Hanuška, Petr 15/08
Heinrichová, Wanda 04/08
Hradecký, Daniel 10/08
Juříková, Eliška F. 08/08
Klášková, Dana 20/08
Kováčová, Kateřina 16/08
Král, Petr 03/08
Piorecký, Karel 06/08
Pleska, Gabriel 01/08
Sádlo, Jiří 05/08
Slačálek, Ondřej 18/08
Šťastná, Irena 07/08
Univerzální porotce 09/08

Jedna otázka pro... (s. 3)

Camrová, Kateřina 04/08
Černá, Michaela 08/08
Dlask, Jan 03/08
Dvořáková, Iva 15/08

Frankenbergová, Christina 07/08
Hochel, Braňo 12/08
Chvatík, Květoslav 14/08
Janoušek, Pavel 01/08
Kalak, Burhan 06/08
Kavka, Tomáš 16/08
Kilstiová, Kristin 02/08
Kočí, Antonín 13/08
Krásová, Adriana 09/08
Kůs, Tomáš T. 17/08
Mirošovský, Ivo 05/08
Novosad, Lukáš 10/08
Pan Miroslav, provozní kavárny Modrý bar 21/08
Stromšík, Jiří 19/08
Trávníček, Jiří 18/08
Velíšek, Martin 20/08
Vidrihová, Nives 11/08

Ejhle slovo (Míša Bečková, Ivo Fencel, Lubor Kasal, Martin Machovec, Božena Správcová, Michal Škrabal, Pavla Vašíčková)

Androš 6 02/08
Buňát 10 20/08
Dechberoucí perfekce 7 12/08
Drahoušek zákazník 7 07/08
Ermani 8 18/08
Hřeben 7 16/08
Knarpat 7 10/08
Level 5 21/08
Lolálita 9 11/08
Obstrouhávat 5 05/08
Odfotit 5 13/08
Paťan – klatan 8 04/08
Prezentér 06/08
Přemítat 7 17/08
Šťáva 8 08/08
Topaktuální učitelka Jozefína 5 15/08
Uši a zebra 11 19/08
Úvaziště 5 14/08
Vstupník 5 03/08
Zkoketovat starou, co probíjí 7 09/08

Z přítmi zámeckých knihoven (Luboš Antonín) (s. 15)

Bajky očima geniálního ilustrátora 01/08
Boblig, alchymisté a chiromantici 13/08
Knihovna lidumilů, cestovatelů a revolucionářů 16/08
Knihovna z Namuru v paláci nad říčkou Teplá 17/08
Letní poznámky o filozofii, prokletém básníkovi a rakousko–uherské princezně 14/08
Morytát o ukrutném strašidlu Pepé von Kaunitz 18/08
Něco knih o architektuře 19/08
Od poezie k Vernovi 09/08
Od poutníků k cestovatelům 11/08
Od světového objevu k učiteli, který řezal do knih 03/08
Po proudu modré krve od poštmistra ke knížeti 15/08
Solidnosti k úspěchu a – zapomenutí 21/08
Strašidelná literatura ze strašidelného zámku 07/08
Zelená knihovna svobodného zednáře 05/08
Z literární honitby našich zámků 20/08

Fama versus Kalliopé (Petr Janeček) (s. 15)

V područí Kalliopé 02/08
Antická zamyšlení nad Famou 04/08
První flirtování s Famou 06/08
Fama triumphans 08/08
Fama universalis 10/08
Mozaika vypravěčského umění 12/08

Továrna na absolutno (ed. Vitold Ljaguška)

Černý, Pavel 16 11/08
Drábek, Pavel 16 11/08
Ferdan, Antonín 12 20/08
Gold, Adam 17 11/08
Hájek, Václav 17 11/08
Hlinková, Darina 17 11/08
Hradská, Daniela 13 20/08
Jánská, Hana 17 11/08
Kotrba, Pavel 12 20/08
Lungová, Jarmila 12 20/08
Mikešová, Nikola 13 20/08
Ott, Michal 16–17 11/08
Pešulová, Jitka 16 11/08
Pospíšilová, Tereza 12–13 20/08
Skolek, Richard 16 11/08
Válková, Irena 17 11/08, 12 20/08
Zajac, Ondřej 12 20/08
Žúr, Jaroslav 17 11/08

reCANC (969 kritických slov Pavla Janouška) (s. 3)

Batók, Petra: A pak už jen tma 09/08
Bažant, Jan: Faustovy děti 20/08
Boučková, Tereza: Rok kohouta 10/08
Demel, Dalibor: Nahý valčík 06/08
Formánek, Jaroslav: Cesta 14/08
Hakl, Emil: Let čarodějnice 11/08
Havel, Václav: Odcházení 01/08
Hess, Ludvík: Satyr a nymfičky 07/08
Hokeš, Tomáš: Malý bůh 17/08
Kocábová, Natálie: Růže. Cesta za světlem 05/08
Kozelka, Milan: Život na Kdysissippi 12/08
Platzová, Magdaléna: Recyklovaný muž 19/08
Procházková, Iva: Otcové a bastardi 04/08
Procházková, Lenka: Slunce v úplňku 15/08
Slouka, Mark: Viditelný svět 13/08
Sojka, Jan: Rok bez února 03/08
Šebelka, Jan: Koktejlový úkrok Otýlie B. 02/08
Torch, Pavel: Já, ideální partner 16/08

Urban, Miloš: Lord Mord 21/08
Viewegh, Michal: Román pro muže 18/08
Vlasáková, Eliška: Jedním okem 3 08/08

Recenze (v závorce je uveden autor recenze)

3x3 Norén, Fosse, Saalbachová (Anežka Kuzmíčová) 20 15/08
Aargh! 7 (Vojtěch Čepelák) 21 10/08
Allen, Woody: Čirá anarchie (Anežka Kuzmíčová) 22 03/08
Almond, David: Skellig (Gabriel Pleska) 20 11/08
Antologie české poezie, II. díl (1986–2006) (Ivo Harák) 2 04/08
Antologie české poezie, II. díl (1986–2006) (Igor Fic) 2 04/08
Antologie české poezie, II. díl (1888–2008) (Vítold Ljaguška) 20 21/08
Auster, Paul: Brooklynské panoptikum (Martin Vraný) 21 01/08
Barthes, Roland: S/Z (Jiří Koten) 20 03/08
Bauer, Michal (ed.): Jan Čep ve vzpomínkách své rodiny (Kamila Přikrylová) 23 12/08
Bauchau, Henry: Diotima a lvi (Jan Jurek) 22 12/08
Bechdelová, Alison: Rodinný ústav. Rodinný tragikomiks (Michal Jareš) 23 11/08
Benamou, Georges–Marc: Mnichovský přízrak (Veronika Košnarová) 22 21/08
Beňová, Jana: Plán odprevádzania / Café Hyena (Božena Správcová) 22 18/08
Bláhová, Kateřina – Sládek, Ondřej (eds.): O psaní dějin (Michal Topor) 22 15/08
Bočorišviliová, Jelena: Faina (Michal Škrabal) 23 12/08
Bodor, Ádám: Okrsek Sinistra (Anna Cermanová) 23 17/08
Bolzano, Bernard: Exhorty (Martin Tomášek) 9 06/08
Bor, D. Ž.: Útěky domů (Igor Fic) 23 02/08
Božena Němcová a její Babička (Jakub Chrobák) 21 05/08
Brabec, Jan: Kirklady (Jakub Chrobák) 21 02/08
Bratršovská, Zdena – Hrdlička, František: Sebranci (Martina Doležalová) 22 11/08
Brouk, Bohuslav: Zde trapno existovat (Jakub Chrobák) 20 11/08
Brycz, Pavel: Kouzelný svět Gabriely (Jana Matějková) 22 01/08
Burian, Václav: Blankyt půlnoci (Jan Hejk) 22 02/08
Burns, Charles: Černá díra (Michal Jareš) 22 18/08
Coetzee, John Maxwell: Deník špatného roku (Jan Tlustý) 2 15/08
Coetzee, John Maxwell: Deník špatného roku (Jan Jurek) 2 15/08
Connelly, John: Zotročená univerzita (Rudolf Kučera) 21 21/08
Coster, Saskia de: Hrdina (Veronika Košnarová) 23 18/08
Čan: Básně (Jiří Staněk) 22 08/08
Čapek, Josef: Publicistika 1 (Aleš Haman) 23 16/08
Černá, Olga: Poklad starého brouka (Radek Malý) 13/08
Černý, Miroslav: Kámen Kondora (Ivo Harák) 23 08/08
Červenka, Jiří: Uvidět Znojmo (Karel Kolařík) 20 16/08
Čulík, Jan: Jací jsme (Petr Bubeníček) 22 11/08
Dahl, Roald: Podivuhodný příběh Henryho Sugara a jiné povídky (Gabriel Pleska) 23 21/08
Dahrendorf, Ralf: Od pádu zdi k válce v Iráku (Rudolf Kučera) 20 17/08
Dahrendorf, Ralf: Pokoušení nesvobody (Jan Randák) 20 19/08
Darvasi, László: Legenda o kejklířích se slzami (Jiří Trávníček) 2 21/08
Darvasi, László: Legenda o kejklířích se slzami (Michal Jareš) 2 21/08
Desai, Kiran: Dědictví ztráty (Jakub Grombír) 21 17/08
Doležel, Lubomír: Fikce a historie v období postmoderny (Vladimír Trpká) 2 09/08
Doležel, Lubomír: Fikce a historie v období postmoderny (Jiří Pechar) 2–3 09/08
Dousková, Irena: O bílých slonech (Petr Šimák) 2 19/08
Dousková, Irena: O bílých slonech (Anna Cermanová) 2 19/08
Dršata, Radvan: Kolíne, Kolíne... stálo to za to (Alena Fialová) 21 16/08
Držice v drzých držkách cigarety. Malá antologie poezie německého expresionismu (Martin Hrdina) 23 03/08

Durych, Václav: Černé tečky (Milan Jungmann) 21 21/08
Dvořák, Miloš: O Otokaru Březinovi (Kamila Přikrylová) 22 14/08
Dvořák, Miloš: O Jakubu Demlovi (Kamila Přikrylová) 23 03/08
Erhart, Gustav: Barevné dráhy snů (Karel Kolařík) 22 14/08
Fahr-Beckerová, Gabriele: Secese (Gustav Erhart) 23 20/08
Ferguson, Niall: Britské impérium. Cesta k modernímu světu (Rudolf Kučera) 21 12/08
Filip, Ota: Osmý čili nedokončený životopis (Tomáš Kubíček) 21 07/08
Filipovičová, Zlata – Challengerová, Melanie: Umlčené hlasy. Dětské válečné deníky od 1. světové války po Irák (Tomáš Kavka) 20 18/08

Fischerová, Sylva: Anděl na okně (Igor Fic) 21 11/08
Fischerová, Viola: O Dorotce a psovi Ukšukovi (Jana Červenková) 21 02/08
Fischerová, Viola: Pisečné dítě (Vladislav Reisinger) 20 10/08
Fombelle, Timothée de: Tobiáš Lolness. Život ve větvích (Radek Malý) 23 05/08
Fombelle, Timothée de: Tobiáš Lolness II. Elišiny oči (Radek Malý) 20 18/08
Fosse, Jon: Ráno a večer (Dagmar Hartlová) 21 03/08
Foster, Hal – Kraussová, Rosalind – Bois, Yve-Alain – Buchloh, Benjamin: Umění po roce 1900 (Eliška Těšinová) 20 07/08

Fousková, Hana: Psice (Karel Kolařík) 20 20/08
Franková, Julia: Polednice (Martin Hrdina) 23 19/08
Frejková, Hana: Divný kořeny (Jiří Rambousek) 21 09/08
García Márquez, Gabriel: Neuvěřitelný a tklivý příběh o bezelstné Eréndiře a její ukrutné babičce (Petr Šimák) 21 09/08

Genette, Gérard: Fikce a vyprávění (Martin Poch) 20 06/08
Glavanová, Polona: Noc v Evropě (Hana Mžourková) 23 06/08
Goldflam, Arnošt: Standa a dům hrůzy (Gabriel Pleska) 21 20/08
Gombrowicz, Witold: Trans-Atlantik (Michal Topor) 20 10/08
Gunzig, Thomas: Take five (Jan Jurek) 22 12/08
Haddon, Mark: Problémová partie (Jana Matějková) 19 05/08
Hakl, Emil: Let čarodějnice (Aleš Haman) 2 11/08
Hakl, Emil: Let čarodějnice (Eliška F. Juříková) 2 11/08
Harák, Ivo: Hříšník se modlí (Karel Kolařík) 10 15/08
Hejnic, Otto: O času a ohni (Vladimír Piša) 23 13/08
Helle Helle: Ženy bez mužů (Jana Matějková) 20 16/08
Høeg, Peter: Až nadejde čas (Martin Hrdina) 21 08/08
Holý, Jiří: Vladimír Justl – Ozvuky času (Aleš Haman) 21 06/08
Hrbáč, Petr: Čekali (Jan Štolba) 5 05/08
Hrbáč, Petr: Čekali (Michal Jareš) 5 05/08
Hrubý, Josef: Miláček Arcimboldo (D. Ž. Bor) 21 13/08
Hruška, Petr: Auta vjíždějí do lodí (Jakub Řehák) 2 02/08
Hruška, Petr: Auta vjíždějí do lodí (Michal Jareš) 2 02/08
Hůlová, Petra: Stanice Tajga (Veronika Košnarová) 21 11/08
Chatman, Seymour: Příběh a diskurs. Narativní struktura v literatuře a filmu. (Veronika Košnarová) 20 09/08

Chenu, Roselyne: Žit svobodně je umění (Michal Škrabal) 22 15/08
Chvatík, Květoslav: Pán příběhů. Prozaik Jiří Kratochvíl. (Aleš Haman) 19 05/08
Janota, Vít: Miniová pole (Michal Jareš) 2 16/08
Janota, Vít: Miniová pole (Igor Fic) 2 16/08
Janouchová, Kateřina: Ukradené dětství (Milan Jungmann) 22 13/08
Janoušek, Pavel a kol.: Dějiny české literatury 1945–1989 I. 1945–1948 (Aleš Haman) 7 03/08
Janoušek, Pavel a kol.: Dějiny české literatury 1945–1989 II. 1948–1958 (Aleš Haman) 7 07/08

Janoušek, Pavel a kol.: Dějiny české literatury 1945–1989 III. 1958–1968 (Aleš Haman) 9 12/08

Jazyk, jímž porozumíš větru (antologie lužickosrbské poezie) (Ivo Harák) 20 13/08
Ježková, Alena: Prahou kráčí lev (Jana Matějková) 22 19/08
Kalinová, Lenka: Společenské proměny v čase socialistického experimentu (Jan Randák) 20 08/08

Karpatský, Dušan (ed.): Koráb korálový (Pavel Kotrla) 22 07/08
Kasal, Lubor: Orangutan v továrně (Jakub Chrobák) 23 18/08
Kohout, Pavel: Smyčka (Aleš Haman) 21 20/08
z Kochemu, Martin: Veliký život Pána a Spasitele našeho Krista Ježíše a jeho nejsvětější a nejmilejší matky Marie Panny (Marie Škarpová) 23 07/08
Kolár, Jaroslav: Sondy. Marginálie k historickému myšlení o české literatuře (Jan Malura) 23 05/08

Komárek, Stanislav: Mandaríni (Erik Gilk) 2 03/08
Komárek, Stanislav: Mandaríni (Božena Správcová) 2 03/08
Komárková, Martina: Prašní lidé (Vladislav Reisinger) 21 04/08
Korandová, Marie: Volba profesora Klostermanna (Petr Šimák) 23 20/08
Košinská, Eva: Solný sloup (Jan Hejk) 20 20/08
Kovačič, Lojze: Příběhy z malovaných úlů (Hana Mžourková) 21 14/08
Kováčová, Kateřina: Soumračno (Alena Fialová) 20 03/08
Kratochvíl, Jiří: Brněnské povídky (Květoslav Chvatík) 21 10/08
Krupička, Jiří: Zmatek (Milan Jungmann) 20 14/08
Křivánek, Vladimír: Kolik příležitostí má báseň. Kapitoly z poválečné poezie 1945–2000 (Kamila Přikrylová) 23 15/08

Kšicová, Danuše: Od moderny k avantgardě. Rusko-české paralely (Eliška Těšinová) 21 15/08
Kudláček, Slavomír: Svět, který předtím nebyl (Jiří Staněk) 21 18/08
Langer, František: Spisy 17, 18, 19 (Aleš Haman) 20 12/08
Langer, Martin: Cesta kolem (Michal Škrabal) 23 06/08
Legátová, Květa: Mušle a jiné odposlechy (Milan Jungmann) 21 01/08
Lepape, Pierre: Země literatury (Jiří Pechar) 21 03/08
Lia, Simone: Flafík (Štěpánka Pašková) 20 09/08
Lomová, Lucie: Anna chce skočit (Michal Jareš) 21 06/08
Lukavská, Eva (ed.): Had, který se kouše do ocasu (Pavel Kotrla) 23 17/08
Łoziński, Mikołaj: Reiseieber (Jan Jurek) 21 19/08
Macura, Ondřej: Žaltář (Jan Štolba) 21 17/08
Maďera, Petr: Černobílé rty (Petr Šimák) 21 04/08
Malinda, Jan: Ilegální vztahy (Jana Matějková) 23 21/08
Manguel, Alberto: Dějiny čtení (Bohumil Fořt) 22 05/08
Margolius, Ivan: Praha za zrcadlem (Jan Randák) 22 04/08
Martínek, Lubomír: Olej do ohně (Ivana Taranenková) 13 16/08
McCarthy, Cormac: Cesta (Martin Svoboda) 22 09/08
McEwan, Ian: Na Chesilské pláži (Jan Jurek) 22 08/08
Mendel, Miloš – Ostránský, Bronislav – Rataj, Tomáš: Islám v srdci Evropy (Rudolf Kučera) 22 06/08

Měrka, Petr: Telekristus a mentál (Gabriel Pleska) 21 02/08
Michon, Pierre: Opatí (Veronika Košnarová) 22 01/08
Moldanová, Dobrava: České příběhy (Dalibor Tureček) 22 02/08
Motýl, Petr: Dva ořechy / 10 000 piv (Karel Piorecký) 20 06/08
Mourlevat, Jean-Claude: Zimní bitva (Gabriel Pleska) 21 13/08
Munch, Edvard: Být sám. Obrazy – deníky – ohlasy (Michal Topor) 6–7 06/08
Murakami, Rjú: V polévce miso (Michal Jareš) 23 15/08
Nabokov, Vladimir: Dar (Wanda Heinrichová) 14 11/08
Nikl, Petr: Jělěňovití (Radek Malý) 22 21/08
Nikl, Petr: Záhádky (Jana Matějková) 2 08/08
Nikl, Petr: Záhádky (Radek Malý) 2 08/08
Nodl, Martin: Dějepisectví mezi vědou a politikou (Rudolf Kučera) 22 03/08
Novák, Ladislav: Malý slovník naučný (Karel Kolařík) 21 08/08
Novotný, Michal: To byla doba (Jan Štolba) 23 04/08
Novozákonní apokryfy I.–III. (Jana Červenková) 21 14/08
Nuska, Bohumil: Podzimy a jara (Jan Hejk) 20 12/08
Palán, Aleš: Jan a Gabriel Florianové – Být dlužen za duši (Karel Kolařík) 21 05/08
Palán, Aleš – Paulas, Jan: Jaroslav Med – Texty mého života. Rozhovor (Kamila Přikrylová) 20 05/08

Palán, Aleš: Karel Pilík – Není trní bez růže (Karel Kolařík) 23 09/08
Palán, Aleš: Petr Esterka – Rozhodni se pro risk (Karel Kolařík) 23 09/08
Pamuk, Orhan: Jmenuji se Červená (Kamila Mrázková) 18 05/08
Pamuk, Orhan: Nový život (Jan Jurek) 22 16/08
Papoušek, Vladimír: Gravitace avantgard (Vladimír Barborík) 14 19/08
Petr, Pavel: Z Javoriny (Jan Hejk) 20 15/08
Petterson, Per: Jít krást koně (Ondřej Vimr) 23 10/08
Pilátová, Markéta: Žluté oči vedou domů (Aleš Haman) 2 01/08
Pilátová, Markéta: Žluté oči vedou domů (Anna Cermanová) 2 01/08
Placák, Petr: Fízl (Alena Fialová) 21 07/08
Pollack, Martin: Mrtvý v bunkru. Zprávy o mém otci (Jan Randák) 20 14/08
Preiss, Pavel: Pod Minerviným štítem (Karel Kolařík) 23 10/08
Preiss, Pavel: Pod Minerviným štítem (Karel Kolařík) 22 13/08
Prokeš, Josef: Na sviňu svět (Petr Matula) 22 07/08
Příběh Karoliny Světlé a Jana Nerudy. Korespondence K. Světlé z roku 1862 (Petr Hora) 20 02/08

Přidal, Antonín: Kouzlo nechtěného (Petr Šimák) 21 12/08
Pynsent, Robert B.: Ďáblové, ženy a národ (Aleš Haman) 2–3 14/08
Pynsent, Robert B.: Ďáblové, ženy a národ (Dalibor Tureček) 2 14/08
Racková, Simona: Přítelkyně (Jan Hejk) 22 04/08
Randák, Jan: Kult mrtvých. Smrt a umírání v revoluci 1848 (Rudolf Kučera) 21 18/08
Rejchrt, Pavel: Mistr ryziho snu (Jiří Staněk) 21 16/08
Renčín, Pavel: Jméno korábu (Erik Gilk) 22 01/08
Rozprava o současné poezii (Jakub Chrobák) 23 13/08
Rudiš, Jaroslav: Potichu (Petr Hrtánek) 22 06/08
Řehák, Jakub: Světla mezi prkny (Petr Král) 22 20/08
Řezníček, Pavel: Hvězdy kvelbu (Karel Kolařík) 23 04/08
Sandemose, Aksel: Uprchlík kříží svou stopu (Ondřej Vimr) 23 14/08
Sanchez Robayna, Andrés: V těle světa (Jiří Staněk) 23 11/08
Schama, Simon: Krajina a paměť (Igor Fic) 23 08/08
Sichinger, Martin: Cukrový klaun (Aleš Haman) 20 19/08
Sjón: Syn stínu (Michal Škrabal) 23 19/08
Slomek, Jaromír: Karel Šiktanc – Řeč ne řeč (Aleš Haman) 21 06/08
Soukupová, Petra: K moři (Jana Matějková) 20 04/08
Stančík, Petr: Pérák (Petr Hrtánek) 22 12/08
Stankovič, Andrej: Josef Florian a Stará Říše (Petr Hora) 2 12/08
Stankovič, Andrej: Josef Florian a Stará Říše (Igor Fic) 2 12/08
Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století (Marie Škarpová) 20 05/08
Stern, Jan: Totem, incest a odkouzlení buržoazie (Martin Vraný) 22 05/08
Suk, Jan: Spojené kameny (Josef Straka) 23 01/08
Szpuk, Roman: Chrámová studně (Ivo Harák) 20 17/08
Šaljapin, Fjodor: Maska a duše. Můj život (Milan Jungmann) 20 04/08

Šiktanc, Karel: Vážná známost (Wanda Heinrichová) 21 19/08
 Šindelka, Marek: Chyba (Aleš Haman) 2 17/08
 Šindelka, Marek: Chyba (Erik Gilk) 2 17/08
 Šlosar, Dušan: Jaké hlavy, takový jazyk (rozhovor J. Trávníčka a J. Voráče) (Veronika Košnarová) 20 13/08

Špaček, Viktor: Zmínky a případy (Vladislav Reisinger) 18 05/08
 Šrut, Pavel: Šišatý švec a myšut (Jiří Staněk) 23 09/08
 Štolba, Jan: Hřebeny (Jakub Řehák) 21 15/08
 Tichý, Jan: Třicet dva hodin mezi psem a vlkem (Petr Hrtánek) 23 01/08
 Tokarczuková, Olga: Poslední příběhy (Jakub Grombír) 20 07/08
 Tomine, Adrian: Letní blondýnka (Vojtěch Čepelák) 21 16/08
 Topinka, Miloslav: Hadí kámen (Veronika Košnarová) 2 07/08
 Topinka, Miloslav: Hadí kámen (Jakub Chrobák) 2 07/08
 Trojanow, Ilija: Sběratel světů (Jana Matějková) 22 17/08
 Tureček, Dalibor: Fejeton Jana Nerudy (Aleš Haman) 19 05/08
 Typlt, Jaromír: Stisk (Jiří Staněk) 2 06/08
 Typlt, Jaromír: Stisk (Otto Hejnic) 2 06/08
 Ůlehla, Vladimír: Samotářská dcera B. Němcové Theodora (Jaroslava Janáčková) 12 04/08
 Urbánková, Dagmar: Adam a koleno (Radek Malý) 21 13/08
 Urbankowski, Bohdan: Erotikon pro toho, jenž přijde po mně (Jiří Staněk) 22 17/08
 Urza, Milan: Pukliny (Jakub Řehák) 2 18/08
 Urza, Milan: Pukliny (Vladislav Reisinger) 2 18/08
 Váchal, Josef: Tři písně Antonína Koniáše (Karel Kolařík) 22 19/08
 Vašák, Pavel: Šifrovaný deník Karla Hynka Máchy (Petr Hora) 22 10/08
 Vokurková, Alexandra: O Čertíčkovi (Jana Červenková) 21 01/08
 Wagner, Zdeněk: Virgule (Michal Jareš) 2 10/08
 Wagner, Zdeněk: Virgule (Jakub Řehák) 2 10/08
 Wernisch, Ivan (ed.): Quodlibet aneb Jak se komu líbí (Michal Topor) 22 16/08
 Wiendl, Jan: Vizionáři a vyznavači (Michal Topor) 20 01/08
 Wieringa, Tommy: Joe Kluzák (Anna Cermanová) 23 16/08
 Witkowski, Michal: Chlípnice (Michal Topor) 23 14/08
 Zábranský, David: Šternův pokus milovat (Aleš Haman) 2 13/08
 Zábranský, David: Šternův pokus milovat (Anna Cermanová) 2 13/08
 Zbavitel, Dušan: O copatých mniších, šibalech a nevěrných manželkách. Příběhy ze staré Indie (Renata Svobodová) 20 04/08
 Zmeškal, Tomáš: Milostný dopis klínovým písmem (Veronika Košnarová) 2 20/08
 Zmeškal, Tomáš: Milostný dopis klínovým písmem (Erik Gilk) 2 20/08

Výlov – recenzní glosy (Míša Bečková, Anna Cermanová, Mr. Dalby, Michal Jareš, Lubor Kasal, Jana Matějková, Vladislav Reisinger, Michal Škrabal) (s. 19)

Aškenazy, Ludvík: Pohádky čtyř větrů 13/08
 Bergrová, Zdenka: Ohlas Li Poa 12/08
 Berková, Alexandra: Magorie aneb Příběh velké lásky 06/08
 Boarová, Simona – Hanelová, Markéta – Jůzlová, Jana: Tři ženy v Indii 04/08
 Bubakoff, Max – Renata W.: Lucky boy 20/08
 Černý, František: Vzpomínka na Společnost bratří Čapků 06/08
 Černý, Standa: Na vlastní kůži verše 12/08
 Dušek, Milan: Drsné hry 16/08
 Ergo 2/07 (sborník) 18/08
 Fišmeister, Miroslav: Pískoviště 09/08
 Gavran, Miro: Judita 19/08
 Georgiev, Adam: Básník Trýzeň Kat 03/08
 Hamaďák, Slávek: Živý nedopalky 03/08
 Hejkalová, Markéta: Kouzelník z Pekingu 14/08
 Himmlerová, Karin: Bratři Himmlerové 17/08
 Horyna, Břetislav: Staromilným mužům; Za velký groš 09/08
 Hubený, Jaroslav: Cesta za zrcadlem 08/08
 Huxley, Aldous: Vrány z Hruškovíc 13/08
 Chase, Věra: Maso a pomeranče 16/08
 Ionesco, Eugène: Nosorožec 19/08
 Izumi, Kjóka: Mnich z hory Kjóka 05/08
 Janeček, Petr: Černá sanitka – Druhá žeň 11/08
 Juráčková, Lenka: Sukně s hnědavými suky 15/08
 Jurman, Michal: Nocivír 03/08
 Klekner, Radim: Jiná země 08/08
 Komfort Mag č. 0 (časopis) 18/08
 Kukaň, Jiří: Divoký jezdec na černém sarančeti 10/08
 Lipska, Ewa: Okamžik nepozornosti 01/08
 Little stories about a Great master aneb Mistr & Mamlas 15/08
 Ludva (Kozłowski), Oldřich: Příběh na rozpálené žíly 12/08
 Madieriová, Marisa: Vodově zelená 14/08
 Mendell, David: Obama. Od slibu k činu 17/08
 Musil, Jan: Promenáda 15/08
 Musílek, Petr: Cesta k šípku 20/08
 Němec, Vojtěch: Uroboros 08/08
 Neznámá evangelia I. 11/08
 Noël, Bernard: Hrad oběti 02/08
 Palla, Marian: Teplé škvarky 01/08
 Prokůpek, Petr: Make-up pod nehty 15/08
 Protat, Louis: Přijímací zkouška mamsel Flory 04/08
 Přidal, Tomáš: Hlasy v sušence 01/08
 Rozhovory s českými lingvisty I. 18/08
 Sbírka klíčů / Schlüsselsammlung 06/08
 Sikora, Jacek: Za póżno na wiosnę / Příliš pozdě na jaro 07/08
 Staročeské knihy lékařské 04/08
 Šmalec, Petr – Šimková, Markéta: Zik a Cháta 13/08
 Šrámek, Vladimír: Divoký advent 07/08
 Tabery, Erik: Vládneme, nerušit 11/08
 Telleng, Toon: Dvě staré babky 05/08
 Trávníček, Jiří: Čteme? 21/08
 Už víckrát nezazní tak těžce requiem 02/08
 Valoch, Jiří: Druhá kytička (více nebo méně nepřesných haiku) 10/08
 Wagnerová, Magdalena: Karel aneb Pohádka o našem deštníku 13/08
 Weiss, Tomáš: Orchestr kostitřase 07/08

PaTvar (Míša Bečková, Anna Cermanová, Ivo Fencel, Jakub Grombír, Gabriel Pleska, Vladislav Reisinger, Michal Škrabal) (s. 24)

Adair, Gilbert: Zavřená kniha 15/08
 Babula, Vladimír: Planeta tří sluncí 01/08
 Barris, Chuck: Jen ty a já 03/08
 Collins, Edgar: Sahir 10/08
 Fagerströmová, Gerthe – Hanssonová, Gunilla: Petr, Ida a miminko 13/08
 Formáčková, Marie: Eva a Vašek 20/08
 Hessoová, Anna: Šest mužů Jindřišky O. 11/08
 Hutson, Shaun: Slimáci 05/08

Kasal, Lubor: Jak se bránit proti drobným škůdcům 21/08
 Kde slunce vyjde zítra 14/08
 Price, Steve W.: Vaše domácnost je váš zlatý důl 06/08
 Procházka, Jiří: Hrdelní pře majora Zemana 07/08
 Rohmer, Sax: Zrádný doktor Fu-Manchu 04/08
 Shaw, Karel: To je skandál! 08/08
 Souvestre, Pierre – Allain, Marcel: Fantomas 16/08
 Sue, Eugène: Dáblova skála 17/08
 Thiele, Jaroslav: Anekdoty o spisovatelích 19/08
 Vacík, Miloš: Na sluneční straně 18/08
 Zagorka, Maria Jurič: Gričská čarodějka 12/08
 Zeman, Jiří: Melantrichova 13. Výlet na Křivoklát 09/08
 Zeman, Václav: Sám sobě teroristou 02/08

Zahraníční aktuality

Francouzské okno (Ladislava Chateau; Zdeněk Feyfar, Zdena Šmídová – v každém čísle)
 Balkánský sýr (Ivana Srbková) 10 07/08, 14 12/08
 Baltské šproty (Ján Chovanec, Michal Škrabal a Naděžda Slabihoudová) 7 04/08
 Polské zloto (Štěpán Balík) 14 10/08, 14 12/08

Zvěd (Jiří Sádlo, Stanislav Komárek – do č. 13) 10 01/08, 7 02/08, 7 03/08, 9 04/08, 4 05/08, 13 06/08, 6 07/08, 14 08/08, 5 09/08, 7 10/08, 11/08, 12/08, 11 13/08

Mezi továrníky (Lubomír Martínek a Ivan Matoušek – v každém čísle)

Osobně (sloupky Petra Motýla – do č. 7)

Z bloku (sloupky Pavla Kotrly) 09/08, 11/08, 13/08, 15/08, 17/08, 19/08, 21/08

Bez servítků (sloupky Svatavy Antošové) 10/08, 12/08, 14/08, 16/08, 18/08, 20/08

Hrajeme za dobrou práci (Pavel Janoušek, Božena Správcová)

Bílek, Petr A. 3 20/08
 Chuchma, Josef 7 19/08

Fejetony Václava Bidla (s. 24)

Ani ň 07/08
 Básně pro FBI 04/08
 Daně a kupříkladu perlorodky 08/08
 Dobrá karta 02/08
 Držková 05/08
 Dva fejetony od Rudy a Evky 16/08
 Dva hokeje jednou ranou 18/08
 Ecce homo 15/08
 Fejeton o dobrém konci 21/08
 Fejeton o vítězství, vítězství – a vítězství 20/08
 Jak se pere zvíře 06/08
 Jarmilova Arábie 11/08
 Kámen a tajtrdlík 01/08
 Kdo co komu čemu slouží 13/08
 Když dva dělají totéž 14/08
 O malých rvačkách 12/08
 Poslední louč 19/08
 Skrytý půvab prázdné Číny 03/08
 Upoutávka dámy s Hruškou 17/08
 Zámečník 09/08
 Žák z povolání 10/08

Literární život a nekrology

(v číslech různě, např formou glos pod fotografiemi, zde uvádíme jen obšírnější zprávy)

Alexandra Berková (nekrolog) 17 13/08
 Antošová, Svatava: Šestadvacátníci po čtyřiadvacáté 5 01/08
 Červenková, Jana: Máme pravdu psát? 3 14/08
 Jungmann, Milan: Za Antonínem Jelínkem (nekrolog) 8 12/08

Zasláno

Debnár, V. A.: Ad Tvar č. 11/2008 14 13/08
 Franczyk, Otakar: Ad Tvar č. 10/2008 2 12/08
 Horner, Zdeněk: Ad Tvar č. 5/2008, rubrika Dvakrát 13 08/08
 Horner, Zdeněk: Ad Tvar č. 5, 8 a 9/2008 9 12/08
 Janáček, Pavel: K sympoziu naposledy 3 04/08
 Kotrla, Pavel: Mimoúrovňové křižovatky 7 21/08
 Kotyza, Břetislav: Co říci k básni jiné než své 3 08/08
 Kouba, Karel: o časopisu A2 8 01/08
 Křivánek, Vladimír: Stanovisko rady Obce spisovatelů k případu Památníku národního písemnictví 12 04/08

Kubíček, Tomáš: Pozdrav a pozvání 3 03/08
 Mareš, Antonín: Recenze z vany 7 21/08
 Martinek, Libor: Ad Tvar č. 7/2008 9 09/08
 Motýl, Petr: Ad Tvar č. 6/2008 3 07/08
 Musil, Jan: Jeden o voze, druhá o koze 3 16/08
 Musilová, Markéta – Jůzl, Jindřich: Na Kirai Desai s chladnou hlavou – omyly Jakuba Grombíře 5 20/08

Slabý, Ondřej: Obava ze skutečnosti? 3 02/08
 Starý, Jan: Ad Tvar č. 5/2007, rubrika Osobně 9 08/08
 Stočes, Ferdinand: Ad Tvar č. 21/2008 8 03/08
 Štolba, Jan: Ad Tvar č. 8/2008 9 09/08
 Topor, Michal: Letmo k jedné letmé slině 3 02/08
 Vaníček, Jakub: Ad Tvar č. 20/2008 8 01/08

Inventář Tvaru

(Lubor Kasal, Gabriel Pleska, Božena Správcová, Michal Škrabal)

Futro 15 02/08
 Horákův Mrzut 05/08
 Klíč 15 01/08
 Portrét F. X. Šaldy 6 08/08
 Psejk 10 10/08
 Řížský balzám 8 06/08

S úctou (glosy různých autorů, s. 3)

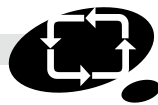
Výpisky

Oznámili (s. 23)

Výročí (s. 24),

Zlá ovce (Michal Jareš) (s. 24)

Errata a ostatní redakční glosy

autor quijota ivan matoušek /2

X. Sancho se domníval, že po Quijotově vítězství nad Biskajcem dostane ostrov, ale on mu vysvětlil, že se nejednalo o dobrodružství ostrovní, ale křižovatkové, kdy se jen přijde o ucho. Dále tvrdí, že bludný rytíř nemůže být postaven před soud, byť by zabil sebevíc lidí. Když mu Sancho ošetřoval ucho, byl poučen o zázračných léčebných účincích Fierabrasova balzámu. Inspirován helmici Mambrinovou je Quijote rozhodnut opatřit si násilím nějakou novou za svou rozbitou. Co se týče střidmosti bludných rytířů, připouští sice, že asketismus má své meze, ale na rozdíl od Sancha skromnou stravu (křížaly) a spaní pod širým nebem vítá.

XI. Pastýřům koz, kteří je vydatně hostili, zdlouhavě vyprávěl o dávném zlatém věku a jak je v dnešní hříšné době pro bezpečí dívek, vdov a sirotek třeba potulných rytířů. Mladík Antonio při loutně zazpíval o své lásce k Ollale. Píseň mu složil jeho strýc farář. Quijote chtěl, aby ještě zpíval, ale Sancho zmožen vínem tvrdil, že pastýřům práce nedovoluje prozpívat celou noc. Jeden z nich Quijotovi zraněné ucho vyléčil.

XII. Bohatý šlechtic pastýř Grisostomo, student ze Salamanky, zemřel z neopětované lásky ke krásné upejpavé pastýřce sirotku Marcele. Jeho spolužák a přítel pastýř Ambrosio prosadil splnění nebožtíkovy poslední vůle být pochován jako pohan na skalnatém místě, kde Marcelu poprvé spatřil. Též jiní odmítnutí pastýři po Marcele vzdychají a její jméno ryjí do buků. Quijote přijímá

pozvání Pedra, aby se s ostatními pastýři zítřejšího pohřbu zúčastnil.

XIII. Na slavný pohřeb míří též Vivaldo a další šlechtic. Quijote vysvětluje cestou Vivaldovi, který se mu diví, proč cestuje ozbrojen zemí tak pokojnou, co je potulné rytířství (Kulatý stůl, odříkání větší než u mnichů, zamilovaná mysl obrácená k dámě, Dulcinea). Pochovávaný Grisostomo má na mářách listiny, opěvující Marcelu, které Ambrosio na příkaz přítele chce spálit. Vivaldo aspoň některé zachrání.

XIV. Čtyři pastýři kopou hrob. Vivaldo přečte Zoufalou píseň (poslední list, který Grisostomo napsal). Objeví se Marcela, aby přítomným vysvětlila, že není vinna Grisostomovou smrtí a bolestmi zamilovaných, protože nemusí milovat toho, kdo je zamilován do její krásy, stejně jako by si nemohla stěžovat, že není milována, kdyby nebyla krásná. Láska je dobrovolná a ona si přeje žít v ustavičné samotě, svou čistotu si chránit ve společnosti stromů. Načež odejde. Quijote se rozhodne zabránit každému, kdo by chtěl Marcelu pro její důvtip a krásu pronásledovat. Pastýři spálili zbylé listiny a uložili nebožtíka do hrobu. Vivaldo s přítelem pokračoval do Seville, ale Quijote se rozhodl vyhledat Marcelu, aby jí nabídl své služby.

XV. Učený Cide Hamete Benengeli vypravuje, jak Rocinante obtěžoval galicijské kobyly vozků z Yangués. Kobyly si to nenechaly líbit a vozci

zmlátili i Quijota a Sancha. Quijote to považoval za trest, že se jako rytíř bil s chátrou. Sancho již nikdy nechce bojovat, čemuž by se ale jako vládce ostrova nejspíš nevyhnul.

XVI. Přes osla naloženého Quijota dovezl pomlácený Sancho do hospody, kde o ně pečovala hostinská, její dcera a pochybná Asturanka Maritornes. Quijote je opět na hradě. Spisovatel této historie Cide Hamete Benengeli se zmiňuje podrobně o mezkaři, neboť byl jeho vzdáleným příbuzným. Autor chválí Hameta, že je dějepisem důležitých detailů. Mezkařovi slíbila Maritornes, že se spolu vyspí, ale když zjistil, že ji (dceru pána hradu) u svého lože zadržuje Quijote, mlátil do něho, až pod ním spadla postel. Maritornes se schovala před hospodským do postele k Sanchovi, který se s ní popral. Ve tmě každý někoho tloukl. Biřic Svatého Bratrstva z Toleda měl dojem, že je Quijote mrtev.

XVII. Ten když se probral, tvrdil Sanchovi, že ho navštívila dcera majitele hradu a udeřila ruka obra, začarovaného Maura, střežícího pannu. Pak ještě dostal od biřice ránu lampou do hlavy. Sancho mu sehnal suroviny na uzdravující balzám, po kterém se vyzvracel a usnul. Po probuzení pocítil úlevu a bez zaplacení vyrazil za dalším dobrodružstvím. Sancho, který po balzámu málem zemřel, protože není rytíř, chtěl odejít stejným způsobem, ale byl chycen veselou cháskou a vyhazován z pokrývky do vzduchu. Quijote mu nemohl pomoci. Maritornes se nad Sanchem slitovala a koupila mu víno. Odjel též bez placení, ale v hospodě zapomněl tlumok.

XVIII. Navrhuje vrátit se domů, neboť začínají žně. Quijote, který dosud zvítězil pouze nad Biskajcem, uviděl z pahorku ve stádech ovčí dvě vojska, v nichž poznává mnoho rytířů. Sedm jich usmrtil, než ho ovčáci srazili z praků vrhanými kameny. Měl zlomená žebra, rozdrcené dva prsty a přišel o nádobu s balzámem i o mnoho zubů a stoliček. K tomu všemu se ještě se Sanchem navzájem pozvraceli a Sancho zjistil, že ztratil tlumok, takže nemají co jíst. Quijote tvrdil, že bludní rytíři musí znát všechno, jako by byli vyučeni na pařížské univerzitě. (Kopí neotupí pero, ani pero kopí.)

XIX. V noci narazili na světla pochodní, což byl z Baezy do Segovie směřující průvod zakuklených kněží, nesoucích na mářách rytíře, který zemřel na mor. Quijote je pro jejich zpupnost rozehnal. Bakaláři Alonsu Lopezevi, jenž si pádem z mezka zlomil nohu, řekl, že napravuje křivdy, leč někdy se stane i něco nemilého. Sancho drancoval kněžské zásoby potravin. Pak bakaláře posadil na mezka, aby jel za ostatními a pověděl jim, že byli přemoženi rytířem Smutné Podoby. Quijotovi vysvětlil, že ho napadlo takhle jej nazvat, protože vypadá unaveně a nemá stoličky a zuby. Quijote však ví, že to přízvisko vložil Sanchovi do úst kouzelník, který sepiše jeho historii. Rozhodl se nechat si nějakou smutnou tvář namalovat na štít. Podle Sancha ale stačí, odhalí-li svou vlastní. Když se chtěl Quijote podívat, zda jsou z mrtvého na nosítkách jen kosti, odtáhl zbrojnoš svého pána pryč. Najedli se, ale trýznila je žízeň. (pokračování příště)

OBRAZKY Z PŘÍTMÍ ZÁMECKÝCH KNIHOVEN

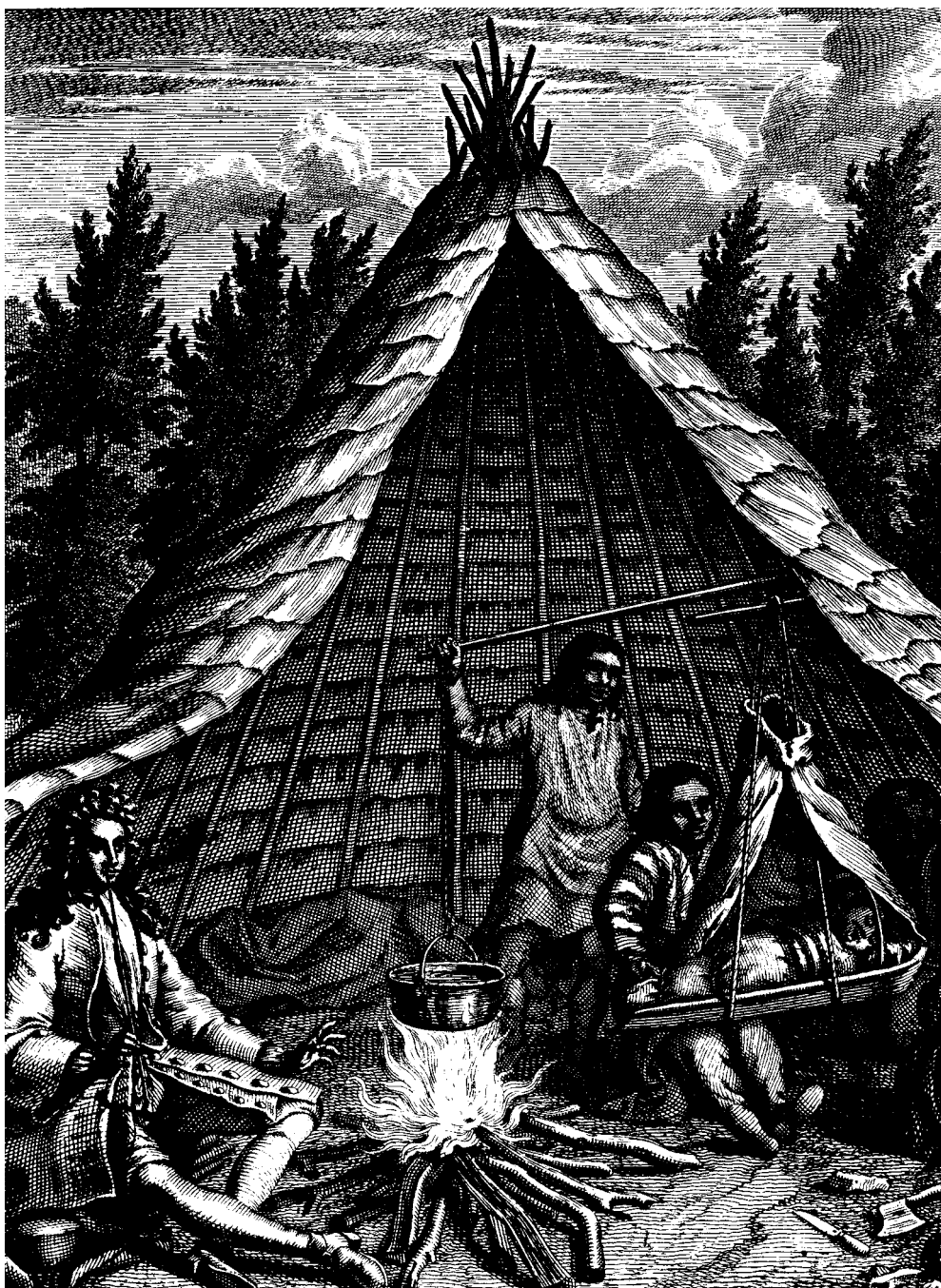
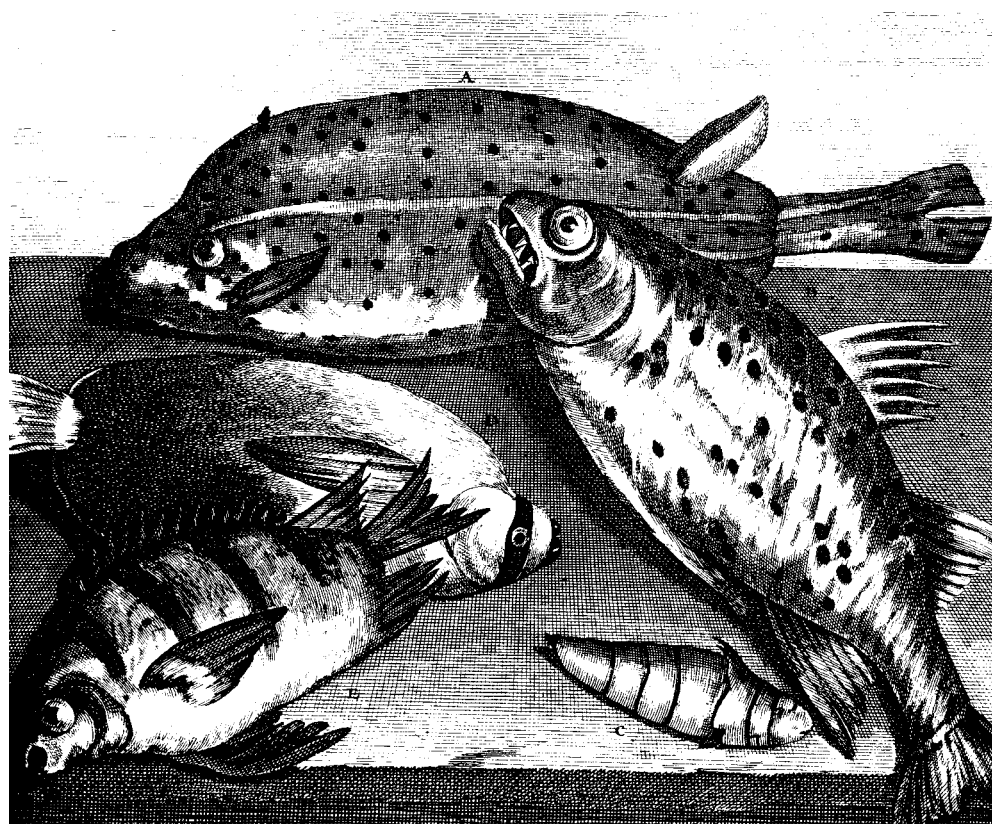
CESTA DO MOSKVVY, PERSIE A OBOU VÝCHODNÍCH INDIÍ

Corneille de Bruyn: *Voyage de Corneille Le Brun par la Moscovie, en Perse, et aux Indes Orientales...* (Amsterdam, 1718) – to je první francouzská edice bohatě ilustrovaného cestopisu Holanďana de Bruyna (1652–1727).

Bruyn (někdy psán Bruijn) se narodil v Haagu, studoval u malíře Theodoora van der Schuera a svého nadání využil, aby Evropanům přiblížil v té době pro ně ještě málo známé oblasti Ruska, Persie a Dálného východu. Od mládí cesto-

val po Blízkém východě; strávil osm let v Benátkách, navštívil Egypt, Jeruzalém, Sýrii, Libanon a Turecko. Ve svých téměř padesáti letech se vydal na dlouhou cestu, při které navštívil Moskvu, Persii a Indii. Procestoval rozsáhlé oblasti ruského vnitrozemí, tehdy označované souhrnným názvem Tartarie. Navštívil zříceniny Persepolis. Až do objevu fotografie se jeho kresby staly primárním dokumentem pro vědce zkoumající dějiny Persie. Navštívil též Javu – Holanďany okupované území dnešní Indonésie bylo nazýváno Holandskou východní Indií.

Luboš Antonín

tři – a jeden navíc

Kiplingova povídka *Three and an Extra* (1888) pochází z povídkové sbírky *Plain Stories from the Hills* (Prosté povídky z hor). Zaznamenává atmosféru ve společnosti anglických usedlíků v Indii na konci 19. století, kde autor nějaký čas pobýval. Povídku Jiří Josek přeložil na počátku 70. let 20. století v semináři uměleckého překladu dr. Jarmily Emmerové na FF UK a předkládá ji občas studentům téže fakulty v rámci svých překladatelských seminářů.

***Když se koník splaší, mnohdy pomůže
spíše cukr nežli bič.
Panžábské přísloví***

Po svatbě přichází krize. Někdy bývá těžká, jindy nepatrná, ale vždy, dříve či později, se krize dostaví a oběma zúčastněným pak nezbyvá než ji překonat, pokud chtějí další poutí života kráčet pospolu.

V případě manželů Bremmilových nastala krize dříve než ve třetím roce po jejich sňatku. Svého času býval pan Bremmil velký větroplach, avšak po svatbě se z něj stal vzorný a pozorný manžel a takovým zůstal až do té doby, kdy jejich děťátko zemřelo, paní Bremmilová se oděla do černého, pohubla a hořekovala, jako by se celý vesmír rozpadl v trosky. Snad že ji měl pan Bremmil utěšit. Zkoušel to, myslím, ale čím více ji utěšoval, tím více paní Bremmilová truchlila a tím méně spokojen se začínal pan Bremmil cítit. Jisté je, že oba v té době potřebovali něco, co by je z tohoto stavu vyléčilo. A také se jim léku dostalo. Nyní se již nad tím může paní Bremmilová usmívat, ale tehdy jí věru do smíchu nebylo.

Nuže pomněte a vězte, že na obzoru se vynořila paní Hauksbeeová, a kde se tato žena objevila, tam se vždy schylovalo k nějakému skandálu. Však jí také ve městě přezdívali „Kometa“. Pokud si vzpomínám, opravňuje ji k tomuto přívěskovi přinejmenším pět událostí. Byla to drobná, snědá, štíhlá až pohublá žena s velkýma neklidnýma temně modrýma očima a s vystupováním, které co do roztomilosti nemělo obdoby. Stačilo jen vyslovit její jméno na odpoledním čajovém dýchánku a jedna každá z žen přítomných v místnosti již byla na nohou a pohovořila o ní, pravda, ne právě nejlichotivěji. Byla to žena chytrá, vtipná, okouzlující, zastíňující mnohé svého druhu, měla však v sobě plno ďábelské potměšilosti a rošťáctví. Přesto dokázala být někdy milá, dokonce i k příslušníkům svého pohlaví, ale to by byl jiný příběh.

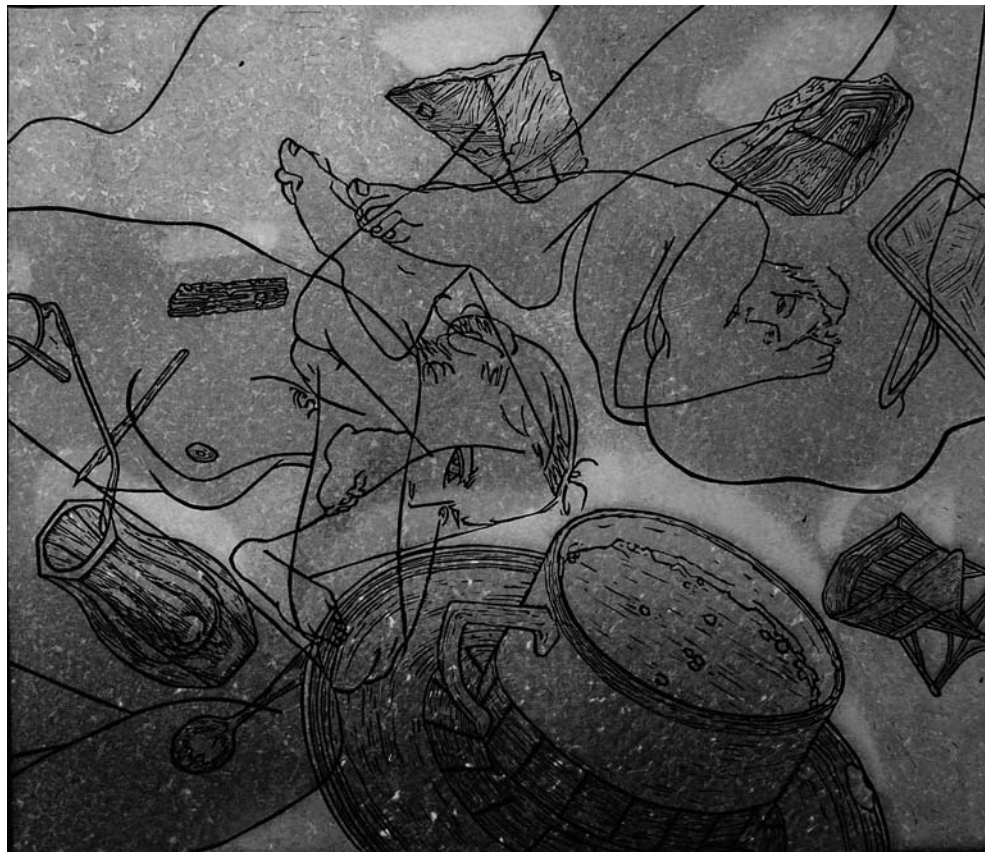
Bremmil se zotavil z bolesti po smrti děťátka i z pocitů nespokojenosti, které následovaly, a paní Hauksbeeová se jej zmocnila. Tato žena neshledávala žádné potěšení v tom,

že by se snad tajila svými zajatci. Zmocnila se Bremmila veřejně a byla si vědoma toho, že veřejnost o tom ví. Brával ji na projížďky, chodil s ní na procházky, zval ji na pikniky, ba i na večere k Palitimu, až lidé pozvedali obočí a pronášeli: „Otřesné!“ Paní Bremmilová zůstávala doma, v rukou převracela šatečky po mrtvém děťátku a ronila slzy do prázdné kolíčky. O vše ostatní přestala mít zájem. Ale tu osm milujících a navýsost laskavých přítelkyň jí v plně šíři vysvětlilo její situaci, aby snad nebyla o tuto lahůdku ochuzena. Paní Bremmilová je v tichosti vyslechla a poděkovala jim za jejich dobrá slova. Nebyla sice tak mazaná jako paní Hauksbeeová, ale nebyla hloupá. Neřekla muži, o čem se doslechla, a co měla za lubem, si nechala pro sebe. A to si, prosím, zapamatujte. Vždyť ani výčitky, ani nářky adresované manželovi nepřinesly ještě nikdy nikomu nic dobrého.

Když byl pan Bremmil doma, což nebývalo často, choval se ještě pozorněji a láskyplněji než kdykoli předtím, a to ho prozrazovalo. Laskavostí chtěl ukonejšit jak své špatné svědomí, tak paní Bremmilovou. Nedařilo se mu ani jedno, ani druhé.

A tehdy přišel dopis: „Pobočník Jejich Excelencí Lorda a Lady Lyttonových si dovoluje pozvat manžele Bremmilovy na slavnostní večer v Peterhoffu 26. června v 19,30.“ Slovo „Tanec“ bylo vytištěno v levém dolním rohu.

„Nemohu jít,“ řekla paní Bremmilová, „je to příliš brzy po tom, co naše ubohá Florienka..., ale tím se nemusíš vázat, Tome.“ Tehdy mluvila upřímně. Pokud jde o něj, prohlásil pan Bremmil, půjde. I když jen proto, že je nutné, aby se ukázal ve společnosti. V tu chvíli nemluvil upřímně a paní Bremmilová to věděla. Tušila – a když žena něco tuší, je to mnohem blíže pravdě, než když muž něco s určitostí ví –, že byl rozhodnut tam jít již od počátku. S paní Hauksbeeovou. V klidu se posadila a začala přemýšlet. Výsledkem jejich úvah bylo poznání, že vzpomínky na mrtvé dítě nemohou být cennější než láska žijícího manžela. Vymyslela plán a vše vsadila na něj. V té hodině si uvědomila, jak dokonale zná svého muže, a na tomto vědomí svůj plán postavila.

Vít Ondráček, Soukromý vesmír, korek a lino, 2008

„Tome,“ řekla jednou, „šestadvacátého jdu na večeri k Longomorovým. Snad bys mohl ten den povečeřet v klubu.“

A tak byl Bremmil ušetřen námahy vymýšlet si výmluvy, aby se mohl toho večera vzdálit z domu a strávit jej ve společnosti paní Hauksbeeové. Avšak kromě pocitu vděčnosti ozvalo se v něm i vědomí vlastní špatnosti a nicotnosti, což mu na mou věru mohlo pouze prospět.

V pět hodin odebral se na svou obvyklou projížďku. Asi v půl šesté přišel na adresu paní Bremmilové objemný, do koženého obalu zabalený koš od „Phelpse“. Paní Bremmilová byla ženou, která se uměla oblékat. Však také nestrávila týden nad stíhem těch šatů a nedala si je zabrat a nabrat, olemovat a zřasit jen tak pro nic a za nic. Byly to skvostné šaty – a přesto poněkud smuteční. Nedokážu je popsat, ale vypadaly přesně jako to, čemu se v módních časopisech říká „kreace“, róba, která vás uhodí přímo do očí a naprosto vám vezme dech. Paní Bremmilová neměla mnoho odvahy k tomu, co hodlala podniknout, nicméně jak jen pohlédla do zrcadla, s uspokojením si uvědomila, že tak dobře ještě nikdy nevypadala. Byla vysoké postavy, světlolasá, a když chtěla, dokázala se nést přímo spanile.

Po večeri u Longomorových se vydala na ples. Přišla poněkud později, a sotva vešla, potkala manžela zavěšeného do paní Hauksbeeové. Celá uzarděla z toho setkání, kvapem obstoupená houfem mužů, kteří ji žádali o tanec, vypadala kouzelně. Kromě tří přislíbila všechny tance, pouze tři kolonky v jejím tanečním pořádku zůstaly nevyplněné. Jen jednou střetla se paní Hauksbeeová s jejím pohledem a poznala, že nastává boj. Již od samého počátku byla paní Hauksbeeová v tomto zápase v nevýhodě, protože až příliš často dávala pocítovat Bremmilovi svou nadvládu a jemu to už začínalo jít proti srsti. Navíc nepamatoval, že by kdy viděl svou paní tak půvabnou. Sledoval ji ode dveří, zíral na ni na chodbách, když se procházela se svými tanečnicí, a čím více na ní mohl oči nechat, tím více jí byl uchvácen. Jen stěží mohl uvěřit, že toto je ta žena se zarudlýma očima, která v černém županu kropí slzy do čaje při snídani.

Paní Hauksbeeová se činila, seč mohla, aby jej udržela při sobě, avšak již po dvou tancích přeběhl Bremmil ke své ženě a požádal ji o tanec..

„Bojím se, že jdete příliš pozdě, vážený pane Bremmile,“ řekla a v očích se jí zablesklo.

Úpěnlivě pak prosil a žádonil alespoň o jediný. Milostivě mu povolila pátý tanec – waltz. Naštěstí i v jeho tanečním pořádku byl ještě volný. Tančili spolu a sálem proběhlo vzrušení. Bremmil měl matnou představu o tom, že jeho žena umí tancovat, ale nikdy by nepředpokládal, že tančí tak božsky. Když hudba dohrála, požádal ji o další tanec – a nebyla to oprávněná žádost manžela, ale pokorná prosba.

„Ukaž mi svůj taneční pořádek, drahý,“ vyzvala jej paní Bremmilová. Podával jí ho s výrazem zlobivého školáčka, jenž vytahuje zpod lavice zapovězené bonbóny a odevzdává je učiteli. Přemíra písmen „H“ byla rozeseta po celém listě. Jedno „H“ bylo i u kolonky „banket“. Paní Bremmilová neřekla ani slovo, jen trochu pohrdavě se usmála a tužkou zaškrtila sedmý a devátý tanec. Nad písmeno „H“ vepsala své jméno – v něžné zdrobnělině, kterou neznal nikdo jiný než ona a její manžel – a taneční pořádek mu vrátila. S úsměvem mu pak pohrozila prstem a povzddechla si: „Ach, ty blázne, blázínku jeden!“

Ta slova zaslechla i paní Hauksbeeová a nezbylo jí než přiznat si svou porážku. Bremmil přijal s vděčností oba tance. Sedmý protancovali, devátý proseděli v jednom z těch malých altánků na zahradě. Co tam pan Bremmil své manželce povídal a co pak ona na to, do toho nám vsutku nic není.

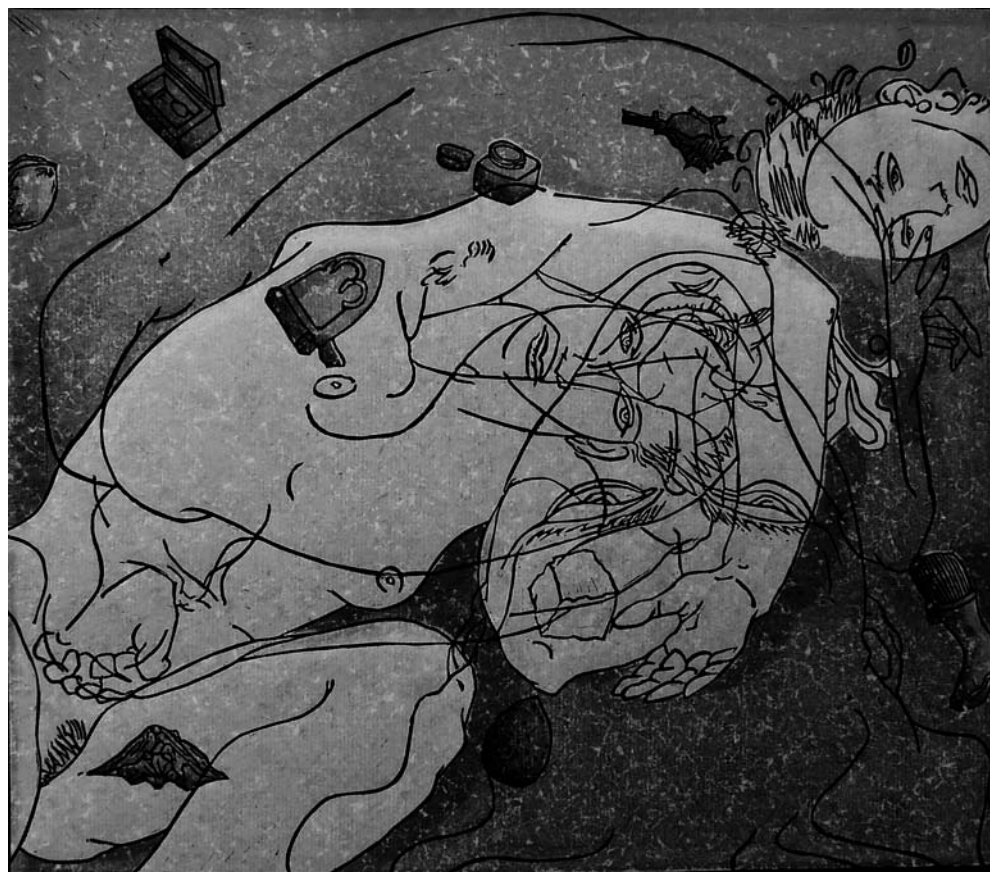
A když potom hudba spustila řízný „Rostbíf ze staré Anglie“, oba se měli k odchodu. Paní Bremmilová se odebrala do šatny a pan Bremmil se začal shánět po kočáře. V tom se před ním objevila paní Hauksbeeová a povídá: „Předpokládám, že spolu jdeme na banket, pane Bremmile.“ Bremmil zrudnul a zatvářil se dosti hloupě. „Tedy – ehm. Odcházíme se ženou domů, paní Hauksbeeová. Myslím, že tu došlo k jakémusi omylu.“ Jakožto muž byl přesvědčen, že vina za celou tuto patálii spočívá výhradně na bedrech paní Hauksbeeové.

Paní Bremmilová vyšla z šatny. Na sobě měla plášť zdobený lemem z labutího peří a kolem hlavy bělostný „obláček“. Vypadala skvěle a měla na to právo. Manželé pak společně vykročili do noční tmy.

Tehdy se ke mně obrátila paní Hauksbeeová. Ve světle lucerny vypadala poněkud pobledle a přepadle. „Dejte na má slova, milý pane,“ řekla, „chytrého muže si osedlá i ta nejhloupější žena, ale jen ta nejchytřejší si poradí s hlupákem.“

Potom jsme společně odešli na banket.

Z angličtiny přeložil Jiří Josek

Vít Ondráček, Soukromý vesmír, korek a lino, 2008

jensen a lilie

5. KAPITOLA

Hospoda U Černoové Julie. Hospoda Klubu, kousek od starého pavlánského kláštera. Neměla hostinského a neměla oken. Uvnitř veliký sál s řadou vymožeností. Podlaha celá skleněná. V ní velké barevné žárovky v podobě obdélníků, v kterých černé nápisy označovaly jména monarchů. Od stropu visely v kruhu kolem čtverhranného stolu židle, označené číslem a jménem majitele. Stůl byl porostlý sklenicemi, které se automaticky nalévaly nejrůznějšími alkoholy. Polovina sálu byla přeměněna v černé, právě zorané pole. Klub do něho zaséval tabák na své speciální cigarety, uprostřed voněl šípkový keř. V pravém rohu u černého žlabu klidně slintal ohromný vůl s bílou lysinou v podobě cípaté hvězdy na čele. Vůl mrvil pole. Byl oděn v bílou dámskou košilku, mezi voskovými rohy měl napjatou anténu. Choval se pokojně a neslyšně. Stěny byly polepeny různými hesly abstinencismu a pacifismu. Na stromě jména všech ctností a veliký manifest lásky bliženské.

Vůl žil v rohu napravo od dveří. V koutě nalevo stála kostra ženy, oděná v satební úbor nevěsty, na hlavě myrtový věnec, jemný závoj, celá bílá. V rukou držela kartu. Červené eso. Na straně proti dveřím spalo dvanáct černých postelí. Peřiny byly nafouklé voňavkami. Na povrchu se hemžily nalepené karty. S nimi hráli členové Klubu ve snu hry velmi složité a odvážné. Značně veliká místnost se dala rozdělit v řadu světlic pouhým stisknutím knoflíku, kdy se ze stropu neslyšně spustily svislé stěny a rozsekaly prostor v libovolný počet místností.

Po podlaze se válela spousta nejrůznějších masek, umělé řadky všech velikostí, umělé ruce, zuby, hlavy, lýtka a kolena hned vedle prázdných lahví a roztrhaných obrazů panujících politiků.

V pravém rohu proti dveřím po volové levici kruhový bazén. Ve stěně řada kabin se sprchami a místnosti určené pro sporty. Na černé hladině bazénu bílá lodička s ampliíonem. Na zábradlí váza sedmikrás.

Uprostřed místnosti motocykl se sidecarem. Na nohou kostry psi budka; v podobě krásného psa tam chovali vzácnou želvu.

Hodiny v podlaze. Ručičky stojí, číselník se pomalu pohybuje. Kukačka kuká něžné ticho. Soumrak automaticky rozsvěcel lampy.

Celek byl lahodnou disharmonií nesmyslů.

Nemocný Klarinet spal. Jeho obrovské nohy padaly z postele na zem. Malinká hla-

vička ležela v kartách jako zrnko prachu. Oddechoval trhaně, rukama mu cukalo.

Sál mlčel. I ampliíon mlčel. I vůl s bílou lysinou mlčel.

Světla v podlaze mrkají. Pes-želva spí, s hlavou položenou na přední natažené nohy. Šípkový keř uprostřed pole rozkvétá. Kostra obrací kartu.

Přišli.

Před vchodem zahrál Klub smuteční pochod. MacDonald troubil na měch, až se Klarinet probudil. Vyskočil z karet jako skvělá výhra a otevřel. Ampliíon Svaté Anny chrchlal Paříž. Flašinet pana Kaničky drnká Noc májovou.

Tak vešli do sálu, jeden za druhým.

Vůl vstal a pomalu otočil hlavu. Johanka mu dal seno a kalíšek vína. Job se ještě venku honem levým uchem vysmrkal a vešel poslední. Rafael na svém malém autu vjel na zvláštní plošinu v podlaze, pohnul rukou a cosi ho zvedlo nahoru ke stropu mezi židle. Ostatní obstoupili nemocného Klarinetu, mile se ho poptali po zdraví a vylezli i s ním na visutá sedadla kolem stolu mezi podlahu a nebe.

Oči zahořely, sklenice se zarděly vínem. Rty se pomalu potopily do alkoholu. Wilson, protože měl obě ruce pravé, pil dvě sklenice.

Za chvíli se vrátil Nihilista.

Židle se spustily k zemi, Klub obřadně pozdravil. Muž v masce pohladil vola po pevném hřbetě, umyl si ruce a vyhoupl se nahoru.

Za přátelského hovoru, smíchu a šepotu všech přítomných kostra v rohu upustila kartu, motocykl se tiše rozehrál, šípkový keř krásně rozvířil. Haslo světlo za světlem. Vůl klesl. Lampy radioaparátu pod šípkovým keřem zažhnuly. Ampliíon v bazénu se vyplnil čímsi bílým. Roste, roste. Z mahagonové dutiny se pozpátku vysypala první labuť. Spadla do černých vln, zašplouchala bílými křídly a potopila se. Dnes ponejprv. A potom druhá, hlavou napřed. A třetí, čtvrtá, desátá, stá... Proud labutí padal z ampliíonu a labutě se jedna za druhou v tempu rychlejším a rychlejším potápěly a beze stopy mizely v černých vlnách.

Klub u stolu žasl. Ruce s banány umdlyly u rtů. Strnuly oči i ruce.

Byla to lyrická píseň. Hudba malířů. Smích ženy na loži. Báseň na vlnách.

Labutě řidly. Mezi nimi šla tichá melodie lásky. Poslední labuť. Poslední takt, poslední asonance. Klub vydechl. Ruce spadly od úst. Najednou plameny. Mahagonová lilie se vzňala. Ještě jedna labuť. Vykřikla.

Bolestný skřek.

A labuť s křídly na konci spálenými prudce vylétla z plamenů, vznesla se vrávoravě nad vodu... a dál do sálu, kde se potácěla zoufale křičíc a hlavou a hořícími perutěmi narážejíc na stěny. Uhodila do tváře bledého Nihilistu a rázem spadla na skleněnou podlahu, bijíc křídly ještě a ještě. Pak se jí krk narovnal, utlala hlava ležíc na zemi se několikrát obrátila, jako by brousila zobák. Zděšené oči se rvaly z hlavy. Pádem se uhasily plameny na křídlech a ta jen pomalu doutnala. Blíž k tělu. Blíž k duši. Pak se i hlava zastaví, krk na skle se nepohne. Opálené křídlo se zvedne a uhodí. Levé. Pravé. Mdlé škubnutí. Konec. Konec...

Klub mlčí bez pohnutí. Proč běžet dolů, proč hasit plameny, když smrt přišla dřív než zrození, když labuť zhasla, aniž zaskvítila, když se všechno řítí na její trosky a bez milosrdenství je drtí, proč plakat, když hned potom nemůže následovat smích a labuť se zemřelýma očima už stejně nezazpívá...

Seděli dlouho, mlčíce s rukama na prsou zkříženými. Neznali slov. Neznali pohybů. Neznali jmen. Lodička se naklonila. Voda vtekla dovnitř. A víc. A víc. Lodička se zvrací.

Josef Kocourek

Vít Ondráček, Měla jsem sen, ilustrace k Josefu Kocourkovi, lino, 1984

Pak mizí naráz. Vlna přihlídí místo, kde plula. Hřeben vteřin tiše přičeše rozvlněné kštic vody.

V temném rohu zahučí vůl. Jeho nohy se zlomí. Těžce padne. Hvězda na čele se roztrhne o zeď. A nikde světlo. Lampa za lampou hasne. Už svítí jenom jména ctností. Kostra v rohu vzdychne. Závoj před kamennými rty se vyklene a zase klesne. Motocykl mlčí. Šípkový keř vadne. Květy padají. Masky na zemi se slézají na jednu hromadu. Sidecar se ulomí a převrhne. Pes-želva zaleze do nohou kostry a zakucká se.

Klub mlčí.

Miláčku, kam jsi šel?

Zhaslo poslední světlo. Poslední nápis se vepsal do tmy.

Tma.

Veliká tma, v ní nerozeznáš hor ani údolí. V níž se přiblíží všechno vzdálené a nena-jdeš nic, co jsi v té dálce vídával. Tma, jako když bafne pes. Tma, jako když bafne peklo.

Klub ve vzduchu. Tma.

Druh nevidí druhu. Ruka se zvedne a roztržitě hmatá v černé řidlině. Narazí na studenou tvář a bázlivě odskočí. A už se nepohne, jak se bojí. Toto se opakuje. Se všemi. Strach se zmocní všech. Z ničeho. Tma mezi nimi jako děravá zeď z uhlí.

Labuť dole na podlaze doutná.

Křídla jsou sežrána. Drobné jiskřičky odletují do milimetrových vzdáleností. Spálené peří voní a zkrucuje se. Zježené brky podepisují do tmy smrt.

Najednou se od stropu neslyšně spustí židle a na podlahu z ní vypadne muž. Padne. Nepohne se. Usne únavou. U stropu visí ostatních jedenáct jako černé hrozny. Vino-braní se blíží.

Labuti doutnají ramena.

Druhá židle spadne. Muž sleze na podlahu a usne. Pak třetí. Za hodinu pátá. Vinný keř u stropu opadá. Tma tma tma.

Labuť doutná v úžlabí mezi řadry. Její hlava je pokojná. Tma se šplouchá v studeném bazénu. Vůl jde do hor. Kostra svítí. Sen nepokojně míchá karty na peřinách. Hráč nejde.

Půlnoc. Číselník se zastavuje. Koulí se den. Hvězdy zazděné v široké věže tmy se ještě nezjevují. Půlnoc. Polovina tebe a mne. Vaše fotografie. Myslím na vás, půlnoci! Polovina tebe a mne. Půlnoc.

Půlnoc.

Kolem labutě jedenáct spících. Dvanáctý nedozrál. Jeho ruce jsou rozpažené. Jeho tvář je bílá. Ne dnes. Tma. Půlnoc. Ten dvanáctý nejde. Ten se dnes nevyspí. Kdybyste věděla! Jste oranžovou linií lásky. Mlčíte, že? Půlnoc. Ani to, ani to. Kyvadla zkracují dráhy svých výchylek. A pak se zastaví svisle. Ani to, ani to ne. Ten dvanáctý se dnes nevyspí. Nelitujete ho? Půlnoc. Tma.

TMA.

Pes. Vůl, Kostra. Ani to, ani to ne. Kyvadla mlčí svislá...

Na ulici kolem tohoto domu přejde člověk. Pak ticho. Pak zase kdosi jde. Prostitutka. Opře se o zeď. Nikdo. Nikoho. A hvězdy nepřicházejí.

Uvnitř ještě tma.

Půlnoc.

Kyvadla mlčí svislá.

Pes před boudou se vztyčí a ohlédne se. Nepohnutě. Pak se pomalu několik kroků rozejde a zase se zastaví. Otočí hlavu. A zase jde dál a jde neustále. Při zdi. V rohu překročí vola. Otrže se do krvava o šípkový keř. Dál dál. Je veliký a černý. Jeho kroky jsou tiché a neslyšitelné. Jde k labuti. Labuť doutná černě, červeně a bíle. Na začátku krku. Věneček jisker. Pes nad ní natáhne hlavu. Olízne jiskry. Uhasnou. Obrátí tlapkou labuť a pomalu přetře peří mokřým jazykem. Odskočí. Odejde k bazénu. Napije se. Otočí hlavu. Odejde. Rychle přeskočí ležící muže a schoulí se do boudy.

Jak dlouho ještě?

Nevíte? Kyvadla se pohnula. Nový den. Tma. Sen uhodil kartami. Nebylo dnes hráčů. Lože jsou dutá. Dnes právě, dnes.

Rozsáhlá próza Jensen a lilie, dokončená 9. 12. 1926, patří k nejstarším dochovaným textům Josefa Kocourka. Krátkou ukázkou otiskl Host č. 3-4/1996 v rubrice Z nepaměti, celý text byl zatím vydán pouze v malonákladové xeroxované edici Pakárna (Nová Paka 1998).

Josef Kocourek za klavírem

milostný příběh konvalinky

Vít Ondráček, *Mulatka Gabriela, malba plamenem, 2008*

Nad předním sklem autobusu Karosa vpravo byla cedule s výrazným nápisem ZÁJEZD a zfušovanou kresbou Ferdý mravence s červeným šátkem posetým bílými puntíky na krku. Hubu měl nakřivo, pokus o úsměv se nezdařil; nebyl veselý ani optimistický. Byla to lež, autobus nebyl zájezdový, vězni na zájezdy nejedí. Bývají převáženi po stanovených trasách do stanovených míst. Ocitli jsme se ve světě, který existuje vedle našeho světa; v utajovaném souostroví policejních zařízení, soudů, věznic a táborů, v souostroví mlýnů, které melou lidské skutky na prach trestu, aby spravedlnosti bylo učněno zadost.

Autobus zaštitěný nepovedeným Ferdou byl přistaven na vězeňském dvoře a dozorcí do něj skládali vězně oblečené – pro zmatení veřejnosti – do civilních šatů. Jejich obličej a ostříhané vlasy však veřejnost nezmatly zcela, jen ji zpochybnily. – Co je to za divný autobus? Co je to za divné lidi... Nebyli spoutaní a v rukou na klíně drželi pytlíky se svačinou. Jí se na povel.

Jenom Konvalinka držel na klíně pytlík se svačinou ve spoutaných rukou. Přivedli ho naposledy a posadili tak, aby na něj dobře viděli jak zepředu, tak i zezadu, aby na něj, kdyby se o něco pokusil, doskočil pes. To měl za to, že se kdysi rozběhl. Byl to tenkrát momentální nápad, nebo spíš pudové jednání, zkrat, nebyl to útěk, jenže spravedlnost jeho vzlet útekem nazvala. Zahlédl pootevřenou bránu a nohy se mu samy rozběhly. V tu ránu brána zase zaklapla. Ani psa nemuseli odvazovat a cvak! Na zápěstích mu zaklapla klepeta. Od té doby mu nasazují pouta, kdykoli ho po cestách spravedlnosti přemísťují z jednoho kriminálu do druhého, od soudu a k soudu... Protože mu do papírů vrazili výrazné razítko ÚTĚKÁŘ. A to mu zůstane nadosmrti.

Nadosmrti? Do konce života? – Jaký zločin spáchal ten plachý, mírný člověk? Copak někoho zabil? – Ne, nikoho nezabil, nemá na to buňky, není v něm zloba ani nenávist, dokonce v něm nehodá ani chamtivost a touha po majetku. Konvalinka je úporný, osudem stížený nešťastník, důsledný ve svém konání. A proto se vrací. Ledva je propuštěn, znovu se ocitá na cestách spravedlnosti s okovy na rukou. Jako by život mimo zdi, s volnými rukama, ani nebyl pro něj; jako by se to bez šedivého munda, bez jídla z ešusu, bez mříží v oknech a zarýglovaných dveří nedalo vydržet. – Ale není tomu tak, raději by zůstal venku, raději by v barevném světě potkával ženy: v ulicích, v obchodech a v parcích, v hospodách

a v kině, na každém kroku. Ženy – záhadné bytosti... Mají to, po čem se touží, každá to má, ale jemu, Konvalinkovi se toho nikdy nedostalo, nikdy nebyla příležitost, nikdy se nepoštěstilo. – Ledva se nadechne, už ho zas odvážeji v klepetech: nejdřív na záchytce, tam ho nechají vyspat, pak na policejní stanici, protokol, cela předběžného zadržení – cepézka. Pokaždé to samé. Do tří dnů na něj prokurátor uvalí vazbu. Uvalí... Vazba se uvaluje. Když to sotva plnoletý uslyšel poprvé, strašně se vyděsil: – Uvaluji na vás vazbu! – Očekával balvan, který se odkudsi přivalí, povalí ho a zavalí a nikdo už ho z něj neodvalí. To má za to, že se provinil. Ale nic se nepřivalilo, jen mu vyměnili poblitě kalhoty, košili a svetr za vypranou erární teplákovou soupravu a odvedli ho do jiné cely, mnohem čistší, pro obviněné, na něž byla uvalena vazba.

Tenkrát, když to bylo poprvé, zubili se tam na něj dva chlápci, také v hnědých teplácích – Bydžovský a Kvitko, zločinci z povolání. Bydžovský byl king a Kvitko byl jeho čimelíkem; to znamená, že uklízel celu, myl kingovi ešus, stlal mu lůžko, balil pro něj cigarety, škrábal ho na zádech a ve všem mu přitakával, protože Bydžovský byl king a Kvitko čimelík. Oba měli radost, že se tu objevil Konvalinka, pohledný chlapec, ale radost Kvitkova byla mnohem, mnohem větší. Protože od této chvíle už nebyl čimelíkem; od této chvíle byl čimelíkem Konvalinka a směl sloužit oběma. A při zábavné hře na tašku a mamku byl od této chvíle pokaždé mamkou Konvalinka. A ti dva byli pokaždé tašky – nejdřív Bydžovský a po něm Kvitko, podle spravedlnosti. Poprvé Konvalinka nechápal, co se děje, když si Kvitko stoupl ke dveřím tak, aby hlavou zakryl špehyrku a Bydžovský vyndal ze skříňky kelímek se sádlem. Vždyť chleba už přece snědli. Vůbec se mu to nelíbilo, ani trošku, když mu Bydžovský a po něm Kvitko funěli za zády, ale kriminál není pionýrský tábor, co se dá dělat, to se musí vydržet. Zdá se, že byl docela dobrou mamkou i přesto, že ho to nebavilo; zatínal zuby a myslel při tom na ženu. Neměla jméno ani přesnou podobu, byla však úžasně krásná, přesmíru vybavená a docela nahá. V noci za Konvalinkou přicházela na slámník s červenými ústy a zavalila ho jak těžké, sladké břemeno, zatímco ti dva ukojení tatíci spali pokojným spánkem nespravedlivých zločinců. – Co by se stalo, kdyby takto potkal ženu ve skutečnosti? Co by se pak stalo se světem? Snad by se rozprskl na všechny strany a jemu, Konvalinkovi, by narostla křídla.

Souostroví spravedlnosti opatřené zdmi a mřížemi, hlídané psy, obušky a samopaly má své utajené, spolehlivé zpravodajství: telegraf a kurýry, koně a poštovní holuby. Konvalinka ještě nebyl řádně odsouzen a všude už o něm věděli, že je dost dobrou mamkou: zbytečně neremcá a nechá se přemluvit, aniž by bylo třeba zacházet do krajnosti, panu veliteli si nestěžuje. – A tak měl Konvalinka vždycky co kouřit, vždycky měl dost cukru a čaje a všichni ho měli rádi.

První trest nebyl dlouhý, po roce byl zase venku a těšil se dobrému zdraví. Když kráčel po ulici od nádraží domů k mamince, potkával samé ženy, jenom ženy a všechny se na něj smály, všechny byly rády, že je volný. Jenže druhého dne už se opět schlíple loudal po cestách spravedlnosti; nad ránem ho odvezli v policejním autě na záchytce a v poledne s poblitou košili seděl v cepézetce. Když na něj třetího dne uvalil prokurátor vazbu, věděl, že to nic není, že ho nic nezavali, to se jenom tak říká v právníké hantýrce. Věděl také, že tak je to správně, tak že to bude už napořád. Už je z toho stereotyp: rána – kriminál, rána – kriminál... zločin – trest, zločin – trest... s tím se nedá hnout. Když se cosi takového jednou pustí, je to navždycky. Ledaže by zázrak... Ošemetná věc, ačkoli se zázraky někdy dějí, nedá se s nimi počítat. Kdyby to byl aspoň pořádný zločin, za jaký se dává pořádný trest, něco neslýchaného, obdivuhodného nebo aspoň zajímavého, aby to stálo za zmínku; nebo kdyby se Konvalinkovy činy obměňovaly, kdyby byl zavírán pokaždé za něco jiného, pestřejšího, barvitějšího: třeba kdyby se nechal zamknout přes noc v řeznictví nebo kdyby vyloupil spořitelnu s lyžařskou kuklou přes obličej, kdyby praštil poštačku s důchody pro stařečky olověnou trubkou do hlavy... Pak by ovšem v souostroví spravedlnosti znatelně stoupla jeho cena a v zábavné hře na tašku a mamku by si mohl konečně zahrát také jinou roli, nežli obvykle... Jenže Konvalinka se držel úporně svého a necouvl ani o milimetr. Nemohl jinak. Jeho neustále se opakující kousek nebyl totiž činem, nýbrž příhodou: Konvalinka nic nespáchal, jemu se to přihodilo. – Ani ten útěk na začátku nebyl záměrný. Vrata byla pootevřena a Konvalinkovy nohy se samy rozběhly.

Také tentokrát, jako vždycky, zavřeli Konvalinku za rozbité sklo. Kráčel po chodníku od nádraží domů k mamince a zas potkával jenom ženy; když zvedl oči, létaly ženy i po obloze, jako andělé, ale žádní andělé to věru nebyli. Byly to ženy! Už se to nedalo unést, musel se uchýlit do hospody.

Číšník měl upatlanou vestu, ale pivo bylo dobré a vzácné, v souostroví spravedlnosti se pivo nečepuje. Jenže také sem, do hospody, ženy za ním přicházely, sedaly si k vedlejšímu stolu, cinkaly lžičkami v šálcích s kávou a dívaly se na něj, jak pije pivo, jak si objedná další, jak pije jedno za druhým a prokládá to rumem, přívětivě se na něj usmívaly červenými ústy a ponoukaly ho, aby jen pil dál, jinak že odejdou a nic z toho nebude, už nikdy se k němu nevrátí. To přece nemohl dopustit! – Když ho pak upatlaný číšník vyhodil na chodník, zástup žen ho nezradil, následovaly ho všechny, zvedly ho z chodníku a do oušek mu červenými ústy šeptaly: – Ještě jsme přece neskončili, noc je dosud mladá, ještě budeme pít, Konvalinko, a když se opijeme, však ty víš, ty jeden Konvalinko, co bude pak... – Jak se opít, když ten umatlaný číša nenaleje a peníze jsou fuč. – Však ty si víš rady, Konvalinko, není to poprvé, říkají červená ústa, Konvalinka je borec, vždyť Konvalinka umí! Jedna z těch úžasných mu podává kámen, pořádý šutrák, aby pasoval do ruky. Posledně to byla dlažební kostka, předtím kus cihly, poprvé betonová dlaždice. Konvalinka kámen potěšká a neváhá ani chvíli. Rozpráhne se a mrsk...

Ivan Binar

Výborně, Konvalinko, to byla šupka! Ruka už drží láhev sektu, protože jediné sekt je to pravé. Posledně to byla prostějovská starorežná, předtím vodka z Božkova, poprvé sladká griotka. Hrdlo urazí o zeď, napijte se, ženy krásné, vždyť noc teprve začíná, nejdřív ty, Konvalinko, udatný hrdino, co když je to otrávené, co když nás chceš uspat a potom zneužít, tak dobře, abyste věděly, moje krásky, že jsem poctivý chlap, že to s váma dovedu, všechno v pořádku, do dna, Konvalinko, však je tam flašek dost, než to vypijem, než začne svítat, než přijdou... My o vlku a vlk v policejním autě. Už jsou tu, už přijeli, už s ním zas uhánějí po cestách spravedlnosti.

Dva roky nepodmíněně, co jiného. Ve lžizážezdovém autobusu jsou ještě dvě místa volná. Na koho se čeká? Věznové naskládání uvnitř mají na klíně balíčky se svačinou, ale jíst je povoleno až na pokyn strážců. Čekají mlčky, mluvit zakázáno. Žádný z nich neví, kam ho vezou, může se jenom dohadovat. Nevstávat, nekouřit, žádné prudké pohyby. Dva samopalníci vzadu, dva vpředu obrácení do útrobu autobusu, německý ovčák na podlaze předstírá netečnost. Tak na koho se čeká? – Dámy přicházejí nakonec. Zlodějky? Vražedkyně? Prostitutky? Jedna je starší, v pomačkané sukni a zvalené halence, s vyteťovanou tečkou pod levým okem, předstíranou černí vlasů zrazují dorůstající šediny, truchlivá podívaná. Ta druhá je mladá a rozkvetlá jako jarní louka, v rozpínacích letních šatičkách nad kolena, mezi řadry cestička do tajemných hlubin. Teď by měl autobus uznale hvízdnout a zatleskat. Jako by se stalo. Udělal by to, kdyby směl. Tahle dívka má stejně jako utěkář Konvalinka na rukou... Ale v tomto případě tomu říkejme raději náramky. Ocelové náramky na zámek; při prudších pohybech se svírají, zařezávají se do zápěstí. Řekněme, že vyzývavé poběhlci přesto náramně sluší. Je srpen a ta dívka sem přináší slunce ve

Ivan Binar (nar. 25. 6. 1942 v Boskovicích) absolvoval Pedagogický institut v Ostravě, poté pracoval jako učitel základní školy. Na začátku 70. let byl z politických důvodů rok vězněn. Po podepsání Charty 77 a po nátlaku StB odešel do ciziny. Od roku 1983 pracoval v rádiu Svobodná Evropa zprvu v Mnichově, od roku 1994 v Praze. Debutoval *Knížkou o tom, jak pan Bouda s cirkusem se světem loudá* (1969), po níž následovaly prózy *Kdo, co je pan Gabriel?* (1974 samizdat, 1978 knižně). *Rekonstrukce* (1977), *Kytovna umění* (1988 a 1991), *Den, kdy slétly vlaštovky* (in: *Tři prózy z trezoru*, 1990). *Jenikova práce* (1996), *Ohrada* (1997), *Sedm kapitol ze života Václava Netušila aneb S kolem kolem světa* (2000) a kniha pro děti *S kouzelníkem do světa* (1997).

Vít Ondráček, Akt, malba plamenem, 2002

vlasech, pšeničné pole přede žněmi. Posadili ji na krajní sedadlo, kousek od Konvalinky, mají to k sobě přes uličku. Aby ti dva spoutání útekáři byli bdělým strážcům na očích, aby je měl pejsek na doskok, na cvaknutí zubů. – Teď už mohou konečně vyrazit.

Eskorta projela městem, nikdo nemával a zamířila výpadovkou k Olomouci. Ačkoli jim to nikdo neprozradil, věděli, že v olomoucké věznici přespí. Vždyť vyrazili v pozdním odpolední. Jeli unavenou krajinou vrcholícího léta a mezi ocelovými náramky krásné poběhlce a Konvalinkovými klepety začaly proskakovat neviditelné jiskry. Ti dva se najednou ocitli v silovém poli, na něž byli dozorci se samopaly i se psem krátkí. Vpředu jelo nenápadné osobní auto se zamaskovaným kulometem namířeným dozadu na Ferdu mravence, za autobusem gazík s dalším kulometem. Tímto neměnným způsobem jezdila eskorta po neměnné cestě spravedlnosti už léta letoucí: v Olomouci večere a přespaní, v Pardubicích čurání a cigareta, Pamprlík v Praze je rozcestím. Na Pankráci pobudou tři dny, sjedou se tam eskorty z celé republiky, eskortní cely se začnou plnit vězni ze všech koutů naší vlasti, a když jich

bude tolik, že budou v celách svisle namačkáni na sebe, další autobusy je rozvezou do míst určení: na Bory, do Vinařic, Minkovic, Ostrova nad Ohří a na další ostrovy v souostroví spravedlnosti. Tohle má Konvalinka v malíčku, nejede tudy poprvé. Jenže tentokrát jako by všechno bylo jinačí, i když je to stejné. Tentokrát kousek od něj sedí zázrak v květovaných šatech.

V Olomouci spali na podlaze bez slamníků, zato k večeri byla krupičná kaše se skořicí, a kdo chtěl, dostal přidáno. Konvalinka si o přídavek neřekl. Ležel tiše jako pěna mezi smradlavými chlapy a byl někde úplně jinde. Když se rozsvítila noční žárovka, když odumřely kecy o žrádle, chlastu a o mrdání, zavřel Konvalinka oči, ale žádná z obvyklých žen s červenými ústy za ním nepřišla. Dnes v noci se mu zdálo o rozkvetlé louce a o pšeničném poli před příjezdem kombajnů.

V Pardubicích na dvoře ženské věznice museli všichni vystoupit, ženu a dívku odvedli do nenávratna, pro ně tu byla konečná. Muži na záchod, sníst svačinu, kouření povoleno. Všichni kouřili a dávali se vzhůru do oken věznice pro opačné pohlaví, za nimiž se občas mihla zakázaná bytost

v modré košili s modrým bíle puntikovaným šátkem na hlavě. S bolestí v podbřišku nastoupili do zájezdového Ferdy mravence a pokračovali ku Praze.

Tentokrát bylo všechno jiné i na Borech, kam Konvalinku zase přidělili, už potřetí. Při zoufalé hře na bezdětnou rodinu mamku už dělat nemusel, vždyť byl přece mazák. Když odpověděl po pravdě na otázku, kolik toho má odsezeno, sklapnul potenciální taťka jako kudlička a odvalil se jinam za štěstím. Právo taťky měl teď Konvalinka. Jenže ho nikdy nevyužil. Ani když za ním jednou v noci čiperný chlapec Vendulka vlezl pod deku a sám se mu nabídl, prý to má rád. – Šibuj, synku, do řiti, řekl mu Konvalinka a vystrčil ho z postele.

Ve vězení bývá spousta lidí všelijak pomařených; někteří si ve volném čase píchají do žil sliny nebo benzín, aby si přivodili flegmónu a dostali se na marodku, někteří polykají předměty – lžičky, vidličky a nože nebo kusy olověného potrubí –, aby se dostali do nemocnice, tam čas trestu ubíhá rychleji, jiní polykají spousty medikamentů, aby se dostali do jiné dimenze, další předstírají šílenství, učí se cizí jazyky, hrají ping-pong, čtou knížky z vězeňské knihovny nebo zvedají činky. Konvalinka krotil a cvičil holuby; na Borech jich žije spousta, měl z čeho vybírat. Když je zkontroloval a vycvičil, posílal je do Pardubic s dopisy psanými drobným písmem na cigaretovém papíře, přivázanými bílou nití k holubímú spárku:

Draha Drahuško!

Chlapi říkaly žesi kurva. Ja temu nevjeřim ale i kdybysi byla kurva mi to nevadí bo tě miluju tvuj Konvalinka

Z Pardubic mu holubí poštou přicházely odpovědi:

Milý Konvalinko,

chlapi toho nakecají nevjeř jim sou to drbi. I kdybyjsem byla kurva tak co. Už žádná nejsem a už nikdy nebudu protože i já Tě, miluju. Až nás pustí bude svadba v bílých dlouhých šatech s vlečkou ať, se holki poserou stekem i s družičkami.

Dosmrťi Tvá milující Drahomíra H.

Naštěstí bylo těch holubů na Borech dost, jeden by si při čilé korespondenci křídla ubrousil. Při dopisování a těšení se jeden na druhého uplynuly dva roky rychleji než tři dny, které bude muset Konvalinka čekat na

drahou Drahušku, než také jí skončí trest, než za ním přijede vlakem z Pardubic. Tři nekonečně dlouhé dny na svobodě!

Konvalinka zašel za sociální kurátorkou, jak mu velela povinnost propuštěného vězně; byla to dáma usměvavá, s pruhem modrých vlasů mezi tmavými – to jsou věci, to jsou věci, co si ty baby nevymyslí! –, dala mu dva papírky s razítkem. Jeden pro ubytovnu, protože maminka Konvalinková mezitím umřela, ani jí nemohl na pohřeb, když měl v papírech razítko ÚTĚKÁŘ. Útekáře na pohřeb nepouštějí, mohli by jim utéct. Teď neměl kam hlavu složit. Druhý papírek byl pro Novou huť, tam mu dají práci; lopatu, co jiného! – Hlaste se tam do týdne a hodné štěstí pane Konvalinka. Pane? Pane! – Na ubytovnu šel hned, Nová huť počká, práce není zajíc. Do skříně si pověsil silonový pytlík s majetkem a vykročil k nádraží čekat na Drahušku. Za tři dny mu vlak z Pardubic přiveze nevěstu. Bude mít dlouhé bílé šaty s vlečkou a s družičkami. Z Pardubic se ani přestupovat nemusí. – Z nádraží ho vypostrkovali dva policisté, protože neměl platnou jízdenku ani perónní lístek a místo občanského průkazu jim ukázal provizorní cár úředního papíru. Ven s ním, z nového nádraží, takový by jim to tu mohl pozvratet. Tři dny ať si na vlak čeká někde jinde. – Ale kde? Venku začalo pršet a do hospody nepůjde, ani na kofolu, ani schovat se před deštěm, hospoda je nebezpečná, hospodou to začíná.

A pak potkal staré známé: Bydžovského s Kvitkem. Před lety s nimi pobýval v jedné cele vyšetřovací vazby. Od těch časů, od počátků své dráhy galejníka, se s nimi nepotkal, ačkoli také oni se celou dobu potloukali po cestách necestách v souostroví spravedlnosti. Až teď, na svobodě. – To se musí oslavit, řekl Bydžovský a Kvitko už ho pevně svíral v podpaží. – Vždyť jsme přece jedna rodina!

Nad ránem, když měly zavřeno i noční podniky, podařilo se Bydžovskému a Kvitkovi před kvílením policejní sirény uprchnout a skrýt se v temných stínech noci. U rozbité výkladní skříně lahůdkářství našla hlídka jenom Konvalinku in flagranti, s lahví becherovky v ruce. Láhev měla uražené hrdlo a ruka byla celá zapaťlaná od krve.

VÝLOV

Původně jsem chtěl vylovit jako obvykle dvě tři rybky a každé věnovat po několika větách, ale nemohu jinak než poskytnout čerstvě přečtené knize celý dnešní prostor.

Usedám k textovému editoru bezprostředně po přečtení knihy *Devět let v pekle* (za její loňské vydání budme vděční nakladatelství Vyšehrad), autentického příběhu bulharské zdravotní sestry **Sněžany Dimitrovové**, a v krvi mi dosud pulzuje adrenalin, ve spáncích duní, myšlenky se chaoticky derou jedna přes druhou. Nebude se mi toto zamyšlení psát snadno a bude nutně jednostranné – nebojím se to přiznat. Ostatně sotva věřím, že by se našel čtenář s alespoň elementární úctou k druhému člověku, kterého by toto otřesné svědectví nechalo chladným a který by nepocítil touhu po spravedlnosti, po napravení spáchaných křivd, po odplatě v duchu biblického „oko za oko, zub za zub“.

Dimitrovové dokument je o to strašlivější, oč je aktuálnější: jakkoliv je pro oběti děsivou minulostí, na niž se snaží ze všech sil zapomenout (samozřejmě marně), pro nás ostatní je nebezpečně živým a současným mementem. Mementem, jež však – žel bohu – nebrání tomu, aby se něco podobného neopakovalo, a to i navzdory mottu knihy: *Aby se nic takového už nikdy nestalo*.

Sněžana Dimitrovová opustila v létě 1998 hospodářskou krizi a inflaci sužované Bul-

harsko, které se po pádu komunismu těžce vzpamatovávalo z přechodu na tržní ekonomiku, a jako dětská zdravotní sestra odjela za výdělkem do Libye. Poměry panující v nemocnici, kam nastoupila, byly jednoduše otřesné – hygiena vesměs žádná, stejně tak zdravotní osvěta, nekvalifikovaný personál, přísný pracovní režim... V prosinci byla Dimitrovová poprvé zatčena a obviněna, že rozšířila virus HIV a nakazila jím své dětské svěřence – ona: matka, nadto zdravotní sestra, která přijela s úmyslem pomáhat (mimo to, první případy onemocnění se objevily dávno před Sněžaniným příjezdem). *Mám se smát, anebo plakat? Muž oblečený jako gestapák a ten jeho nesmyslný povel „Příznej se!“, bylo by to k smíchu, kdyby nešlo o život. A tak se nesměju*. Role v tomto absurdním dramatu jsou nezvratně určeny: ona jako bezbranná oběť a proti ní stojící komisař, snažící se bitím a mučením získat přiznání. Týden strávený ve vězení je však jen kratičkou forbinou proti peklu, jež Sněžanu, její čtyři krajanky a jednoho palestinského lékaře zanedlouho čeká. Absurdita celé situace totiž ještě nedosáhla svého vrcholu, libyjská justice však mezitím svědomitě připravuje scénář fiktivního mezinárodního spiknutí a horlivě hledá falešné důkazy o vině obětních beránků, kteří mají sejmut hřích v podobě zákeřné choroby AIDS. A tak se Dimitrovová po krátkém pobytu na svobodě dostává svým věznitelům do rukou znova – je opakovaně vyslýchána, šikanována,

vysmívána, mučena elektrickým proudem, téměř umlácena. Rezignovanost a touha po smrti, jež by utrpení ukončila, se pravidelně střídá se vzepětími síly, vzdoru, urputného boje proti krivému obvinění.

Co je podstatné si uvědomit: Dimitrovová odsuzuje státní mašinerii, do jejíhož soukolí se dostala, nikoliv obyčejné Libyjce. Ty naopak popsala jako nesmírně přívětivé, pohostinné a přátelské etnikum, ačkoliv titíž lidé se později účastnili manifestací proti údajným vražedkyním, volající po jejich smrti. A soud jim ochotně vyhověl – pětičlenná „spiklenecká“ skupina je během veřejného přelíčení odsouzena k trestu smrti. Může být však bolest ze ztráty dítěte omluvou pro bezprávné jednání, může ospravedlňovat zvěrstva páchaná na nevinných obětech?

Diplomatické služby, jež mohly (ba přímo byly povinny!) nebohé ženy zachránit, v tomto případě naprosto selhaly a je otázka, co je horší: zda úsečně přímá odpověď bulharského konzula v Libyi, jenž naprosby o pomoc reagoval slovy „*Ať si ty kurvy pomůžou samy*“, anebo zákulisní tahání za nitky politickými čachrři a jejich bohorovná pasivita, blízká rezignovanému postoji Arabů: „*Taková je vůle Boží*.“ Poslední naděje na záchranu tak představuje tlak veřejnosti a soukromé iniciativy. Tam, kde selhává nejedna delegace, slaví úspěch teprve úsilí několika obětavých jedinců – věru nedobrá vizitka pro politic-

kou elitu a vůbec pro stát, jehož bezzubost při ochraně svých občanů byla až burcující. Západní svět, jenž se tak velkohubě zaštiťuje svou demokracií, zaujal místo nekompromisné naléhavého stanoviska ke Kaddáfího diktatuře postoj obezřetně kolísavý – tím, že nad podobnými zločiny přivírá oči, stává se jejich spoluvíníkem. Čím přirozenější je tento stav pro totalitární režimy, tím nebezpečnější je pro svět demokratický, jemuž mohou být podobná fiaska osudná. Mějme i to na paměti, cestujeme-li z české kotliny do některé z nesvobodných zemí.

Celý příběh se příznačně přelívá přes přelom století a uzavírá se (bohudíky šťastně) až v roce 2007; v onom přelitu vidím nebezpečnou symboliku: jednadvacáté století hned od počátku nastupuje cestu svého předchůdce. Nacistický a komunistický režim našly své příčinnivé záčky, ochotné následovníky, jež se ke svým nepřítelům, namnoze domnělým a horlivě vytvářeným, chovají s bestiální surovostí a krutostí.

Kaddáfího patolizalská suita jistě odsuzuje tuto knihu coby odpornou západní propagandu. Možná že viníci přesvědčí o své nevině sami sebe – a uleví tak svěmu svědomí –, okolní svět se jim však, doufám, přesvědčit nepodaří. Dobře že takovéto obvinění z hrůzných zločinů vyšlo u nás, v zemi, jež má s diktaturou rovněž svou zkušenost, tak záhy (ani ne rok) po svém vzniku.

Michal Škrabal

LASKAVÉ BOHYNĚ

Jonathan Littell: Laskavé bohyně
Přeložila Michala Marková
Odeon, Praha 2008

Odeonská *Světová knihovna* přinesla v roce 2008 český překlad Littellova románu *Laskavé bohyně*, „paměti přesvědčeného nacisty“, napsaných ve francouzštině a oceněných Goncourtovou cenou i Velkou cenou Francouzské akademie. Román vzbudil pozornost především perspektivou, z níž ukazuje události druhé světové války – vyrůstá ze vzpomínek a názorů smyšleného důstojníka SS Maximiliana Aueho.

Tématem Littellova románu je politická masová vražda. Historie lidského rodu je naplněna různými podobami likvidace určité skupiny lidí jinou skupinou lidí, v současné době je tento jev označován jako genocida a výroky o něm se řídí vědeckým poznáním dějin. Sama historie, jak o tom svědčí např. probíhající spor o ukrajinský hladomor, musí mít sice na zřeteli aktuální politickou konstelaci, ale její metody na druhé straně umožňují genocidu popisovat, zkoumat a interpretovat. Překračování hranic aktuálního diskurzu historie je ovšem ve veřejné komunikaci vždy spojeno s určitým rizikem. Za nepatřičné se považuje popírání jednou uznané genocidy, ale i zpochybňování jejího historického obrazu, a dokonce i vytváření obrazů jiné povahy, třeba literární. Literární kritička Ariana Melamedová považuje za nemorální psát o holokaustu fiktivně – jako by bylo nepřipustné zakládat fikci na skutečném utrpení milionů lidí. Littell si byl vědom, že může být nařčením tohoto druhu vystaven, a přesto svůj román uveřejnil. Domnívám se, že za vznikem Littellova textu stojí touha překročit meze diskurzu o genocidě a osvobodit se v myšlení o dějinách.

Littellův literární hrdina Maximilian Aue výstižně konstatuje: „*Dokonce i ti, kteří byli u toho, o tom mluví a přemýšlejí v předpřipravených větách a myšlenkách.*“ Sám však o válečných událostech hovoří a myslí odlišně. S odstupem mnoha let vzpomíná na východní tažení říšských armád, kterého se zúčastnil jako příslušník akčních oddílů SS, na pracovní i soukromý život v zázemí,

ale uvažuje také o svém životě před válkou a po ní. Staví proti sobě „*obyčejný, všední život*“, „*jalový, pohodlný život [...] podle všech společenských pravidel*“, klid a řád, tedy vše, na co pomýšlí „*s ironií a občas i s nenávistí*“, a na druhé straně čas války, kterou vnímá jako příležitost k hledání pravdy o sobě samém i ostatních lidech. Slavné kulisy druhé světové války k němu v té souvislosti promlouvají následovně: „*není sám [koncentrační] tábor se vši tuhou organizací, se vším absurdním násilím a úzkostlivě dodržovanou hierarchií jen metafora, reduction ad absurdum našeho každodenního života?*“ Snad proto chápe Aue sebe sama jako obvyčejného člověka, který v čase války jen dělal svou práci. Littell svého hrdinu vybavil také základní tezí protiměšťanské linie moderní literatury: „*obyčejní lidé, kteří tvoří stát – hlavně v neklidných dobách –, ti jsou tím pravým nebezpečím. Tím pravým nebezpečím pro člověka jsem já nebo vy. A jestli o tom nejste přesvědčeni, nemá cenu, abyste četli dál.*“ Ne všichni čtenáři fiktivních pamětí tuto tezi akceptují, většina však s více či méně patrným odstupem čte dál. Explicitně s ní, pokud vím, nikdo nepolemizoval, pro odmítnutí románu ovšem byly po ruce jiné, zpravidla zástupné důvody.

Například historik Moshe Zimmermann označil Littellovu knihu jako od základu pomýlenou, protože Aue coby člen SS je příliš vlažný vůči nacistické ideologii – odpovídá prý to stavu historického poznání, nehledě na to, že tento typ viníků o svých zločinech ve skutečnosti mlčel. Výroky tohoto druhu sice pojmenují rozdíl mezi skutečností a fabulí románu, ale nelze na nich zakládat odsudek literárního textu. Littellův román byl zamýšlen jako umělecké dílo a jako takový nepodléhá diskurzu náboženství či vědy a může pokračovat směrem, který je pro historii kvůli absenci pramenů nepřijatelný. Umělecké zobrazování genocidy tedy nelze omezovat lpěním na skutečnosti. Výčitka, že to či ono neodpovídá skutečnosti, se mi zdá navíc právě v případě uměleckého díla účelová. Pokud vím, nikdo se neohradil například vůči průchodu Židovek táborem Auschwitz II, jak je zobrazen ve Spielbergově filmu *Schindlerův seznam* (1993). Neshoda se skutečností (skupina Schindlerových dělnic tímto tábo-

rem nikdy neprošla) je v tomto případě ale opravdu nežádoucí, protože film má ambici sdělit, „jak to bylo doopravdy“, a divák obeznámený se svědectvími pamětníků může nabýt dojmu, že je manipulováno s fakty, může mít za nepravděpodobné i jiné události a konečně dospět k pochybám o existenci holokaustu vůbec. Fikcionalita Littellova románu je ve srovnání s tím neškodná, součástí autorova záměru je naopak úcta k faktografii a důslednost v tomto ohledu spoluzakládá působivost díla. (Objevil jsem jen jednu nepřesnost, či spíše jazykovou neobratnost v popisu tábora Auschwitz II: Dřevěné baráky zde nestály za oběma křídly vstupní budovy, ale jen na jedné straně.)

Proti Littellově románu však byly vzneseny i námitky z oboru historie literatury. Sylvain Bourmeau, který trefně předpověděl, že „*vzhledem k dalekosáhlému zkorumpování literárního provozu je třeba počítat s tím, že Littell se letos vedle úspěšného prodeje může radovat také z Goncourtovy ceny*“, si položil otázku, jak je možné, že někdo v roce 2006 píše jako v 19. století, jako by nikdy nebylo Prousta, Joyce, Hammetta, Faulknera a Robbe-Grilleta, nemluvě o Rushdiem, Morrisonové či Houellebecqovi. Bourmeau dále konstatoval, že Littell vyprodukoval šílený anachronismus, když napsal román o šoa, jak by mohl být napsán dobrých sto let před touto událostí, která sama literaturu navždy proměnila. Prý se to pozná, když člověk v knize jen zalistuje. Littellův román sice co do techniky vyprávění a vytváření obrazů působí obstarožně, avšak nelze jej označit za anachronický. Jedním z kompozičních plánů románu je přece barokní hudební skladba – a barokní obraznost je obvyklým toposem uměleckého zobrazení holokaustu. Littellův román ani podobný typ hlavního hrdiny si neumím představit „před“ Foucaultovou filozofií či vydáním knihy Elisabeth Badinterové XY. *O mužské identitě* (1992). Bourmeauovy výhrady proti Littellovu románu, svědčící navíc o schematickém chápání předmoderního umění, proto považuji za nepatřičné. Ne náhodou si autor románu postěžoval, že francouzští kritikové jeho knihu většinou ani nepřečetli celou.

Beze všeho nelze akceptovat ani označení Littella za kýčáře či pornografa holokaustu,

která se objevila v německém tisku. Těžiště knihy totiž neleží v plynové komoře, ale v zobrazení postupu říšského vojska, likvidace potenciálních nepřátel a konečně stalingradského „kotle“ se vším, co pro člověka přítomnost v tomto prostoru znamenala. Právě sem, a nikoliv do plamenů osvětelských pecí je lokalizována Aueho působivá vize konce světa. Ličení poměrů v lágrech je naopak strážlivé a přimyká se k němu diskurz byrokracie. Maximilian Aue vysvětluje podstatu holokaustu, vlastně každé genocidy darwinisticky: „*kdo z nás nikdy nezabil mouchu, která ho svým bzucháním vyrušovala při čtení, to není žádná krutost, jen zákon života, jsme silnější než jiní žijí tvorové a můžeme dle libosti rozhodovat o jejich životě a smrti, krávy, kuřata i obilné klasy jsou na světě, aby nám sloužily, a je normální, že k sobě navzájem se chováme stejně, že každé lidské společenství chce vyhubit ty, se kterými soupeří o zemi, o vodu, o vzduch, proč bychom vlastně měli zacházet lépe s Židem než s krávou či bacilem tuberkulózy, když si to můžeme dovolit, a kdyby si to mohl dovolit Žid, naložil by s námi či s někým jiným stejně, jen aby sám přežil, to je zákon všehomíra, věčná válka všech proti všem.*“

Aueho pojetí zákonitosti dění můžeme akceptovat nebo odmítnout, a nebo jím poměřit literární život: Ega různého typu, autoři žijí i mrtví zde prostřednictvím svých textů bez ustání bojují o pozornost, přičemž „silnější“ zvítězí a slabší ani neproniknou do povědomí nebo vymizí z kulturní paměti. Literární kritika a estetika se pokouší stanovit pravidla tohoto boje nebo vyměřit hřiště, avšak na výsledek zápasu nemá velký vliv. Jonathan Littell nedosahuje v umění vyprávět výšin ani hlubin Tolstého, Pasternaka, Flauberta či Dostojevského, k nimž je občas přirovnáván, a proto mu před zmíněným soubojem nezbylo než kalkulovat. Zaujal publikum málem tisícistránkovým textem, ukázal holokaust z neotřelého pohledu a tím se spolehlivě probil do celku, který se formuje pod názvem „world literature“. Význam Littellovy knihy vidím v tom, že podle vyjádření řady pamětníků zprostředkovává zážitek války lépe než historické práce, a dokazuje tak, že psát a číst literární texty je stále důležité.

Martin Hrdina

OSAMOCENÝ PŘÍSPĚVEK K VÝROČÍ SMRTI KARLA ČAPKA

Jiří Opelík: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi
a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přivažek
Torst, Praha 2008

Literární historik a lexikograf Jiří Opelík je znám jako ctitel díla bratří Čapků, kterému věnoval řadu statí. Nakladatelství *Torst* vydalo – shodou okolností k sedmdesátému výročí úmrtí mladšího z obou sourozenců, Karla – knížku s názvem připomínajícím jednu ze spisovatelových knih: *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přivažek*. Jde o soubor Opelíkových čapkovských statí rozsetých v různých periodikách, zejména ve *Zpravodaji Společnosti bratří Čapků*, v jehož redakci také působil. Je to soubor tematicky dosti různorodý; najdeme tu tři studie většího rozsahu (nad dvacet stran) a jedenáct dalších o rozpětí od deseti do sedmnácti stran.

První dvě z rozsáhlejších prací souvisely zřejmě s badatelovými náběhy ke zpracování monografie o Čapkovi, jak se k tomu ostatně v předmluvě sám přiznává. Jsou to vlastně materiálové pečlivě podložené kapitoly z Čapkových literárních a publicistických začátků. První je věnována spisovatelovu vstupu do redakce deníku *Národní listy* v roce 1917, jenž pro něho znamenal

ukončení životního provizoria. Opelík tu mimo jiné poukazuje na skutečnost, že se tehdy pro mladého spisovatele a publicistu otvíraly i jiné možnosti (nabídka časopisu *Česká demokracie*), ale Čapek volil tu, která přišla dříve. Nejdelší práce ze souboru, *Cesty za vědou. Univerzitní studia Karla Čapka*, má za téma cestu Karla Čapka od zaujetí vědou a filozofií k umění, literatuře a žurnalistice. Literární historik tu sleduje, jak se spisovatel rozhodoval mezi lákadly přesného myšlení a pojmové konciznosti, která sváděla mladého Čapka k poslání univerzitního učenice, a mezi potřebami živého styku se skutečností v její nepřeborné rozmanitosti, jaký nabízela aktivita literární. Opelík tu zdůrazňuje významný vliv filozofie pragmatismu s jeho důrazem na praktickou aktivitu, jenž zapůsobil na mladého tvůrce a přispěl do značné míry k jeho životní volbě.

Tato velká studie jako by určila ráz velké části statí zařazených do „čtrnáctera prací“; jde o práce víceméně heuristické povahy, které tu obsírněji, tu stručněji (*Čapkovské drobinky* 1–5), ale vždy s pečlivou akribií rozšiřují naše materiálové poznatky o životě a díle Karla Čapka, ať již jde o drobné epizody či o obecnější otázky (*Filmové texty bratří Čapků jako součást jejich díla literárního, Zdroje jazyka Karla Čapka*). Opelík nezapře přitom své odborné školení u profesora Králíka, známého stoupence psychologizujících přístupů propojujících osobní osudy

tvůrců s charakteristickými rysy jejich děl. Takovou psychologizující studii je například komentář k Čapkově milostné korespondenci s Věrou Hružovou (*Dopisy ze zásuvky*, 1980), ale podobné prvky se projevíly již v nejstarší studii v souboru, ve studii o Čapkově relativistické trilogii se zvláštním zřetelem k její poslední části (*Obyčejný život čili Deukalion*, 1966).

Jen dvě práce jsou v souboru otištěny z rukopisu, jinak jde, jak řečeno, o přetisky z jiných publikací. Ty tištěné z rukopisu se týkají témat, která mají v Čapkově tvorbě specifické místo: v první statí se Opelík zabývá spisovatelovým vztahem k polemice. Přináší nejen stručný přehled Čapkových polemistických článků, nýbrž i zajímavou úvahu o „vnitřní“ polemičnosti (dialektičnosti?) jeho myšlení. Druhá studie se zabývá tématem v čapkovské literatuře již vícekrát reflektovaným – jeho posledním, nedokončeným románem *Život a dílo skladatele Foltýna (Po ikstě o „Foltýnovi“)*. Badatel tu konfrontuje různé interpretační hypotézy tohoto díla; opírá se zejména o Otrubovu tezi o Sabinových *Pamětech* jako inspiračním zdroji románu, dovolává se i svědectví Olgy Scheinpflugové o Čapkem zamýšleném zakončení díla. Závěry, k nimž dospívá, však příliš nepřesahují to, co o tomto díle již známe (návrat k vypravěčství, manifestace mravních hodnot v rozkolísané době atd.).

Soubor čapkovských studií připravený jedním z našich nejvýznamnějších znalců

díla bratří Čapků je nepochybně záslužným počinem v roce, kdy si připomínáme smutné výročí Čapkovy smrti. Přece jen však nad ním vyvstává neodbytná, spíše provokativní otázka: zůstane *Čtrnáctero zastavení...* výkonem, který ve své (zatímní) osamocenosti prakticky reprezentuje vztah české literární historie a literární vědy jako disciplíny k tak výraznému zjevu, jakým je v moderní české literatuře Karel Čapek? Přináší Opelíkova kniha pohled na dílo i autora, jaký by vrhl ostré světlo na jejich aktuální smysl v současné situaci, nebo je to důkladný, přesný a pozitivní historický dokument, jenž však z autora a jeho díla činí při vši účtě spíše pamětihodnost? – Je dnes Čapek pro nás osobností vhodnou spíše pro vystavení do vitríny v muzeu moderní české literatury či meziválečné demokratické kultury než živou hodnotou podněcující k úvahám o dnešku, probouzející otázky a nastolující problémy?

Některé z klíčových otázek by například mohly znít následovně: může Čapкова estetická axiologie obstát v konfrontaci s postmoderní relativizací hodnot? Může Čapkův demokratický humanismus působit v době, kdy uznávání současní filozofové hovoří o smrti člověka? V jakém vztahu je čapkovský pragmatismus k dnešním názorům, které „*nahrazují pojem pravdy konceptem účinnosti*“ (Greimas)?

Aleš Haman

SLUŠNÁ DETEKTIVKA, TO NENÍ MÁLO

Leena Lehtolainenová: Zasněžená žena
Přeložila Markéta Hejkalová
Hejkal, Havlíčkův Brod 2008

Stal jsem se ženou v domácnosti. Vařím, dívám se na *Sama doma*. A mezitím čtu detektivky. Nejradši ty s potrhlou slečnou Marplovou. Je to žena jako já. A teď se mi do ruky dostal jeden zbrusu nový kousek z Finska. Napsala ho žena, přeložila žena, hrdina je hrdinka a i mrtvola je rodu ženského. V názvu to má ženu hned dvakrát: *Zasněžená žena*. Za takovou feminizaci titulu ale může překladatelka, *Luminainen* česky mohlo klidně být třeba *Sněhová žena* nebo *Žena sněžná*.

Maria Kalliová, hlavní hrdinka, se od milované slečny Marplové liší v podstatě ve všem. Není slečna. Je profesionálním policejním detektivem. Svůj příběh odvypráví sama, žádná sie-forma. A není ani trochu staromódní. Naopak, nenosí kostýmek, běhá, chodí do posilovny, na střelnici a lyžuje. Má ráda sex. A jak se na hrdinku knížky finské spisovatelky sluší, neustále se zabývá postavením muže a postavením ženy, severskou genderologií. Pozor ale: nic z právě jmenovaného nepřebíjí to nejpodstatnější, totiž příběh. Nic z toho se neřeší v prvním plánu, zůstává to v pozadí, nemudruje se o tom a především – a to beru jako důkaz zvládnuté psychologie postavy – ten, kdo se tím zabývá, je inspektorka Maria Kalliová, nikoli spisovatelka Leena Lehtolainenová. Možno to taky brát jako jistou zprávu o finské spo-

lečnosti – emancipace je dovršena, přestala být tématem avantgardní literatury, usídlila se bez problému v konformním žánru detektivky. Vražda se sice odehraje klasicky na zámku, okruh přítomných (a tedy podezřelých) ale netvoří panstvo, služka a zahradník, nýbrž feministický vzdělávací kroužek. A čtenář to přijímá jako samozřejmost, jako dočista reálnou realii, jako průvodčího v Orient Expressu.

To víte, že jako žena-recenzentka se snažím nebýt tak konfrontační jako muži. Nepotřebuju knížku pokorit, autora (a ještě víc autorku) zadupat do země. Ale stejně si před čtením rádně ostřím tužku č. 1 a dělám si přímo do knížky poznámky, kroužkuju, podtrhávám. U *Zasněžené ženy* jsem se ale brzy přistihla, že sice kroužkuju a podtrhávám, jenže... jenže vůbec ne jako recenzentka. Podtrhávám si nesrovnalosti, ale ne ty ve stavbě knížky nebo věty, nesrovnalosti ve výpovědích podezřelých. Hnána najednou neženskou soutěživostí chci na vrahouna přijít dřív než ten ďábel Kalliová. Procházím s ní atraktivními prostředními jako je společná domácnost dvou lesbiček a dvou homosexuálů a jejich děti, striptýzový bar. Sedím s ní za stolem v kanceláři, kupuju si těhotenský test a občas se mi trochu hnusí sexistický kolega. (I když tuším, že pod drsnou slupkou je i tenhle chlap tak trochu žena.) Trošku mě to všechno zdržuje od výsledků podezřelých a prohledávání místa činu, ale vím, že to musí být. Jen občas si připadám trošku nereálně, jako v nějakém podřadnějším románu. A to tehdy, když vidím, jaké problémy musí řešit naše policejní oddělení v Espoo. Víím, že v Česku se

jedno oddělení zabývá hospodářskou kriminalitou, jiné organizovaným zločinem, další násilnými trestnými činy... V anglických detektivkách běhají inspektori ze specializovaného oddělení vražd. A tak. Maria Kalliová se jen tak mezi řeči zmiňuje o tom, jak vyřešila složitý případ praní špinavých peněz, tamhle znásilnění... dneska vražda. S nechutí očekávám, na které straně spolu budeme vybírat pokuty za špatné parkování. Naštěstí se nestane. Aspoň ne v téhle knížce. Ale nakladatelství Hejkal nám slibuje ještě tři další romány s inspektorkou,

později prý komisařkou (jako bych věděla v čem je rozdíl) Kalliovou. Tak uvidíme.

Je skoro roztomilé, když se nám na konci sejdou všichni podezřelí na zámku v jedné místnosti. Patří to k žánru. Pohrabali jsme se v dávné minulosti, kde má dnešní smrt kořeny, odskočili jsme si – aby bylo trošku akce – za únoscem kolegy k zamrzlému jezeru, čekáme oslnivou one woman show, přesvědčivý řetěz důkazů, rozplétání vánočky vztahů. Jenže autorce ve finále krápičko dochází dech, Kalliová vlastně hodí do vzduchu hypotézu, ten, kdo doteď kryl vinu, řekne ano, je to tak... A vášnivá čtenářka je maličko zklamaná. Už proto, že autorka nechala několik slibných stop naprosto nevyužitých, několik pověstných hřebíků, na kterých se na konci nikdo neoběsil. Například se kousek od oběti najde nějaký hadřík, posílá se na expertizu... a nic. Ani se neřekne, že to byla falešná stopa. To je vůči čtenářkám i čtenářům poněkud nefér. Měli bychom přece dostat trochu šanci. Pak přichází ještě maličký dovětek, takové to, že opravdu vinen je někdo jiný, ale to nebudu prozrazovat. Konečně... jistě jste si všimli, že o ději se vám snažím prozradit co nejmenší. Přece jenom je to detektivka. Co je ale důležité a co říct musím: ten děj tam je, je ho tam dost a utíká tím nejlepším tempem. *Zasněžená žena* je opravdu slušná detektivka, to není málo. Naopak, někdy je to sakra nedostižná meta. Nemám to slovo ráda, je takové mužsky požívačné, ale – počtete si. První finský detektiv, Waltariho komisař Palmu, má nástupkyni, za kterou se nemusí stydět.

Gabriel Pleska

VE SVĚTĚ JAK NA KLUZIŠTI

Stanislav Komárek: Zápisky z Orientu.
Zápisky z Okcidentu
Dokořán, Praha 2008

Nakladatelství *Dokořán* se rozhodlo souborně vydat cestopisné eseje Stanislava Komárka. Většina textů vyšla již dříve v titulech *Hlavou dolů* (1999), *Pitevní praktikum pro pokročilé* (2000), *Mír s mloky* (2003) a *Leprosárium* (2005), s ostatními se bylo lze setkat na stránkách časopisů a novin. Knihy z toho vznikly dvě; jedna pojednává země Okcidentu, druhá se obrací k Orientu. Takové rozdělení je vcelku logické, vynucené nejen zcela rozdílnou mentalitou „západu“ a „východu“, ale i tradiční bipolární diferenciací světa. Problematická je snad pouze hranice mezi stranami. Komárek uvádí, že je běžně situována na linii Terst-Petrohrad, sám se však z různých důvodů rozhodl posunout ji až k Uralu. Ve sféře okcidentální se tak ocitly země jihovýchodní Evropy, jež byly dříve vnímány jako orientální. Rozdělení na Orient a Okcident už není založeno pouze na náboženské příslušnosti, nýbrž souvisí s životním stylem či s tendencemi k „rozvolňování rodiny a k chápání abstrakt, jako jsou zákony, stát a ekonomické doktríny, nezávisle na ní“ – jak Komárek velmi případně upozorňuje v esejích *Povaha Východu*. Takové členění možná leckterého národovce či pravicově smýšlejícího čtenáře, pro nějž například některé země Balkánu přísluší na druhou stranu světa, uvede do rozpaků, či hůře, potýrá představou, že zas nějaký relativista obrušuje ostré meziny západní a východní tradice. Už v tom spatřuji výrazný klad knihy, když Komárek rozšiřuje evropský prostor o země, které bývají hysterickými žurnalisty označovány pomalu za barbarské.

Po formální stránce se sobě jednotlivé cestopisy velmi podobají, dokonce by se dalo říci, že dodržují tutéž strukturu. Po výkladu věnovaném přírodním specifikům, krajině či geologii následují postřehy ze života lidí, jež jsou valně promíšeny s histo-

rickými reáliemi, popisem tradic a zvyklostí anebo náboženského smýšlení. Komárek se nevyhýbá politickému statu quo, jež je navíc často uváděno v širokém kontextu politického a společenského vývoje. Například eseje o Číně, Tibetu a Africe obšírně pojednávají o celých kadlubech problémů, dávajíce tak vyvstat nejen plastickému obrazu země a jejího obyvatelstva, ale i nebývalé erudici Komárkově, soustřeďující poznatky všeho druhu. Rozsáhlé vědomosti o navštívené zemi, jakož i o zemích ji obklopujících, zakládají nejvýraznější charakteristikou předkládaných esejů. Na rozdíl od formy a jazyka, které se postupem čtení poněkud zají – zejména pak urputná snaha o jazykovou aktualizaci a poetickou svébytnost –, jsou zdrojem častých překvapení. Komárkovou ctižádostí je intelektuálně náročný cestopis a té se nijak nezpronevňuje. Pohybuje se s brilancí esejisty hned na několika rovinách, odbíhá, staví osli můstky a vůbec své téma amplifikuje někdy téměř do vyčerpání čtenářova ducha. Zároveň se drží vymezení eseje jako náčrtu: své téma totiž nikdy nevyčerpá, spíše od něj uteče, anebo, jako v případě textu o Tibetu, afirmuje jeho nevyčerpatelnost. „*Tibet se dá ze všech zemí, které znám, nejobtížněji vyslovit a popsat. Víc než kde jinde tam vynikne krátkost, marnost a prázdnota světských věcí, kterou sice tušíme už v rodné vsi, ale tolik na nás nenaléhá. To nejdůležitější o Tibetu asi zformulovat nelze.*“

Dalo by se tedy říci, že Komárek svírá bohatou, leckdy až rušivě přebujelou knihovnu poznatků pevnou formou. Počítám, že kdyby tomu tak nebylo, kdyby na stálou formu rezignoval, jeho tvůrčí duch věrný čemusi, co se až příliš podobá asociativní metodě, by se rozletěl a nikdo by jej nedokázal zkotřit. Odrazil by se od náтуры indického lidu a přes Jungovy stíny, obrysy německého myšlení by směřoval k biologii, odtamtud k Sudetám, a dal tak vzniknout jakési supertematické koláži. Rád bych se za takovou práci u autora přimluvil, a dokonce si myslím, že vzhledem k rychlosti, s jakou vydává své tituly, ale i zvládnutému stylu by to pro něj byla hračka, jíž by potěšil zejména

čtenáře *Analogonu*, do něhož občas přispíval. (Ty by také určitě rádně popudil svými sympatiemi k C. G. Jungovi kontrastně vypořádanými velkohubým prohlášením: V *Malé Asii „teprve pochopíme, že (Freud) své nevědomí v podstatě vynalezl, téměř jako Edison žárovku.*“) Co víc, pomohl by tak i vlastnímu stanovisku nonkonformního komentátora, který nemá problém s narušováním tradičních způsobů výkladu a přeneseně pak i samotných interpretací. Jakkoli totiž není těžké sledovat Komárkův mnohdy cynický odstup třeba od historických dějů (Fenomen Mao) a postupem času se na něj naladit, najdou se určitě i tací, kteří jej budou považovat za velkou slabinu předkládaných textů. Kdo autora čte častěji, ví o jeho psaní své, kdo se nechá nalákat na cestopis, který dnes v této podobě vychází jen velmi zřídka, neznaje Komárkův styl a způsob uvažování, zůstane možná jako opářený. Co si taky myslet o někom, kdo je schopen napsat, že: „*Hispanské diktatury se sice vyznačují velkou tvrdostí, ale často jen krátkodobou – chycení nepřátelé jsou bez soudu postříleni, když hněv trochu vyprchá, spokojí se vůdce se stržením několika nehtů a navrátilce po několika letech už zcela amnestuje. Tatík Pinochet vykazoval oba tyto rysy velmi výrazně.*“ Nebo: „*Člověk si maně začíná vážit rostlin, které jsou schopné vzdorovat naší zimě či i třeba polopouštnímu suchu – mají proti těm tropickým cosi navíc, tak asi ve stylu východoevropského intelektuálního disentu před intelektuály západními – ve „skleníkových“ podmínkách se všechny dovednosti redukuji na strkání se o místo na slunci.*“

S tímto problémem zlehčování souvisí i řada jiných nešvarů, které Komárkovi nutno vyčíst. Jednak jde o mnohdy přílišné zploštění problémů – pomocí ironie se odbývá politicky anebo lidsky podstatná událost, již je bolest, frustrace, válka atd. Můžeme tušit, že tu hraje roli autorem proznaná fascinace Čínou, čínskou společností, jež „*je bytostně kolektivistická a už od nejstarších dob vždycky a bez všech rozpaků obětovala jedince zájmům celku.*“ Autor si v Číně zažil své, o tom není pochyb, kdo však jeho zkušenost nesdílí, jen těžce se může vyrovnat

s relativizujícím přístupem k euroatlantickým kulturním hodnotám. Podotýkám, že každá reflexe jinakosti je však naprosto namístě a měli bychom držet v úctě toho, kdo se nám ji snaží zprostředkovat.

Velmi ostražitě se nicméně stavím k indiferentnímu náhledu, který si Komárek udržuje. Dojde-li v esejích na vážná kulturní témata, mezi nimiž se často balancuje dostatečně šikovně, aby nebyla jedna strana pobouřena, není mnohdy zřejmé, jaké stanovisko autor zaujímá. A to je smutné, zvláště tvrdí-li o sobě, že je filozof. Myslím, že je spíše biolog, že s odstupem sobě vlastním pracuje jako exaktní vědec, potlačuje svou subjektivitu, zaujetí pro tu či onu stranu. Rád bych se například dozvěděl, jak hodnotí propastný rozdíl mezi západní kapitalo-demokracií (k čemuž by bylo v esejích z Okcidentu dozajista místo) a její orientální mutací (o níž píše v souvislosti s čínským myšlením), či spíše, která strana je bližší. Vposledku se však musím spokojit s pomyslným místem uprostřed, z něhož lehce setřeme jakýkoli extrém. Dozajista by bylo možné namítnout, že cestopis neslouží k vyhraňování politických stanovisek – pohrává-li si však autor s hodnocením té či oné kultury, pokouší-li se o paralely mezi nimi, pak by se jistému zhodnocení neměl vyhýbat. V opačném případě pak můžeme mít dojem, že nás zahlcuje rozsáhlým penzem informací, sám se však poněkud vytrácí a jeho výklad poklesá k mechanické deskripci.

Ať už je tomu s názory Stanislava Komárka jakkoli, ve svých esejích poskytuje maximální prostor erudici, již dosáhl hned v několika oborech. Ten, kdo se s ním pustí do světa, bude leckdy zaskočen, jak rozdílné či naopak podobné mohou být lidské kultury (viz esej *Konvergence*). Nádvkem se dozví něco o biologii, antropologii, historii, zkrátka stane se svědkem autorova brainstormingu inspirovaného pokaždé jiným prostředím. Víc asi čekat netřeba, i tak bude muset čtenář dávat pozor, aby mu text ve svých nuancích neutekl.

Jakub Vaníček

POCHYBNÝ ÚČINEK PIVA I BELETRIE

Martin Šmaus: Židle pro Štefana Host, Brno 2008

Jednou z neřestí protagonisty (a zároveň vypravěče) novely Martina Šmause je nekontrolovaná záliba v alkoholu. S tím koresponduje neobvyklé číslování kapitol – jsou totiž nadešpsány známými čárkami a posléze „plůtky“, jimiž se na restauračních účtenkách eviduje počet přinesených piv. Přčtení celého textu pak odpovídá konzumaci hned devatenácti půllitrů; při takovém množství lze mít celkem oprávněné obavy o schopnost vůbec vnímat, natož ještě posoudit kvalitu knihy. Leč nepředbíhejme a navzdory rizikům začněme pomalu a opatrně s ochutnávkou.

Po prvních stránkách je zřejmé, že děj bude mít i přes několik groteskních epizod spíše tmavší zabarvení, ačkoliv tragický odstín nakonec nedosahuje takové intenzity jako v baladickém příběhu ze Šmausovy prvotiny *Děvčátko, rozdělej ohníček* (2005). Hlavní hrdina *Židle pro Štefana* bezradně prochází krizí středního věku, nerozumí si s manželkou, ztrácí trpělivost s dětmi, přichází o práci. Příčinou je jednak zmíněná pijácká nestřídmost, jednak posedlost lezením po skalách, která se taktéž příliš nesnoubí s uselým rodinným životem ani s budováním kariéry. Horolezecké motivy tvoří několik paralel k hrdinově osudu. Překonávání strachu, balancování na hranách a nacházení pevných bodů se neobejde bez pádů a úrazů. Neza-

brání jim ani jistící prostředky, navíc mnohé skoby a karabiny dodávají lezcům hledajícím nové cesty jen iluzorní pocit bezpečí. To se nejvýrazněji ukazuje na fatální zkušenosti s náboženskou společností, jež dokáže člověka pohltit a posléze zruinovat finančně i citově. V nesouvislých vzpomínkách sledujeme průběh sektářského poblouznění, které protagonistu přivede až do ústavu pro choromyslné. Po nějakém čase sice pochybuje a tuší, že se za frázemi o vyšším poznání a sveráznými interpretacemi biblických citátů skrývá ziskuchtivost a pokrytectví, ale přesto se s vidinou postupu v hierarchii sekty přizpůsobuje jejím nebezpečným praktikám. V boji o moc uvnitř společenství ovšem nemá šanci, stejně tak nemá zrovna velké naděje na to, aby komunitu natrvalo a bez následků opustil.

Autor se bohužel nesoustředil jen na anatomii manipulace s jedincem, ale rozhodl se otevírat skrze úvahy a reflexe svého (autobiografického?) hrdiny mnoho dalších, byť nejednou souvisejících témat. Protagonistovy myšlenky tak tékají od smyslu bytí a věroučných otázek ke konkrétním mezilidským vztahům, dotýkají se středostavovských pseudohodnot, maloměstské morálky, zabývají se ekologickými a jinými globálními problémy současné civilizace. Výsledkem je povrchně filozofující, rádoby hlubokomyslná pěna z přerušovaných nebo neukončených, náznakovitých výpovědí či z výpovědí zabalovaných do lacině efektních metafor. Místo detailnějšího náhledu do hrdinovy psychiky posloucháme opakovaně řeči o vertikálách a horizontálách, jindy jsou sdělovány bana-

lity typu *Jel jsem do Nepálu, abych ho změnil [...] a hory změnil mě* (s. 119) nebo „objevné“ postřehy, například: *Nikdo by nevěřil, že hrance mezi pouťovou komedií a životem může být tenčí než list papíru* (s. 8). Stran čtenářovy víry se pak několikrát proklamuje, že tomu, co hrdina udělal nebo co říká, věřit nemusíme. Takové alibi nejsem ochoten bezvýhradně přijmout: k tomu, abych s hrdinou všechny jeho niterné proměny prožíval, mu alespoň trochu věřit potřebuji. Vůbec přitom nechci zpochybňovat, že by i vysokoškolsky vzdělaný člověk mohl podlehnout sugesci „apokalyptických zvěstovatelů“ (třebaže v knize nepříliš přesvědčivých), ale nezdá se mi zrovna věrohodné, že by horolezec zvyklý pohybovat se v těsné blízkosti nebezpečí, cestovatel, který toho evidentně dost viděl a zažil, měl sklon k naivitě (či hlouposti) a kýčovitému sentimentu.

Osamělý protagonista se nakonec zbavuje závislosti na vnucovaném vyznání i na světských statcích a v úplném závěru se táže po možnosti návratu domů. Oním domovem však nejspíš není míněna ulita, na kterou si *normální* lidé šetří, aby v ní mohli v klidu vápenatět (s. 9). Nebo že by si hrdina při lezení po skalách přeci jen mimoděk povšiml, že zkamenělé schránky jsou často to jediné, co přetrvá? Jistě, člověk po sobě může zanechat daleko smysluplnější a možná ještě trvalejší otisky, kupříkladu netradiční receptury skvělého ležáku nebo pozoruhodné prózy. Obávám se ale, že zrovna *Židle pro Štefana* takový nadčasový potenciál nemá: dle mého názoru uvaril Martin Šmaus nápoj, který sice tematicky

slibuje atraktivní a provokativní chuť, ale který kvůli mnoha přimíchaným ingrediencím a nepřesvědčivému obsahu alkoholu nepoznamenává čtenářovo nitro nijak výrazněji a dlouhodoběji. A to je – myslím si – docela podstatný účinek piva i beletrie.

Petr Hrtánek

NEKROLOG

Básník **Milan Rúfus** (nar. 10. 12. 1928) zemřel v Bratislavě v neděli 11. 1. 2009 po krátké hospitalizaci v nemocnici. Tento klasik slovenské poezie, který debutoval v roce 1956 sbírkou *Až dozrieme*, patřil k nejvýdatnějším slovenským básníkům. I když s tím jsou a byly samozřejmě spojené další věci, třeba i to, že klasikové se již příliš nemění a jejich styl a řeč jsou rozpoznatelné, stejné a vlastně nepřekvapivé. Což v Rúfusově tvorbě znamenalo hlavně patos a jistá míra moralizování, které se však dařilo ve většinou sjednotit s křesťanskou pokorou. Rúfusovo výsadní postavení mezi slovenskými básníky by se dalo přirovnat třeba k nevymýtelné adoraci poezie Jana Skácela. Rúfus patřil také ke klasikům dětské poezie (mj. sbírka *Modlitbičky*, 1990), psané s procítěnou křesťanskou vírou. Na letošní rok připravoval sbírku nazvanou *Ako stopy v snehu*, která měla být dokončením volného triptychu, tvořeného sbírkami *Báseň a čas* (2005) a *Vernost* (2007). K vrcholům jeho rozsáhlé tvorby patří vedle knižního debutu sbírka *Zvony* (1968), v nakladatelství *Milanium* vycházejí jeho sebrané spisy (zatím 9 svazků). Česky známe jeho tvorbu ze dvou výborů – *Zem trvá* (1984, výbor Josefa Peterky) a *Oféliin pohřeb* (1986, výbor Lubomíra Feldeka). Loni v prosinci byl Rúfus, v rámci oslav svých 80. narozenin, oceněn mezinárodní cenou za poezii Crane Summit.

jar

OZNÁMENÍ

Galerie města Plzně přináší do 1. 3. 2009 následující výstavy: v nadzemí **Anna Vančátová Mezi obrazy**, v podzemí **Jaroslav Vančát Místo autora**.

Rakouské kulturní fórum v Praze zve na výstavu nazvanou **Stipendisté / Stipendiaten**. Představí se na ní **Ondřej Brody, Daniel Pitín, Míla Preslová a Jiří Surůvka**, vše do 6. 3. 2009.

Galerie Velryba v Praze zve na výstavu **Terezy Příhodové** nazvanou **Dotyky**. Ta potrvá do 30. 1. 2009.

Galerie Langhans v Praze zve na dvě souběžné fotografické výstavy – ta **Pavla Diase** se jmenuje **Padesát**, druhá, představující **Billa Jacobsona**, má název **Funny, cry, happy**. Obě budou končit 1. 3. 2009.

Z výstavy fotografií Pavla Diase

BALKÁNSKÝ SATIRIK

Alek Popov: Zelny cyklus Přeložila Ivana Šrbková dybbuk, Praha 2008

Jako vánoční dárek se mi do ruky dostal tento výbor jedenácti krátkých povídek současného bulharského autora Aleka Popova. Po povídkách *Gaustin neboli Člověk s mnoha jmény* (NLN, Praha 2004) a *Přirozeném románu* (NLN, Praha 2005) Georgiho Gospodinova nabízí překladatelka Ivana Šrbková (pohříchu dnes v podstatě jediná aktivní překladatelka z bulharštiny) českému čtenáři další možnost seznámit se s bulharskou prózou posledních let. Popov je jistě autorem reprezentativním, oceňovaným čtenáři i domácí kritikou, který zároveň patří i k nejpřekládanějším bulharským prozaikům současnosti. Vydal několik sbírek povídek (jedna z nich se jmenuje *Zelny cyklus*, ale s českým výběrem nemá krom názvu nic společného), novely, eseje a dva romány.

Rozhodně jde ale o zcela jiný typ spisovatele, než jakým je výše zmiňovaný Gospodinov. Alek Popov je především kousavý satirik, který neváhá mířit ostřím svého vtipu do vlastních řad (a to jak řad bulharských, tak spisovatelských). Jeho povídky jsou humorné, někdy až ironické, ale s knihou si poradí i méně sečtělý čtenář. Pokud jste byli zvyklí v Gospodinovově *Přirozeném románu* hledat odkazy na známá i méně známá díla světové i bulharské literatury, v *Zelném cyklu* vás totéž čeká ve výrazně menší míře. Že je kniha určena značně širší veřejnosti než obě

minulé, dokazuje i poznámka samotného autora v jedné z povídek, kdy upozorňuje čtenáře, že Anthony Burgess je autorem *Mechanického pomeranče*.

Hlavní síla krátkých Popovových textů je v humoru. Popov své hrdiny staví do groteskních, často až absurdních situací (kat v současném Bulharsku), ve kterých pak zesměšňuje nedostatky jednotlivců, skupin i systémů. Vesměs všechny povídky v této sbírce mají zajímavou, často nečekanou pointu. V některých povídkách dokonce závěrečná pointa graduje pointu průběžnou (p. *Ruská elektronická pošta*), jindy je závěr absurdně prostý a nevyhrocený (p. *Malý Brownův pohyb*).

Českému čtenáři se v knize poodhalí také současné bulharské realie, které ve středo-evropském kontextu budí shovívavý úsměv. Tak se v povídce *Příjezd Derridy* může stát, že autobus nejede podle jízdního řádu, protože odvezl lovce na hon, nebo státní úředník (p. *Stipendista*) nedá šanci nikomu na stipendium v New Yorku, aby ho získal sám pro sebe. V této povídce však Popov s humorem téměř až laskavým ukazuje i to, jak si bulharský človíček, postavený do nečekaných a značně obtížných situací (úředník je bez pasu v černošském ghettu), dokáže poradit, když začne s ostatními obyvateli domu vyměňovat své konzervy se špagetami za jiné drobnosti. Stipendistou Popov skutečně navazuje na nejlepší odkazy bulharské satirické prózy v čele s Alekem Konstantinovem.

Přestože všechny povídky jsou určitým způsobem úsměvné, Popov nastiňuje i vážná témata jako bombardování bývalé

Jugoslávie, které je mu ale pouze kulisou. Většinou využívá povrchních symbolů dnešní doby k jejich zesměšnění. Kruté se vysmívá elektronickým vztahům, kde člověk do posledního okamžiku netuší, co je pravda a co klam (p. *Ruská elektronická pošta*), terčem jeho kritiky je nezáměr společnosti, ve které je možné obchodovat doslova se vším včetně života (p. *Služba*), představuje ubohou skupinku angličtinářů, kterým lepší znalost angličtiny otevírá dveře k větším ziskům, ale zároveň se dokáže zasmát i sám sobě, když poukazuje na ponižující roli intelektuálů (p. *Příjezd Derridy*) a umělců (p. *Fanyanky, fanyanky*) v bulharské společnosti na přelomu tisíciletí.

Kniha mírně trpí několika technickými nedostatky. Hlavní hrdina povídky *Příjezd Derridy* se hned v úvodní větě jmenuje Malimov, ačkoli po zbytek příběhu je již Malimovem. Čtenáře může také zmást nejasný systém poznámkového aparátu, kdy často není zřejmé, co je poznámkou překladatelky a co samotného autora. Příjemnou součástí knihy je naopak doslov bulharské literární kritičky Ani Burové, kterou známe již z knih G. Gospodinova. Několik stran v závěru nám tak přiblíží spisovatele a zasadí jeho sbírku povídek do širšího kontextu.

Zelny cyklus je bezesporu příjemnou novinkou na knižních pultech. Při současném nedostatku domácích spisovatelů, kteří by dokázali kriticky a zároveň s humorem vykreslit stav české společnosti, může nám pohled na Balkán nabídnout to, co u nás chybí. V nejedné povídce si tak čtenář může říct: „Vždyť to by se mohlo přihodit i tady...“

Ondřej Zajac

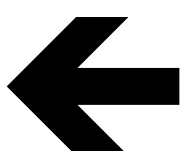
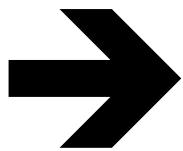
Tvar lze objednat e-mailem, telefonicky nebo poštou

tvar@ucl.cas.cz

Tvar, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

tel.: 234 612 398, 234 612 399

cena pro předplatitele 22,- Kč

Jako šťastné předurčení mi dnes připadá, že osud mi přidělil jako rodiště právě Braunau na Innu. Toto městečko leží přece na hranici oněch dvou německých států, jejichž znovuspojení je přinejmenším pro nás mladší životním úkolem, který je třeba uskutečnit všemi prostředky. Začátek Hitlerova *Mein Kampfu*.

Asi rok po revoluci jsem žil v niterné hanbě a výčitkách, že jsem byl občanem šedé zóny, který svojí prací kolaboroval s nenáviděným bolševickým režimem a touto činností jej pomáhal udržovat při životě. V hanbě, že jsem v sobě nenašel odvahu jít do kriminálu. Začátek spisu *Můj boj* sepsaného F. R. Čechem.

Dvě knihy se stejným názvem. Česko-německý kulturní dialog?

Že je Adolfův *Můj boj* (1924, česky poprvé „až“ 1936) spis dost bídne napsaný (tedy vlastně nadiktovaný), bývá opakováno (možná až příliš). Šanci ověřit to uchopil svého času také Jiří Hájek, když ho znovu překládal, ale i opatroval rozsáhlým kritickým komentářem. A tak to tady máme! Zvlášť místy se ale *Mein Kampf* louská vpravdě ztěžka, neboť jazyk je šroubovaný a styl těžkopádný jako pozadí stokilové matrony, jak to svého času definoval Roman Lipčík. A vidíte, přece se (jinak souvislý) výplod hysterika stal vlivným symbolem, i když... Právě že jen symbolem. Skutečný vliv vlastního textu jako

celku na masy byl totiž minimální. Hitler, jak víme, diktoval tu věc v base příteli Rudolfu Hessovi a přecházel, ruce za zády (anebo složeny vpředu). Deklamoval i bez davu, bezpochyby s vírou. Co ale zůstává na papíře, který, jak víme, vydrží skoro vše? Jen vize? Ne. I určitý úhor. A úmor. I lopotná klopotnost – už při formulování myšlenek. Pravda, jsou tu, obsahem a hlavně formou převažuje však polomrtvá, tristní knížka, zkrátka patvar a brak. Jistě, „bible národního socialismu“, ale místy i snůška pěkných žvástů. Zvlášť některé pasáže působí spíš jako divadelní představení nabubřelosti i doklad nesporné megalomanie. O mazaně prolhanosti se pak jistě dá i diskutovat, ne však na téma neschopnosti stylizovat, která kupodivu nekonkuruje umu polovědomě stylizovat sebe samého. A aj, slyšíme: *My, nacionální socialisté, však musíme jít ještě dál: právo na prostor a půdu se může stát povinností, jestliže bez rozšíření rozlohy půdy je velký národ odsouzen k zániku. Tím spíše tehdy, nejde-li při tom jen o nějaký černošský náruček, nýbrž o germánskou matku všeho života, která dala dnešnímu světu jeho kulturní podobu. Německo bude buď světovou velmocí, nebo nebude vůbec existovat. K tomu, aby bylo světovou velmocí, potřebuje však onu velikost, která mu v dnešní době dá nezbytný význam a občanům život.*

Opravdu báseň v próze, což?! Víte co? Otevřeme raději *Můj boj* Ringo Čechův – a čtème i tuto verzi, pod jejímiž kresbičkami (bez komentáře!) stojí i následující sentence: *Markuš a Hůska zakopávají doklady o tom, že Juro Jánošík byl maďarský žid, a tituly jejichž kapitol kupříkladu zní: Senát – veš v politickém kožichu. Národ utahuje opasky, poslanci a vláda přecházejí na kšandy. Úředníci – ze všech cizopasníků ničí nejrychleji svého hostitele. A členové KSČ? Přední bojovníci protikomunistického odboje!*

Nejvýrazněji nás však nejspíš zaujmou svébytné obrázky *Metaři zametají 18. listopadu zahozené stranické legitimace a Václav Havel s paní Olgou odpočívají na Hrádečku, zatímco Jirka Dientsbír (sic!) už jde domů a konečně i Něžná revoluce. Komančové vrací majetek, ale jeden druhému.*

A na straně 110 pak (tedy pokud vydržíte) užití i náčrtek jakéhosi táboráku, v němž stojí u cedule uvázaná žena, nad kterou jest

psáno: *Das tsechechische agentu (sic!). Kto za pravdu horí, a pod níž se dočítáme: Upálení Zuzany Bubílkové v Liptovském Mikuláši. Hm, vida. Za obdobnou pozornost stojí ovšem, vážení, i průřez domkem se dvěma hodovníky, nad kterými se na zdi skví nápis *Soutěžíme o čestný titul brigáda kapitalistické práce* a pod nimiž se píše: *Režisér Miloš Forman a Václav Havel vzpomínají na Vikárce na společné dětství v dětském domově.**

Nu, a libo-li také něco sportu? Poslužte si! *Václav Klaus neumí hrát tenis! Nechodí do kolen, krčí loket, nehraje míč před sebou a při servisu nedělá osmičku! Ale Jirka Bartoška stejně schválně prohrává, aby se nezvýšilo zdravotní a sociální pojištění.*

Připomínám, že se ovšem psal rok 1993, když všeueměl Franta tyhle sekvence plodil... Tak či tak mám trochu pocit, že se i takovýto *Můj boj* dá však číst o hodně snáz než ten Adolfův!

Ivo Fencel

VÝROČÍ

Jiřina Hauková

*27. 1. 1919 Přerov
†15. 12. 2005 Praha

Odeznění

Nebyla to voda ani sníh,
co se snášelo z té kopule prázdna,
utkvělé předsevzety, že nebude nic,
jen rozmáčená mysl.
Šikmý dopad světla byl odezněním
prázdnoty
promítnuté do holých stromů
a pomrzlých květů růží.
Šumot přicházel jen z ptačích křídel,
která nad zimou přelétla.
(*Světlo v září*, 1994)

Všechna slova jsou málo

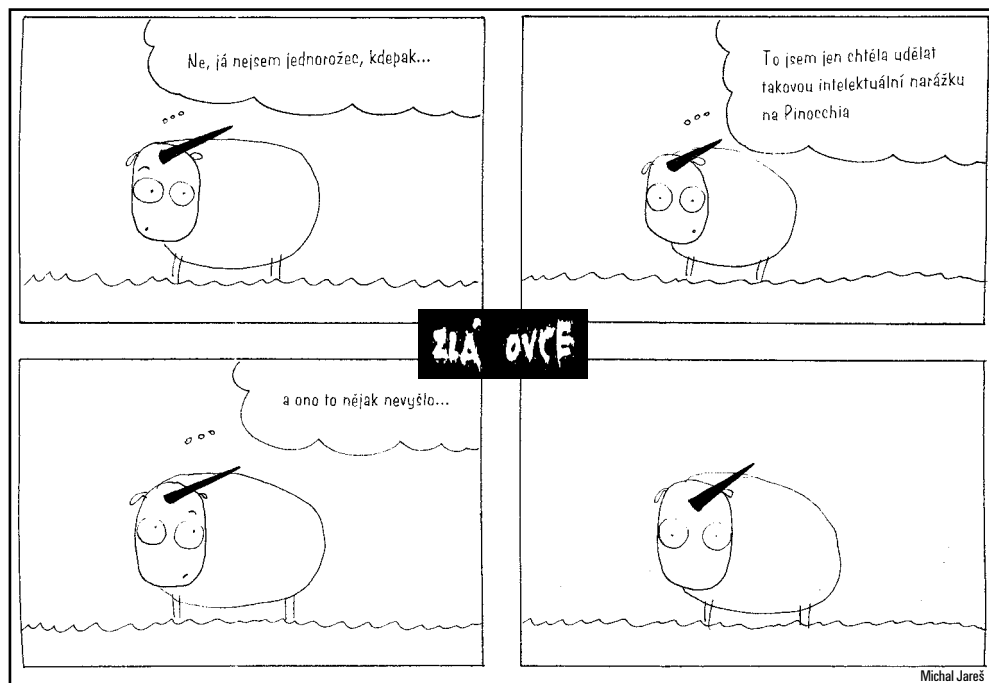
Všechna slova jsou málo
proti tomu, co bludičkuje
a zoufá v člověku,
co jím pekli a zase doufá,
všechna slova jsou málo,
aby zřetězila strže, kam se hroutíme,
aby naplnula přímku,
kterou se k hvězdám vzpínáme,

aby upalíčkovala život,
aby se vzpřčila smrti.
Všechna slova jsou málo
proti Gaurisankáru života.

(*Motýl a smrt*, 1990)

V druhé půlce ledna a na začátku února si připomínáme ještě tato výročí:

- 16. 1. 1969 Martina Vavřínová
- 18. 1. 1939 Jana Červenkova
- 23. 1. 1899 Josef Lukas
- 24. 1. 1899 Milada Součková
- 26. 1. 1939 Ivan Steiger
- 27. 1. 1879 Eduard Rada
- 27. 1. 1879 Tadeáš Vrba
- 30. 1. 1929 Alexandr Kliment
- 31. 1. 1889 Jaroslav Radimský
- 31. 1. 1919 Josef Pávek
- 2. 2. 1889 Emil Vachek
- 2. 2. 1949 Miluše Anežka Šajnohová
- 3. 2. 1909 František Jakubův
- 3. 2. 1929 Miroslav Daněk
- 4. 2. 1859 V. K. Jeřábek
- 4. 2. 1929 Pavel Černý
- 4. 2. 1929 Jan Procházka
- 5. 2. 1909 V. J. Krýsa
- 5. 2. 1929 Jaroslav Dewetter

POSLEDNÍ ROZPTÝLENÍ

Jedním z literátů, kteří nesmějí chybět v žádné čítance základní školy, je i **Svatopluk Čech** (1846–1908), prozaik, básník a představitel tzv. školy národní, autor rozsáhlých epických básní a satir či velmi oblíbené prozaické řady o dobrodružstvích páně Broučkových. Neméně významná je i jeho žurnalistická činnost. Čechův odkaz v podobě časopisu *Květy*, který spoluzaložil roku 1879, dodnes otvírá – pravda, v dosti pozmeněné podobě – nespočet našich žen; vedle *Květů* přispíval též do *Lumíru*, *Světotozoru* či *Národních listů*. Kritiku tehdejší společnosti často zasazoval do kulís historických událostí našeho národa, ostrého literárního výpadu proti politickému zřízení se však vyvaroval, což později podotkl F. X. Šalda (i na jeho náhrobek dojde řada).

Svatopluk Čech zemřel v Praze 23. února 1908. Byl pohřben na veleslavné výšehradské nekropoli, kde spočinul ve svaté půdě

v sousedství dalších českých velikanů. Od památného Slavína se po hlavní ose volného hřbitova dostaneme k protějším arkádám, vedle nichž nalezneme Čechův náhrobek. Ten byl ozdoben bronzovou polopostavou mistra dle návrhu Jakuba Obrovského. Podobizna je dekorována atributy spisovatele: v pravé ruce třímá připravené pero, v ruce levé zavřenou knihu, ověncenou lipovými listy. Čechův pomník působí důstojně, zamyšleně. Spisovatelova tvář je podrobně vystižena. Vrásky a vousy zdůrazňují váženost literáta. Za povšimnutí stojí rovněž velmi detailně propracovaný oděv, častý to rys pomníkové sochařské tvorby dané doby.

Sochař a malíř Jakub Obrovský (1882 až 1949), rodák z Brna-Bystrce, ve své výtvarné tvorbě, především aktech, navazuje na odkaz Josefa Mánesa a Maxe Švabinského. Jeho oblíbeným motivem jsou

snědé krásky, jak dokládá například obraz *Cikánská Madona*. Hodnou připomenutí je také fresková výzdoba secesního kostela sv. Václava v bohnické psychiatrické léčebně. V sochařské tvorbě se věnuje jak bustám slavných osobností, tak sportovním motivům (měl zájem především o lehkou atletiku a šerm). Rozsáhlou ukázkou Obrovského tvorby máme možnost zhlédnout do 1. února 2009 na výstavě *Bytosti odnikud* v Galerii hlavního města Prahy v Městské knihovně. Milou kuriozitou je pak Obrovského literární odkaz, ve kterém zpracovává vzpomínky z dětství prožitého na moravském venkově; případní zájemci nechtě se poohlédnou po prázácích *Vo tem Trósilových praseti a hiný věce, příběhe a sne z péra Ferdynanda Fókala* (1940) a *Vobrácení Ferdiša Fókala* (1947) či po vzpomínkovém pásnu *Malá řeka* (1947).

Vladka Kuchtová

Ročník XX. Vydává Klub přátel Tvaru. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Šéfredaktor Lubor Kasal. Redaktoři: Anna Cermanová, Michal Jareš, Božena Správcová (zástupkyně šéfredaktora), Michal Škrabal. Tajemnice Martina Vavřínová. Korektorka Petra Hasmanová. Předseda Klubu přátel Tvaru Pavel Janoušek. Adresa redakce: Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, telefon 234 612 398, 234 612 399. E-mail: tvar@ucl.cas.cz. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Grafický návrh Lukáš Pertl. Sazba a zlom programy Adobe® InDesign® CS2 a Adobe® Photoshop® CS2. Lubor Kasal. Tisk Calamarus, s. r. o., Praha. Rozšiřuje A. L. L. Production, spol. s r. o., Mediaservis, a. s., PNS, a. s., Mediaprint-Kapa a redakce. Předplatné ČR: Call Centrum, tel. 234 092 851, fax 234 092 813, e-mail: predplatne@predplatne.cz, http://www.predplatne.cz; redakce Tvaru. Předplatné SR: L. K. Permanent, s. r. o., P. P. č. 4, 834 14 Bratislava, tel. 00421 7 444 537 11, fax 00421 7 443 733 11. Objednávky do zahraničí: A. L. L. Production, spol. s r. o., Hvozdánská 3-5, Praha 4 a redakce Tvaru. Předplatné může být hrazeno v eurech. Distribuce pro nevidomé: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR - SONS - Na Harfě 9, P. O. Box 2. 190 05 Praha 9, tel. 266 03 87 14, http://www.brailnet.cz

2009/02

www.itvar.cz * MK ČR E 5151 * ISSN 0862-657 X * F 5151 46771 * 25,- Kč * 22. ledna 2009